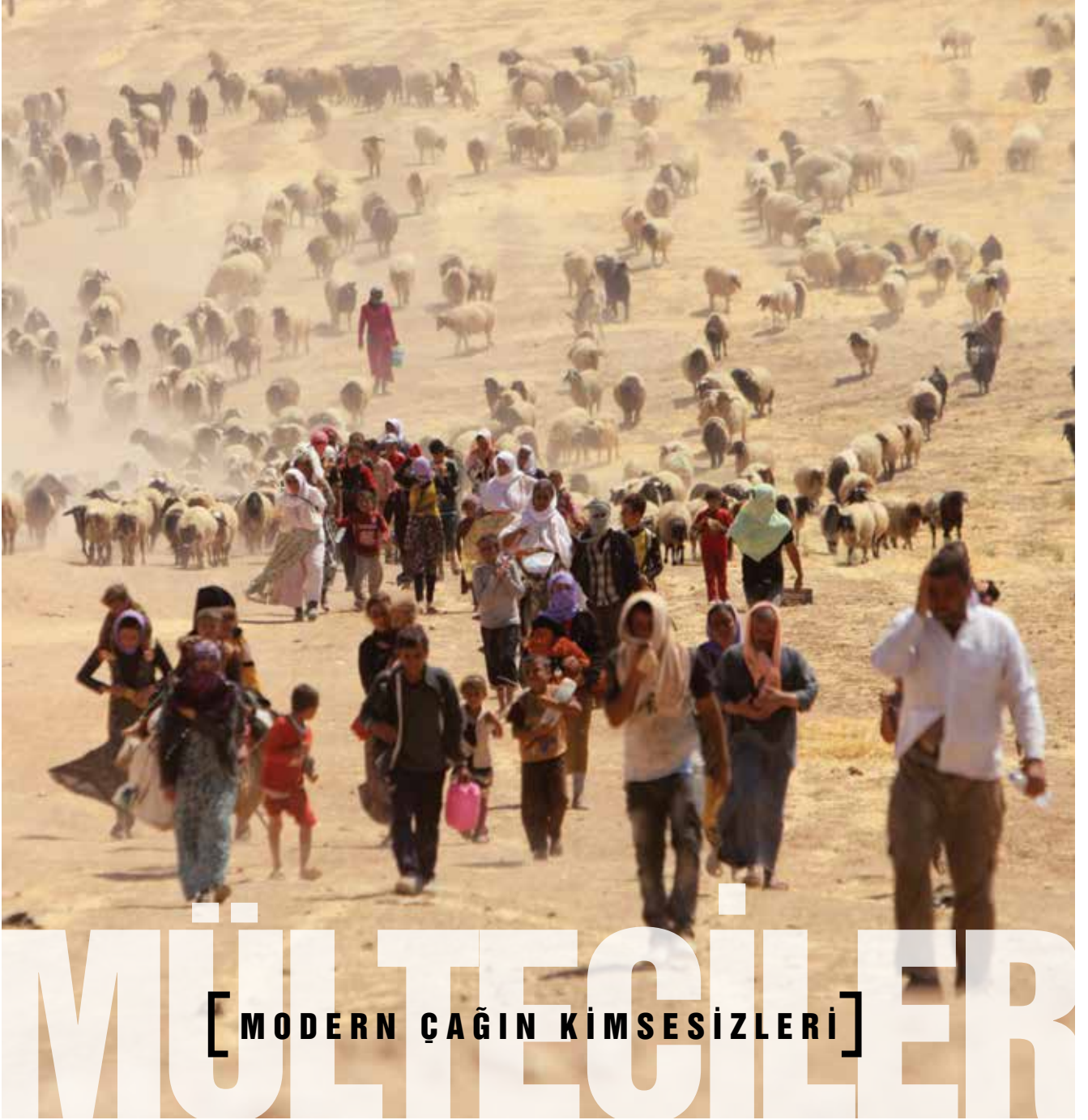

diyanet

Aylık Dergi | Şubat 2015 | Sayı 290

[MODERN ÇAĞIN KİMSESİZLERİ]

ORTADOĞU'DA YAŞANAN TRAJEDİNİN BİR SONUCU OLARAK MÜLTECİLİK

Maalesef, son yıllarda Ortadoğu'da yaşanan iç savaşlar ve bölgesel çatışmalar bölge halkının mülteci konumuna düşmesine neden oldu.

TÜRKİYE'NİN MAZLUM MİSAFİRLERİ: SURİYELİ MÜLTECİLER

İnsanların zorunlu nedenlerle başka diyarlara göç etmesi insanlık tarihiyle yaşıttır.

SURİYELİ MÜLTECİLER ÜZERİNE ELİF ÖZMENEK ÇARMIKLI İLE SÖYLEŞİ

Ekim 2014 itibarıyla açıklanan resmî rakamlara göre Türkiye'deki Suriyelilerin sayısı 1 milyon 565 bin.

MÜLTECİ SORUNU VE ENSARI YENİDEN DÜŞÜNMEK

Manevi anlamlarla yüklü bir göçün "hicret" olarak anıldığı dönüm noktasında, Peygamber Elendimiz'in müminlerle birlikte Mekke'den Medine'ye atığı adımlar vardır.

İSLAM AHLAKI
Temel Konular
Güncel Yorumlar

ALLAH'A sığınmak, O'nun sonsuz gücüne, nihayetsiz rahmet ve inayetine iltica etmek mümin için büyük bir bahtıyarlık ve ayrıcalıktır. Çünkü Cenab-ı Hakk kendisine sığınanı, yardım ve destek bekleyeni yalnız ve yarımsız bırakmaz. O merhametlilerin en merhametlisi, kendisine sığınılacak olanların en hayırlısıdır.

Sosyal bir gerçeklik olarak iltica, soğuk bir kavramdır. Çünkü unutulmaz hatıraların, umutların ve sevinçlerin yaşadığı bir ülkeyi bırakıp farklı bir ülkeye gitmek kolay değildir. İltica bir anlamda umuda yolculuktur. Yeni beklentileri, yeni arayışları içinde barındırır. Bu arzuların ne kadar gerçek olacağı ve nelerle karşılaşılacağı ise meçhuldür. Bu yüzden iltica aynı zamanda meçhule gidiştir. Tarih boyunca insanlar dinî, iktisadi, sosyal, siyasi, vb. sebeplerle yaşadıkları, doğup büyüdüğü, nice tatlı hatıralar yaşadıkları toprakları bırakıp başka ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Günümüzde de kimi zaman savaşlar, haksızlıklar, insan hakları ihlalleri, güvenlik sorunları, ya da daha rahat ve müreffeh bir hayat yaşama isteği insanları başka ülkelere sığınmaya sevk etmiştir.

Bugün dünya genelinde savaş, baskı, zulüm, iktidar hırsı, bireysel hegemonya gibi pek çok nedenlerle milyonlarca insan mülteci durumundadır. Yakın coğrafyamızda ve dünyanın değişik bölgelerinde yaşanan bu durum bütün dünya kamuoyunun gözleri önünde cereyan etmektedir. Bu trajik tablo vicdan sahibi herkesi üzmemekte ve rahatsız etmemektedir. Ne yazık ki, kıtaları, ülke ve şehirleri çizilen sınırlar belirlerken, insan vicdanının sınırlarını çizecek ve ona engel olacak bir güç de yoktur. Bu yüzden mülteciler sorunu belirli bir coğrafyanın değil, sonuçları ve ortaya çıkardığı problemlerle küresel bir sorun ve bütün dünyanın vicdan ve ahlak sınavıdır. Hâlen dünya genelinde elli milyondan fazla insan mülteci konumundadır. Hemen yanı başımızda Suriyeli kardeşlerimizin karşı karşıya kaldıkları acı durum millet olarak hepimizin malumudur. Dünya kamuoyunun bu tabloya sessiz ya da ilgisiz kalması ise içler acısıdır.

Ülkemiz, 2011 yılı Mayıs ayından itibaren Suriye'deki savaştan kaçıp milletimize sığınan mültecilere kapılarını açmış ve bütün dünyanın takdir ettiği bir misafirperverlik örneği göstermiştir. Resmî rakamlara göre 2014 yılının sonu itibarıyla bir milyon beş yüz binden fazla insan Türkiye'de olmak üzere dört milyon Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Ülkemizde beş yüz bin civarında mülteci kendileri için hazırlanan özel barınma alanlarında hayatlarını sürdürürken, bir milyonu aşkın kişi de çeşitli şehirlerde ayakta kalma mücadelesi vermekte ve kendilerine uzanacak yardım ve dostluk elini beklemektedir.

Aylık dergi olarak, gerek dünya genelinde gerek ülkemizde misafirlerimiz konumundaki mülteci kardeşlerimizden hareketle bu sayıda iltica olgusunu bireysel ve toplumsal yönleri, sorunlar ve çözüm önerileriyle birlikte bir dosya olarak hazırladık. Amacımız konuyu dinî, ilmi ve sosyal gerçeklik yönüyle ortaya koymak, bu sayede neler yapılabileceğine bir nebze ışık tutmak ve farkındalık oluşturmaktır.

"Modern Çağın Kimsesizleri: Mülteciler" başlıklı kapsamlı dosyamızda; Doç. Dr. Mehmet Şahin, "Ortadoğu'da Yaşanan Trajedinin Bir Sonucu Olarak Mültecilik" makalesini kaleme aldı. Dr. Adem Palabıyık, "Modern Dünyanın Kimsesizleri: Mülteciler" başlığıyla mültecilerin durumunu, tarihsel süreçleri ile birlikte bizlere aktardı. Avukat Halim Yılmaz, "Türkiye'nin Mazlum Misafirleri Suriyeli Mülteciler" başlığıyla, Suriyeli mültecilerin sosyolojik durumuna dikkat çekti. Gökçe Değirmenci, "Mülteci Kardeşlerimiz" yazısında, gerçek hayat hikâyelerinden yola çıkarak âdeta kalbimizin yüküne yük kattı. Haydar Bekiroğlu, "Mülteci Sorunu ve Ensarı Yeniden Düşünmek" adlı makalesinde, yurtlarından zorunlu olarak ayrılmak durumunda kalan mülteci kardeşlerimize ensar duyarlılığıyla sahip çıkmanın gerekliliği üzerinde durdu. Ayrıca Dr. Lamia Levent'in, Elif Özmenek Çarmıklı ile Suriyeli mültecilerin ülkemizdeki son durumları ile ilgili yaptığı söyleşiyi de beğeniyle okuyacağınızı düşünmekteyiz.

Her sayıda, bireysel ya da toplumsal problemlerimize ilişkin öne çıkan bir meseleyi dinî referanslarla ele alan dergimiz, bu sayıda da küresel bir problem olan iltica konusunda doğru bir yaklaşım ve sağduyulu bir duruş ortaya koymak, akıllara ve vicdanlara seslenmek üzere sizler için bir dosya ortaya koydu. Konuyla ilgili değerli yazıları ilginize sunarken, ilticanın ve zorunlu göçlerin yaşanmadığı ve vicdanların pas tutmadığı bir dünya özleminin inşası dileklerimizle, sizleri dergimizle baş başa bırakıyoruz.

Bir sonraki dosyada yeniden buluşmak dileğiyle...

Dr. Yüksel Salman

diyanet

2015

6

Ortadoğu'da Yaşanan Trajedinin Bir Sonucu Olarak Mültecilik

Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN

10

Modern Dünyanın Kimsesizleri: Mülteciler

Dr. Adem PALABİYİK

16

Türkiye'nin Mazlum Misafirleri Suriyeli Mülteciler

Av. Halim YILMAZ

22

Mülteci Kardeşlerimiz

Gökçe DEĞİRMENCİ

26

Suriyeli Mülteciler Üzerine Elif Özmenek Çarmıklı ile Söyleşi

Dr. Lamia LEVENT

32

Ensar Gibi Kucak Açmak

Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ

35

İşid'den Pegida'ya Avrupa'da Artan Cami Saldırıları

Yrd. Doç. Dr. Müşerref YARDIM

38

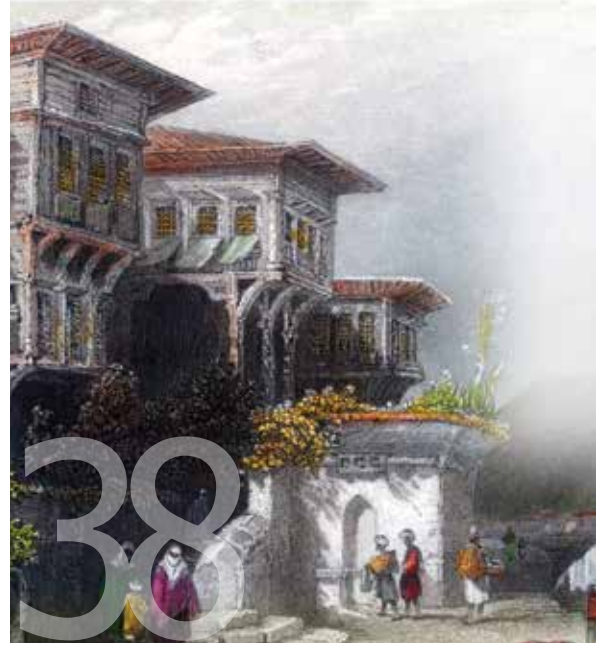
Şehrin Kaybolan Efendileri

Mahmut BIYIKLI

42

Ashab-ı Kiram ve Biz

Prof. Dr. İbrahim H. KARSLI

Diyanet İşleri Başkanlığı
Adına Sahibi ve

Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Mustafa BAYRAKTAR

Yayın Koordinatörleri
Mustafa BEKTAŞOĞLU
Dr. Lamia LEVENT
İbrahim ARPACI
diyanetdergi@diyanet.gov.tr

Tashih
Mesut ÖZÜNLÜ

Görsel Sorumlu
Burhan ÇİMEN

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Universiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61
Faks : 0312 295 61 92
diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Kapak Fotoğrafı: Reuters

64

Öz Yurduna Dönerken
İbrahim ARPACI

66

Bunu Konuşalım: Prof. Dr. İbrahim Kâfi
Dönmez ile Söyleşi
Dr. Lamia LEVENT

70

Ölçüp Biçip Yaratın el-Hâlık
Fatma BAYRAM

72

Bir Geçiş Dönemi Âlimi
Mehmet Savaş Hoca
Prof. Dr. Faruk BEŞER

74

Diyanet'e Soralım

76

Cami Merkezli Gençlik Kulüpleri/
Camiler Gençleşiyor
Halime KARABULUT

79

İbn Nefîs'te İnsanın Zihinsel Tekâmülü
Ahmet SÜNETÇİ

44

Hırsızlığın En Kötüsü: Namazdan Çalma
Elif ERDEM

46

İdam Sehpasında Bir Büyük Âlim:
İskilipli Atıf Hoca
Kâmil BÜYÜKER

50

İsimlerden Kelimelere, Kelimelerden Sözlere
Gökhan ÖZCAN

53

Mülteci Sorunu ve Ensarı Yeniden
Düşünmek
Haydar BEKİROĞLU

56

Müslümanlar ve Dünyevileşme
Prof. Dr. Ali ERBAŞ

60

Bir Hafızın Dilinden....
Ülkü GÜNDÜZ

62

Kısa Kısa

Abone İşleri
Tel : 0312 295 71 96-94
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

Abone Şartları
Yurtiçi yıllık: 60.00 TL
Yurtdışı yıllık: ABD: 30 ABD Doları
AB Ülkeleri: 30 Euro
Avustralya: 50 Avustralya Doları
İsveç ve Danimarka: 250 Kron
İsviçre: 45 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü'nün T.C. Ziraat Bankası, Ankara Kamu Girişimci Şubesi IBAN: TR08 000 1 00 25 330 599 4308 5019 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonemin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv. No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara adresine gönderilmesi gerekir.

Temsilcilikler; Yurtiçi: İl Müftülükleri, İlçe Müftülükleri - **Yurtdışı:** Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Din Hizmetleri Ataşelikleri / Yayınlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

Tasarım: Aral Grup www.aral.org Fidanlık Mahallesi Ataç 1 Sokak No:25 / 11 Yenışehir / Ankara Tel: +90.312 433 2725
Baskı: A4 Grafik MatbaaYay. Rekl. Bilg. Hiz. Ltd.Şti. Tel: 0212 452 40 99 Fax: 0212 639 50 49 mail: info@a4grafik.com.tr www.a4grafik.com.tr
Yayın Türü: Aylık, Yerel, Süreli Yayın, Diyanet Aylık Dergi (Türkçe) **Baskın Tarihi:** 03/02/2015 ISSN-1300-8471

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Prof. Dr. Mehmet Görmez
Diyanet İşleri Başkanı

Mülteciler: Yaralı Yürekler

GÖÇ, insan kadar gerçek, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Doğduğu ve büyüdüğü toprakları ardında bırakarak yola çıkan ve kendisine yeni bir yurt arayan insan için göç, iki bilinmezlin arasındaki adımların adıdır. Hatıralarını yanına alsa da o hatıraların yaşandığı diyara bundan sonra ne olacağını bilemeyen göçmen, gelecekte kendisini neyin beklediğini de bilemez. Ama yüreğindeki umuda, inanca ve cesarete dayanarak yola çıkar. Kimi zaman açlık, işsizlik, yoksulluk onu göçe zorlarken, kimi zaman inancını yaşayabilmek, daha iyi bir eğitim alabilmek, can güvenliğini sağlamak, iffetini ve onurunu kurtarmak için göç eder. Manevi kaygılarla bulunduğu göçün adı "hicret" olur ve peygamberlerin sünneti olan hicret, Rasul-i Ekrem Efendimiz'in (s.a.s.) Mekke'den Medine'ye yaptığı zorlu yolculukla birlikte anlamının zirvesine ulaşır.

Dünyanın farklı coğrafyalarında kesintisiz devam eden göç, ülkemizin de yabancı olmadığı bir vakiydir. Kıtalar arası geçişin vazgeçilmez yolları vatanımıza uğrarken, farklı din, dil ve ırka mensup sayısız insan Anadolu'ya göçmen ya da mülteci olarak gelmiştir. Yurdumuz, Orta Asya'dan akın akın gelen Türk boylarından, 15. yüzyılda İspanya'dan sürülen Yahudilere; İran-İrak savaşı, Filistin işgali, Afganistan ve Çeçenistan savaşları gibi insanlık dramlarıyla evlerini terk eden dindaşlarımızdan, Balkanlarda Rus rejiminin dayatmalarından kaçarak yurdumuza sığınan soydaşlarımıza kadar birçok mülteciye sığınak olmuştur.

Bugün de İslam dünyasının içinden geçtiği ağır ve vahim süreç hepimizi derin bir üzüntüye boğarken, Müslüman toplumlardaki iç çekişmeler giderek şiddet ve çatışmaya dönüşmekte, sayısız insan göçe zorlanmaktadır. Maalesef, düne kadar her biri selam ve eman yurdu olan İslam şehirleri bugün kaosla, çatışmayla ve ölümle anılır olmuştur. İslam ülkelerinde yaşanan adam öldürmeler, intihar saldırıları, masumları kaçırmalar, camileri bombalamalar, kutsal mekânları tahrip etmeler, sivillere saldırılar ve milyonları yerlerinden yurtlarından etmeler, hem dünyanın dengelerini alt üst etmekte hem de İslam algısını tahrip ederek tüm dünyadaki Müslümanların başlarını öne eğdirmektedir. Bir yanda masum nice Müslüman mülteci sıfatıyla acı dolu bir hayatı göğüslemeye çalışmakta, diğer yanda ise İslamofobi kaskacında kalan bir grup Müslüman eleştiri yağmuru altında nefes almaya uğraşmaktadır. Her iki hâlde de Müslümanlar korku, dışlanma, ötekileştirme ve şiddet ile karşı karşıyadır. Her geçen gün daha da tahripkâr hâle gelen bu durum karşısında sessiz çoğunluğun vicdanı yaralanmakta, yürekler bu acıyı taşıyamaz hâle gelmektedir.

Son iki yılda ülkemiz tam anlamıyla hicret yurduna dönmüş, Suriye'den ülkemize birçok ilimizin nüfusundan fazla hatta bazı ülkelerin nüfusunu da aşacak şekilde iki milyona yakın mülteci sığınmıştır. Biz bu kardeşlerimizle yıllar yılı aynı tarihi, kültürü, coğrafyayı ve değerleri paylaştık. Geçmişten bugüne aynı medeniyet havzasında birlikte var olmuş kardeş topluluklar olarak silinmez hatıralar biriktirdik. Biz Suriye ile sadece kardeş değil, aynı zamanda komşu ve akraba olarak beraber sevindik, beraber üzüldük, beraber güldük, beraber ağladık. Aynı atmosferi soluyup bu coğrafyayı birlikte imar ettik.

Şimdi Cenab-ı Hakk'ın "Müminler, ancak kardeşlerdir." ayetiyle bizlere kardeş ilan ettiği bu muhacirleri bağrımıza basma zamanıdır. Rasul-i Ekrem (s.a.s.) hicret ettiği vakit ensar ona ve diğer Mekke'li muhacirlere nasıl kucak açıysa, bizim de yurdumuzda ensar-muhacir kardeşliğini yeniden yaşatmamızın vaktidir. En az maddi yardımlar kadar manevi desteğe de ihtiyacı olan bu kardeşlerimiz için sadece yiyecek, giyecek, yakacak temin etmekle kalmayıp yüreğimizi açmanın, sevgimizi paylaşmanın, onlara güveni ve merhameti tattırmanın vaktidir. Bu toprakların fedakâr, cömert, alicenap insanları olarak, üzerimize düşeni yerine getirme vaktidir.

İnanan insanlar olarak mültecilerin ülkemizdeki varlıklarını yük şeklinde görme lüksüne asla sahip değiliz. Allah hiçbir kimseye, hiçbir millete böyle ağır bir imtihan yaşatmasın. Onlar başlarına gelen sıkıntılardan dolayı zorunlu olarak kardeş ülkelere sığındılar. Belki canlarını kurtardılar, bedenleri için birer sığınak buldular ama ruhlarının aldığı yarayı tedavi edebilmeleri ancak bizim yardımımızla mümkün olacaktır. Savaşa maruz kalan insanlar arasında ne tür yaralı bilinçlerin ortaya çıkacağını, nasıl bölünmüş kimliklerin oluşacağını ve bu zedelenmelerin yarının toplumlarını ne şekilde etkileyeceğini düşünmek hem bilim adamlarının hem de bizlerin düşünmesi gereken ciddi bir meseledir. Yetim ve öksüz kalan, eğitimsiz yetişen çocuklar, dilenerek hayatta kalmaya çalışan kadınlar, küçük yaşta evliliğe mecbur bırakılan kızlar, iş bulamayan başıboş delikanlılar, yarınlarımızı düşünerek bir defa daha maddi ve manevi destek için seferber olmamızı bekliyor. Uluslararası kuruluşların ve devletin mültecilere insanca yaşama ortamı sağlaması elzemdir. Ancak devlet her imkânı sunsa da bizler toplum olarak desteklemedikçe, empati kurmadıkça, dert edinmedikçe, şefkatli ellerimizle yetim ve mazlumun başını okşamadıkça, bu insanlık sorunu ortadan kalkmaz.

Mülteci kardeşlerimize yardımda birlik olmalıyız. Birkaç dakikalık haber sahneleri ekrandan evlerimize yansıdığı vakit dilimizden dökülen ahlakla, yarım ağız "Allah yardımcıları olsun" deyip sonrasında hâllerine bigâne kalmalarla kardeşlerimize karşı sorumluluklarımızı yerine getirmiş olamayız. Kardeşlik ahlakımızı ve hukukumuzu bir daha hatırlayalım. "Komşusu açken tok yatan bizden değildir." buyuran, "Birbirlerine acımakta, birbirlerini sevmekte ve birbirlerine şefkat göstermekte, müminlerin tek bir vücut gibi olduklarını görürsün! (Bu vücudun) bir uzvu hastalandığında, diğer kısımları da uykusuz kalıp ateşler içinde onun ıstırapına ortak olurlar." diyen Peygamberimizi (s.a.s.) dinleyelim. Aynaya bakma cesareti göstererek soralım: Mülteci komşuma el uzatabildim mi? Mümin kardeşimin derdine derman olabildim mi? Unutmayalım ki, bizim Müslümanlığımız ve dindarlığımız da bu elim hadiselerle imtihan edilmektedir.

Doç. Dr. Mehmet SAHİN
SDE Başkan Yardımcısı
Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

ORTADOĞU'DA YAŞANAN TRAJEDİNİN BİR SONUCU OLARAK

M Ü L T E C İ L İ K

Birleşmiş Milletlerin verdiği resmî rakamlara göre Suriye'de yaklaşık 200 bin kişi, sivil toplum kuruluşlarının verdiği rakamlara göre ise yaklaşık 300 bin kişi hayatını kaybetmiştir. 4 milyondan fazla Suriyeli ülke dışına göç etmek zorunda kalırken, yaklaşık 6 milyon Suriyeli ise evlerini terk ederek ülke içinde daha güvenli gördükleri yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır.

MAALESEF, son yıllarda Ortadoğu'da yaşanan iç savaşlar ve bölgesel çatışmalar bölge halkının mülteci konumuna düşmesine neden oldu. 1948 yılında İsrail'in kurulması, sonrasında yaşanan Arap-İsrail savaşları ve İsrail'in uyguladığı saldırgan siyaset Ortadoğu'nun kronik sorunu hâline gelen Filistinli mülteciler meselesini ortaya çıkardı. Aradan yıllar geçmesine rağmen, hatta Birleşmiş Milletlerin dahi konuya dahil olmasına rağmen Filistinli mültecilerin sorununa bir türlü olumlu cevap verilemedi. Bugün itibarıyla Filistin topraklarında yaşayan Filistinlilerden daha fazla Filistinli (yaklaşık 5 milyon) başta Ürdün ve Lübnan olmak üzere farklı Arap ve diğer ülkelerde yaşamak zo-

runda bırakıldılar. Söz konusu Filistinli mülteciler kendi toprakları/ülkesi olan Filistin'e dönemedikleri gibi yaşadıkları ülkelerde de ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Maalesef, Filistinli mültecilerin sorununu bugüne kadar olduğu gibi bundan sonrada kalıcı bir çözüme kavuşturacak güçlü bir irade ve bölgesel ve küresel örgüt/devlet gözükmemektedir. Son yıllarda, Arap dünyasının içine düştüğü siyasi türbülans Filistinli mültecilerin var olan mevcut kötü durumunu daha da zor duruma soktuğu Suriye örneğinde olduğu gibi açıkça görülmektedir. Filistinliler için yirminci yüzyılda başlayan mültecilik konumu tüm ağırlığıyla hâlâ devam etmektedir.

2011 Arap dünyası için yeni olumlu bir sürecin başlangıcı olarak görülebilecek gelişmelerin yaşandığı yıl olmuştur. Yıllardır halkları baskı altında yöneten diktatörler tek tek ve hızlı bir şekilde siyaset sahnesinden çekilmek zorunda kaldılar. Tunus'ta başlayan devrim ateşi hızla Mısır, Libya, Yemen, Suriye ve Bahreyn gibi ülkeleri etkisi altına aldı. Bu ülkelerden Tunus, Mısır, Libya ve Yemen'de yönetim değişiklikleri yaşandı. Fakat Mart 2011 tarihinde Suriye'de başlayan halk hareketleri aylar içinde iç savaşa dönüştü. Temmuz 2013'te ise Mısır'da Abdulfettah Sisi liderliğinde kanlı bir askeri darbe gerçekleştirildi.

Suriye’de ilk başta barışçı bir şekilde başlayan halk hareketleri Esad yönetiminin sert tepkisiyle karşılaştı. Aylar içinde, isyan iç savaşa dönüştü. Esad liderliğindeki Baas rejimi kimyasal silahlar dahil elindeki tüm araçlarla halkın üzerine gitti/gitmektedir. Bugün itibarıyla, Suriye halkının büyük bir bölümü mülteci konumuna düşmüştür. Başta, Ürdün, Türkiye, Lübnan olmak üzere milyonlarca Suriyeli masum halk Esad’ın/Baas’ın katliamlarında komşu ülkelere kaçmak zorunda kaldılar. Birleşmiş Milletlerin verdiği resmi rakamlara göre Suriye’de yaklaşık 200 bin kişi,

dalar. Ülke dışına çıkmak zorunda kalan Suriyelilerin yarısından fazlası kadınlar ve on sekiz yaşın altındaki çocuklardan oluşmakta ve çok zor koşullarda yaşamak zorunda kalmışlardır. Komşu ülkelere sığınan Suriyeliler iyi bir yaşamdan ziyade hayatta kalma yani güvenlik, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçlar peşindedirler.

2014’ün sonu itibarıyla yaklaşık olarak 1.650.000’i Türkiye’de olmak üzere 4 milyon Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriyeli sığınmacıların sorunları ayrıntılı bir şekilde ele

alınması gerekmektedir. Suriyeli sığınmacılar sığındıkları ülkelerde çok ciddi sorunlar yaşarken, sığındıkları ülkelerde de toplumsal ve ekonomik sorunlara neden olmaktadır. Daha da kötüsü, sığındıkları ülkelerde etnik ve mezhepsel dengelerin değişmesinden dolayı gerginliklerin yaşanmasına şahit olunmaktadır. Özellikle bu durum Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu sınır il ve ilçelerinde daha fazla yaşanmaktadır.

Suriye ve Irak’ta devlet yapısının iyice çökmesi IŞİD benzeri terör gruplarının hızla zemin kazan-

sivil toplum kuruluşlarının verdiği rakamlara göre ise yaklaşık 300 bin kişi hayatını kaybetmiştir. 4 milyondan fazla Suriyeli ülke dışına göç etmek zorunda kalırken, yaklaşık 6 milyon Suriyeli ise evlerini terk ederek ülke içinde daha güvenli gördükleri yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Ülke içinde daha güvenli olduğunu düşündükleri yerlere gidenler iç savaşın daha da derinleşmesi ve Baas rejiminin saldırılarından dolayı açlık gibi ölümcül sorunlarla karşı karşıya kalmış durumdadır. Ülke dışına çıkan Suriyeliler ise ciddi zorluklarla baş etmek durumun-

Mülteciler konusu
başta Türkiye olmak
üzere Suriye’nin
komşularının
sorunuymuş gibi
görünmektedir.
Fakat söz konusu
sorun bölgenin ve
uluslararası sistemin
bir sorunudur.

masının önünü açmıştır. Özellikle IŞİD’in Musul başta olmak üzere yoğun nüfusun yaşadığı yerleşim yerlerini hızla ele geçirmesi Suriye ve Irak merkezli bölgede yeni bir göç dalgasının oluşmasına neden oldu ve günler içinde Türkiye’ye binlerce insan akın etti. Yakın zamanda Türkiye’nin güney komşuları olan Suriye ve Irak’ta istikrarın sağlanmasının zorluğu göz önüne alındığında Türkiye’nin uzun göç ve sığınmacı sorunuyla uğraşacağı kuvvetle muhtemel gözükmektedir. Önceleri geçici ve kısa süreli bir durum olarak görülen göç dalgası, zamanla kalıcı bir hâle dönüş-

müştür. Türkiye'nin bu durumu göz önünde bulundurarak süreci takip etmesi ve ona göre politika geliştirmesi gerekmektedir. Başta Birleşmiş Milletler olmak üzere uluslararası ve bölgesel kuruluşların vurdumduymazlığı Türkiye'nin yükünü daha da artırmaktadır. Verilere baktığımızda, Suriyelilerin ancak yarısının ihtiyacının çeşitli ülkeler ve kuruluşlardan gelen yardımlardan karşılandığı görülmektedir. Aslına bakılırsa, Mülteciler konusu başta Türkiye olmak üzere Suriye'nin komşularının sorunuymuş gibi görünmektedir. Fakat söz konusu sorun

bölgenin ve uluslararası sistemin bir sorunudur. Nitekim yaşanan kitlesel göçün hem bölge hem de uluslararası sistemi tehdit eder konuma ulaştığı rahatlıkla söylenebilir. Geline olumsuz süreç göz önüne alınarak uluslararası kamuoyunun (varsa!) harekete geçmesinin zamanı çoktan geçmiştir.

Suriye ve Irak'ta yaşanan insanlık trajedisine en hafif ifadeyle sessiz kalınması insanlık tarihinin görebileceği en kötü sonuçlardan birinin yaşanmasına neden olmuştur. Maalesef, uluslararası kamuoyunun sessizliği yaşanan

trajediye rağmen devam etmektedir. Suriye ve Irak merkezli yaşananlar ortada dururken son günlerde Yemen ve Libya'dan gelen iç savaş benzeri çatışma haberleri Ortadoğu'nun geleceği açısından endişe oluşturmaktadır. Suriye ve Irak'ta yaşananlara yaklaşıldığı gibi hareket edilecek olunursa maalesef Ortadoğu'da Yemen ve Libya kaynaklı yeni bir göç dalgasının oluşması kuvvetle muhtemeldir. Ortadoğu'da yaşanan/yaşatılan siyasi türbülans devam ettiği sürece mülteciler Ortadoğu'nun temel sorunlarından biri olmaya devam edecektir.

MÜLTECİLER

Modern Dünyanın Kimsesizleri

Dr. Adem PALABIYIK

Muş Alparslan Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi

Sığınmacılar, yerleşmek maksadı olmayan ve mülteci olmaya aday kişilerdir. Mülteci ise; özellikle Birleşmiş Milletler nezdinde, vatanından zorla çıkarılan ve yaşayabileceği bir ülkeye gönderilerek, bakımı üstlenilen kişidir. Göçmen ise kendi rızasıyla kendi ülkesinden başka bir yere yerleşen kişi olarak tanımlanmaktadır.

MODERN dünyanın kıyısında yaşayan bir kesim olarak tabir edilen mülteciler için oldukça fazla tanımlama yapılmıştır. Fakat bu tanımlamaların ortak özelliği, mültecilerin bir “öteki” olarak tanımlanması problemidir. Mültecilerin, bizden olmayana karşılık gelen öteki kavramıyla ilişkilendirilmesi her ne şekilde olursa olsun, onların bir mazlumiyete sahip oluşlarının sonucu olarak açıklanabilir. Bu mazlumiyet ya da ezilmişlik için birden fazla neden olsa da en genel anlamda mültecilik, terk etmenin bir sonucudur. Kapitalist/ekonomik ilişkilerin güçlü olanlar tarafından belirlendiği postmodern dünyada, güçlüler tarafından sınırları çizilenin ötesine geçemeyen mülteciler, kendilerine belirlenen sınırlar içinde kalmaya mecbur edilmiş, bunu kabul etmedikleri takdirde ise bulundukları yeri terk etmeye mecbur bırakılmışlardır. Seçkinlerin/güçlü olanların kendi aralarında yükselttiği çitalar, her alanda bir sınıflaşma sağlamış ve böylece seçilen sınıfa dâhil olmayanlar ya da dâhil edilmeyenler, kendi başlarına

bırakılmışlardır. Tabii ki bu kadar zor durumda olmayanlar da mevcuttur. Onların da mülteci olarak tanımlanması söz konusu olabilir ama mültecilikten önemli bir farkla ayrılan sığınmacılar, daha çok mülteci olmaya yakın ve soruşturma aşamasında olan kişilerdir. Sığınmacılar, yerleşmek maksadı olmayan ve mülteci olmaya aday kişilerdir. Mülteci ise; özellikle Birleşmiş Milletler nezdinde, vatanından zorla çıkarılan ve yaşayabileceği bir ülkeye gönderilerek, bakımı üstlenilen kişidir. Göçmen ise kendi rızasıyla kendi ülkesinden başka bir yere yerleşen kişi olarak tanımlanmaktadır. (bkz: <http://bianet.org/bianet/insan-haklari/2953-mul-teci-siginmaci-gocmen-nedir>, erişim: 21.11.2014. Ayrıca bkz: www.amnesty.org.tr (07.011.2014))

Sığınmacılıktan mülteciliğe

Mültecilik görece yeni tanımlanan hukuki bir statü olsa da, sığınma hakkı ve göçmenlik neredeyse insanlık tarihi kadar eski kavramlardır. Özellikle tarihin göçebe kavimler tarafından yapıldığı görüşü kabul edilecek olursa, geçmişte olduğu gibi

günümüzde de göç önem verilen bir husustur. Bilindiği gibi, modern denen zaman öncesi dönemde yerleşik bir kavmin kurduğu uygarlığın göçebe bir kavim tarafından işgal edilmesi ve yaşanan karanlık kaotik dönemin ardından yeni ve melez bir uygarlığın ortaya çıkmasıyla ilerler. Bu ilerlemenin ne kadar ya da nasıl bir ilerleme olduğu elbette tartışmalıdır. Fakat önemli olan soru, tarihin uzun bir aradan sonra tekrerrüp edip etmediğidir. İnsanın coğrafi hareketliliği ve bu hareketin yol açtığı nüfus hareketi olarak tanımlanan göç (az veya çok) bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketini içerir. Dünyada toplumların iç işleyişi, sınıfsal, etnik, dinsel gruplar arası ilişkileri ile dış dünyadaki çekim merkezlerinin yapısına bağlı bir olgu olan göçün küreselleşme süreciyle yeni ve karmaşık bir boyut kazanması en çok da uluslararası boyutunun yani küreselliğinin şekillenmesi, daha doğrusu iyice netleşmesi durumu söz konusu-

dur. Günümüzde göçün belirgin özelliği gittikçe daha küresel bir hâl alması değildir. Günümüzde gerçekleşen göçler, bir tercih değil zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluğun ilk aşaması olan sığınmacılık, sonuca bağlanması ve bir külfiyet altına girilmesiyle mülteciliğe dönüşür. Sığınmacı olan kişi, mülteci olmayana kadar, geldiği yerde bir külfiyet aracı olarak görülmez ama mülteciliği kabul edildiği takdirde bakılmakla yükümlü olan bir kişi hâline gelebilir.

Mültecilikten vatansızlığa

Kendi ülkelerini belirli nedenlerden dolayı terk ederek sığınma talebinde bulunan ve talebi ka-

bul edilen kişiye verilen bir “modern kod” olan mültecilik kavramı, kişiyi bir süre sonra vatansızlaştırmaktadır. Her ne kadar vatansızlık bir uyruğa ait olup olmamakla eşdeğer kabul edilse de genel kanaatin ikame edildiği yere göre değiştiği söylenebilir. Bu açıdan vatansızlık, modern dönemin bir getirisi olarak kabul edildiği için, dünyanın küreselleştiği bir zaman ve mekânda eski anlamını taşıdığı pek düşünülmemelidir. Postmodern dönemin sınırları, uyruğu, kimliği vb. toplumsal gerçeklikleri hiçe saydığı bir zaman diliminde vatansızlık gibi bir kavramın olması düşünsel anlamda bir karşılık bulsa da realite anlamında pek

bir karşılık bulmamaktadır. Bu açıdan mültecilerin geldiği yerler, belirli bir süre sonra onların vatanı haline gelebilmektedir. Çünkü mültecilerin amacı “daha iyi yaşamak ve hayatta kalmak”tır. Daha iyi yaşadıkları yer neresi olursa, vatanları da orası olacaktır. Uyruğun, yaşam anlamında pek bir karşılığının olmadığı mültecilikte, önemli olan hayatta kaldıktan sonra boş anların nasıl doldurulacağıdır. Boş anların doldurulması, sadece mültecilik kodlamasını değil insan fıtratının bir parçası olduğu için kişinin, sınırları geçişken edilmiş bir mekânda, neyi nasıl yapacağı da belli değildir, çünkü dünyanın kendisi belirsiz ve risklidir. Mo-

Mültecilerin gündüz
rüyaları, gece rüyalarını
belli bir süre sonra
siler ve geleceğe, yani
var olmayı devam
ettirmeye yönelik bir
akışa dönüşür. Fakat
mülteciler bunun
ne anlama geldiğini
belirli bir süre sonra
anlamaya başlar,
çünkü her rüyanın da
bir sonu vardır.

dern dönemin sunduğu imkânlar ya da fırsatların sonları daha net bir yön sunarken, şu an aynı imkânların sunulduğu ileri sürülemez. Çünkü modern dönemin kişiyi tanımlaması hâkim ideolojilerin/güçlerin bir sonucuyken şimdi bu durum tersine dönüyor görünmektedir. Hâkim paradigmaların/söylemlerin yıkılması ve dolayısıyla postmodern söylemlerin daha etkin duruma gelmesi, kavramların yeniden tanımlanmasını da zorunlu kılacaktır. İşte biz, vatansızlık kavramını bu perspektifte ele aldığımızda, vatansızlığın bir aidiyeti ifade etmesi gerekirken, vatanın neresi olabileceği konusunu da gündeme getirmemiz gerekecektir. Vatan nasıl bir yerdir, insanın doyduğu mu, doğduğu mu, yaşadığı mı ya da hayatta kaldığı mı yerdir?

Gladatör olarak mülteciler

Vatansız kalanların mülteci olarak kabul edilmesini gerektiren bu tanımlama aslında yen bir sorunu da gündeme getirecektir. Peki, bugün dünyada yaşananlar nasıl izah edilebilir? Öncelikle şöyle bir anlatımın yapılması faydalı olacaktır. Mültecilerin öncelikli olarak hayatta kalma çabası sonucunda ve bu çaba gerçekleştiğinde, mülteciler hayata nasıl başlayacaktır? Bu sorunun cevabı büyük ihtimalle “boş” olacaktır. Çünkü mülteciler, önce vatansızlaştırılarak kendi dünyalarından uzaklaştırılmakta sonra da hayata boş başlatılmaktadırlar. Dolayısıyla ilk anlarda istediklerine sahip değillerdir. Lakin

daha sonra birçok şeyin hatta daha fazla şeyin tadının olduğu anlaşıldığı, yani çeşitli renklerin olduğu ve mavi rengin sıcaklığı fark edildiği takdirde ister istemez saklandığı yerden çıkacak ve hayatın bir parçası olma yolunu seçecektir. Mültecilerin katıldığı bu geçiş dönemi, kaçışla birlikte geri dönmemenin bir galibiyeti olarak anlaşılabilir. Bu galibiyet ise kapının kapatılmasından az önce kendilerini yaşanabilir dünyaya, bir vatana atabilmiş olmanın galibiyetidir. Böylece mülteciler ilkin kazanmış olarak tanımlanabilirler. Geçmişleri ise onların gece gördükleri rüyalara benzer, tasarlanmamış ve eskiye dairdir, galibiyetleri ise gündüz rüyasına benzer; tasarlanmış ve ileriye dair öngörülerini barındırır. Mültecilerin gündüz rüyaları, gece rüyalarını belli bir süre sonra siler ve geleceğe, yani var olmayı devam ettirmeye yönelik bir akışa dönüşür. Fakat mülteciler bunun ne anlama geldiğini belirli bir süre sonra anlamaya başlar, çünkü her rüyanın da bir sonu vardır. İşte bu son, onların realiteyle tanışmasının bir başlangıcıdır. Bu başlangıç ise bir maske olarak arkasında durdukları ve bir kod olarak tanımlandıkları mültecilik kavramıyla alakalıdır. Onlar artık mensup oldukları toprakların parçalarıdır.

Dünyanın neresi olursa olsun mülteciler, geldikleri doğal şartlara ayak uydurmak ve o şartlarla yaşamak zorundadırlar. Geldikleri yerlerin sıcaklığı artık soğu-

muştur ve kendilerine yeni bir sıcak renk tercih edeceklerdir. Bugünkü Suriye mültecilerinin tercihleri de bunlardan başka olamayacaktır. Çünkü mülteci karşılaştığı tercihleri eninde sonunda kendi lehine çevirmek için mücadele eden ve bu mücadele sömürge dünyasının ürettiği sömürücü ahlakı modern bir yansımasından başka bir şey değildir. Geçmiş dönemlerdeki sömürgeci ahlakı ortaya çıkmasına sebep olanlar, üretim ilişkilerine sahip olanların yerine toprak ya da ona benzeri şeylere sahip olanlardan oluşmaktaydı. Bu dönemde insanlar yaşayabilme umuduyla hareket etmekteydiler. Sanayileşmeyle birlikte ise insanlar yine sömürgeci ahlakı içinde karın doyurmak için çalışmakta

Suriyeli mülteciler,
iki farklı mücadele
vermektedirler. İlk
mücadeleleri yerel halkın
elinden aldıkları işleri
yüzünden yerel halkla;
ikinci mücadeleleri
ise kendilerine
işverenlerle olmaktadır.
Böylelikle yerel
halk için mülteciler,
etinden de sütünden
de yararlanabilecek
ama karşılığı çok az bir
şekilde ödenebilecek
“hizmet” aygıtlardan
başka bir şey değildir.

ya da karınlarını doyurabilecek yerlere gitmekteydiler. Dolayısıyla bu durum burjuvanın/işverenin sınıf olarak kabul edilmesi ve hegemonyasını sağlamlaştırması ile alakalıydı. Şimdiki zamanda ise sömürgeci ahlak maalesef mülteciler üzerinden yeniden oluşturulmaya başlanmıştır. Mültecilerin, Roma’nın görkemli dönemlerindeki gladyatörlerine benzer zor bir hayat sürmeleri ve karşılaştıkları zorluklarla sırf karın doyurmak adına mücadele etmeleri, onları ister istemez yaşlılıkta arzulanabilir bir hayatı oluşturmaya zorlamaktadır. Bu arzuya yönelik olarak Suriyeli birçok mültecinin, dilendiklerini ve bazı yerlerde daha az paraya çalıştırıldıklarını bilmekteyiz. Daha az ücret karşılığında daha

fazla emekle çalıştırılan Suriyeli mülteciler, iki farklı mücadele vermektedirler. İlk mücadeleleri yerel halkın elinden aldıkları işleri yüzünden yerel halkla; ikinci mücadeleleri ise kendilerine iş verenlerle olmaktadır. Böylelikle yerel halk için mülteciler, etinden de sütünden de yararlanabilecek ama karşılığı çok az bir şekilde ödenebilecek “hizmet” aygıtlardan başka bir şey değildir. Birçok mültecinin, trafik ışıkları güzergâhlarında araba camı silmek için bekledikleri, ekmek fırını önlerinde dilendikleri, duvar işlerinde karın tokluğuna çalıştıkları ve özellikle hamallık işlerinde ucuz emek karşılığın-

da kullanıldıklarına kendi gözümüzle şahit olmuştuk. Özellikle Afgan, Suriyeli ve Iraklı mülteciler (30.11.2014 itibarıyla Türkiye’ye toplam 53659 mülteci ve sığınmacı gelmiştir. Bkz: [http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/tr\(11\).pdf](http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/tr(11).pdf), erişim: 11.21.2014.), çoğunlukta olduğu bu görüntüler yukarıda belirttiğimiz gibi Roma döneminde güç gösterileri sergileyen gladyatörleri anımsatmaktaydı. Hangisi daha güçlüyse daha fazla para kazanacak ve böylece karnını daha fazla doyurabilme şansına sahip olacaktır. Burada karın doyurabilme önemli bir ihtimaldir çünkü ertesi gün aynı işi yapabilecek enerjiye sahip olmak yaşamla kavgaya adını tek kaynak-

tır. Ama şu hesaba katılmalıdır ki, bu insanların ciddi anlamda yorulduğu ve süreç uzadıkça da iş yükünün çok arttığı günden güne gözümüzün içine kadar sokulan bir gerçektir. Roma döneminin zulmü, sanayi döneminin sömürüsü şu an ötekileşmeye ve dışlanmaya dönüşmüştür. Bu da gösteriyor ki mültecilik artık bir vaka değil maalesef dilencilik kültürü gibi zorunlu olarak başlayan ama sonradan kabul edilen bir yaşam felsefesi ya da biçimidir. Ama maalesef mültecilerin bu felsefesi sınırları olmayan bir dünyada sınırlara meydan okunması anlamında farklı bir tür küreselleşmenin sonucudur.

Av. Halim YILMAZ

MAZLUMDER Genel Başkan Yard.

TÜRKİYE’NİN MAZLUM MİSAFİRLERİ:

SURİYELİ MÜLTECİLER

Şanlıurfa Suruç'ta yeni yapılan mülteci kampı

HICRET VE MÜLTECİLİK

İnsanların zorunlu nedenlerle başka diyarlara göç etmesi insanlık tarihiyle yaşıttır. Peygamberler tarihi âdeti göçün, hicretin, mülteciliğin tarihidir. Hicret, Muhacir ve Ensar kavramları İslam tarihinin en önemli kavramlarıdır. Habeşistan ve Medine'ye yapılan hicretler, İslamiyet'in gelişip neşvünema bulmasına vesile olmuştur.

Günümüz dünyasında savaşlar, işgaller, silahlı çatışmalar, zulümler, baskıcı rejimler nedeniyle her yıl yüzbinlerce insan mülteci durumuna düşmektedir. Hâlen dünya üzerinde 50 milyondan fazla insan mülteci durumundadır.

Göç ve mültecilik suç değildir; tamamen insani bir durumdur. Herkes bir gün mülteci olabilir. İnsanlar, zorunlu nedenlerle, hayatta kalabilmek ve hayatına

devam edebilmek için daha güvenli yerlere göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Açlık, yoksulluk, iş bulabilmek, eğitimine devam edebilmek için veya farklı çeşitli sebeplerle insanlar başka şehirlerle ve ülkelere göç etmektedirler. Mültecilik ise daha dar hukuki bir kavram olarak; ırk, din, milliyet, siyasi görüş veya toplumsal bir sınıfa mensup olmaktan dolayı zulüm görmek veya bu zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı ol-

Şanlıurfa Suruç'ta yeni yapılan mülteci kampı

duğu ülkeden başka bir ülkeye sığınmayı ifade etmektedir.

İnsanlar zulme maruz kaldıklarında, inandıkları gibi yaşama imkânları kalmamışsa, özgürlükleri üzerinde baskı varsa, başka yerlere göç etmeleri en insani ve doğal haklarıdır. Müslümanlar açısından zulüm olan yerden başka yere hicret etmek bir sorumluluktur. Çünkü Allah'ın arzı, yani "yeryüzü genişdir" (Nisa, 97/98.)

Göçü, sadece güvenlik meselesi olarak görmek, çok dar bir bakış açısı olur. Gelişmiş ülkeler göç planlaması yaparlar ve göçten faydalanırlar. Devletler bakımından

eğitimi sağlayabilecek, hem de mülteci olarak ülkemizde bulunan bu kişiler, daha normal bir hayat sürdürme imkânı bulabileceklerdir. İyi bir Arapça eğitimin sağlanması ile daha iyi bir dini eğitim sağlanması ve Türkiye'nin Arap dünyası ile daha iyi bir iletişimi kolay hale gelecektir.

Türkiye, günümüzde, Suriye'den gelen mültecilerle birlikte, tarihi öneme sahip büyük kitlesel göçlerden birine daha ev sahipliği yapmaktadır. Esasen, Anadolu toprakları, eskiden beri göç almış veya göç yolu üzerinde olmuştur. Osmanlı'nın toprak kaybetmesi

katliamlardan ve 1991'de Körfez Savaşı nedeniyle Saddam'dan kaçan Iraklı Kürtlere ve nispeten az sayıda Türkmenlere, 1989'da Bulgaristan'dan gelen 310 bin civarında Türk'e, 1994'te Bosna savaşından kaçan mültecilere, 1999'da Kosovalı göçmenlere ve yine aynı yıl Çeçenistan'dan gelen mültecilere ev sahipliği yapmıştır.

Ülkemizde Suriyeli mülteciler dışında kalan, sayıları 100 bine yakın Asya ve Afrika ülkelerinden gelen geçici konumdaki mültecilere de ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. Afganistan, İran, Irak, Somali, Özbekistan, Bangladeş, Doğu Türkistan, Somali, Eritre gibi çoğu Müslüman olan ülkelerdeki zulümlerden kaçan bu mülteciler; ülkemizde Avrupa dışından gelenlerin mülteci olarak kabul edilmemesi (mültecilere kalıcı çözüm sağlanmaması) nedeniyle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) kanalıyla güvenli başka ülkelere gitmeye çalışmaktadırlar.

Türkiye 2011 yılı Mayıs ayından itibaren Suriye'deki savaştan kaçan mültecilere kapılarını açmış ve kamplar inşa etmeye başlamıştır. Bugüne kadar Türkiye'ye yaklaşık 2 milyona yakın Suriyeli mültecinin geldiği tahmin edilmektedir.

önemli olan göç hareketlerini düzenlemek, planlamak ve bundan faydalanabilmektir. Bu durumda göçlerin getirdiği fırsatlardan yararlanma (beyin göçünden faydalanma, kültürel çoğulculuk vs.) imkânı bulunabilir. Örneğin ülkemize sığınan Suriyeli öğretmen ve akademisyenlerden faydalanılması, özellikle de imam-hatip okullarında ve ilahiyat fakültelerinde Arapça eğitimi için istihdam edilmesi, hem daha iyi bir Arapça

ve yıkılması sırasında Balkanlar ve Kafkaslardan gelen Müslüman topluluklar Anadolu'ya göç etmişlerdir. Osmanlıya sığınanlar sadece Müslüman topluluklarla sınırlı değildir; Endülüsten gelen Yahudilere, daha sonra Macar mültecilere, Polonyalılara, 1917'lerde ise Beyaz Rus mültecilere ev sahipliği yapmıştır. Cumhuriyet döneminde, Yugoslavya'dan gelen mültecilere, 1988 Halepçe'de kimyasal

Suriye'de savaş ve mülteciler

2011 yılı başlarında Tunus'ta başlayan "Arap Baharı" olarak adlandırılan toplumsal olaylarla birlikte birçok ülkede farklı şekil ve boyutlarda protesto ve gösteriler geç de olsa Suriye'yi de etkiledi. Suriye bu olaylarda en geç etkilenen ülke olmasına karşılık, ülkede devam eden silahlı çatışmalar, savaş uçaklarından atılan varil bombaları, kimyasal silahların kullanılması, farklı silahlı grupların arasında silahlı çatışmaların devam etmesi nedeniyle tarihin en büyük trajedilerinden birisine dönüşmüş

durumdur. Suriye rejiminin sivillere yönelik bombardımanları ve katliamları ile ülkede ne zaman biteceği belli olmayan iç savaş hâlen devam etmektedir. Bugüne kadar savaş nedeniyle iki yüz bine yakın insanın hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Tüm bu olanlardan, en büyük zararı ise sivil halk görmektedir.

Suriye’de rejimin protesto gösterisi yapan halkın üzerine ateş açması ve her gün çok sayıda insanın öldürülmesi ile birlikte, Suriyeliler 2011 yılı Nisan ayından itibaren komşu ülkelere sığınmaya başladılar. Önce küçük gruplar halinde, komşu ülkeler olan Türkiye, Lübnan ve Ürdün’e sığınan Suriyeli mültecilerin sayısı çatışma ve katliamların artması ile birlikte gittikçe artmış ve milyonlarla ifade edilmeye başlanmıştır.

Suriye’deki yaklaşık 10 milyona yakın insan, savaştan dolayı evini terk etmek ve başka bir yere göç etmek zorunda kalmıştır. Bunların önemli bir kısmı ülke içindeki, bir yerden başka bir yere geçtikleri için ülke içi göç sayılmaktadır. Bunun yarısı, yani yaklaşık 5 milyon insan ise, Suriye sınırlarını aşarak mülteci olmuş ve komşu ülkelerde sığınmacı olmuşlardır.

Suriye’nin küçük komşusu Lübnan’da yaklaşık 2 milyon Suriyeli mülteci yaşamaktadır. Ürdün’de de 1 milyonu aşkın Suriyeli mülteci yaşamaktadır. Suriye’nin doğu komşusu Irak’ta ise çoğunluğu Kürdistan bölgesindeki kamplarda olmak üzere yaklaşık 250 bin mülteci yaşamaktadır. Ayrıca, nispeten az sa-

yıda da olsa imkân bulabilenler Mısır, Libya ve Avrupa ülkelerine sığınmışlardır.

Türkiye 2011 yılı Mayıs ayından itibaren Suriye’deki savaştan kaçan mültecilere kapılarını açmış ve kamplar inşa etmeye başlamıştır. Bugüne kadar Türkiye’ye yaklaşık 2 milyona yakın Suriyeli mültecinin geldiği tahmin edilmektedir. Türkiye’de mültecilerin çoğu Suriye sınırına yakın illerde yaşamaktadır. Hâlen ülkemizdeki kamplarda, AFAD yönetimindeki 22 mülteci kampında yaklaşık 230 bin mülteci barınmaktadır. Önceleri, mülteciler için kampta kalmak zorunlu tutulmuş, ancak sayıları beklenmedik şekilde artınca bu mecburiyet kaldırılmıştır. Bunun dışında kalan 1,5 milyonu aşkın Suriyeli mülteci ise kendi imkânlarıyla veya hayırseverlerin yaşamıyla ayakta durmaya, hayatlarına devam etmeye çalışmaktadırlar. Çoğunluğu Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin gibi illerde yaşamakta, ayrıca İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Konya gibi şehirlerde de yüksek sayıda Suriyeli mülteci nüfusu barınmaktadır.

Ülkemizdeki Suriyeli mülteciler, hukuki olarak “geçici koruma” kapsamındırlar. Yani Suriye’deki savaştan kitlesel olarak kaçmaları ve sayılarının çok yüksek olması nedeniyle, Suriye’den ülkemize sığınan tüm mültecilere geçici hukuksal bir statü tanınmıştır. Geçici koruma statüsü kapsamında bulunan mültecilere sınırlı da olsa bazı haklar tanınmaktadır. Örneğin, geldikleri ülkede durum dü-

zelinceye kadar ülkelerine zorla geri gönderilemezler, sığındıkları ülkede oturma hakkı verilir, ayrıca ülkede kaldıkları sürece bazı sosyal haklara (sağlık, eğitim gibi) erişimleri sağlanır.

Suriyeli mültecilerin insani durumu

Türkiye’de kamplarda yaşayan Suriyeli mültecilerin durumu nispeten iyidir. Özellikle, Ürdün ve Lübnan’dakilere kıyasla daha iyi hizmet verildiği ve daha iyi koşullarda barındırıldıkları ifade edilmektedir. Kamplarda, çadırlarda veya konteynırlarda yaşayan mültecilerin beslenme, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçları AFAD tarafından karşılanmaktadır. Kamplarda Kızılay ve insani yardım kuruluşları da mültecilere yardımlar ulaştırmaktadır.

Ancak, mültecilerin çoğunluğu kamp dışında yaşamaktadır. Kamp dışında yaşayanların beslenme, barınma gibi temel insani ihtiyaçlarını kendileri karşılamak zorunda kalmaktadır. Çalışarak ya da hayırsever vatandaşlar ve vakıfların yardımıyla hayatta kalmaya çalışmaktadırlar. Kamp dışında yaşayanlar bakımından çocukların eğitimi, sağlık hizmeti gibi konularda sorunlar yaşanabilmektedir.

Suriyeli mültecilerin yarısından fazlası çocuktur. Yetişkinlerin ise çoğu kadındır. Bu durum, Suriyeli mültecilerin çoğunun “hassas gruplar” olarak ifade edilen ve özenle davranılması ve korunması gereken insanlardan oluştuğunu göstermektedir.

Yapılması gerekenler

Suriyeli mültecilerin, ülkelerinden ve evlerinden zorlu bir şekilde ayrılmak zorunda kaldıkları, çoğunun ailesinden birini savaşta kaybettiği, evlerinin bombalandığı dikkate alınarak olabildiğince insani bir yaklaşım gösterilmelidir.

Suriyeli mültecilerin durumu, biz yerli olanların, Türkiyeli vatandaşların imtihanıdır. Tarihten örnek verdiğimiz Ensar-Muhacir kavramlarını ne kadar benimseydiğimiz, Türkiye'ye sığınan mültecilere yaptıklarımız ve uygulamalarımız ile ortaya çıkacaktır. Çok güzel fedakârlık ve destek örnekleri olduğu gibi, maalesef bazı kötü örnekler de yaşanmaktadır. Özellikle sosyal medya üzerinden, savaş mağduru Suriyeli mültecilere yönelik aşağılayıcı veya hedef gösterici nefret söylemlerine karşı dikkatli olunması gerekir.

2 milyona yakın Suriyeli mülteci den önemli bir kısmı zor şartlar altında ülkemizde hayat mücadelesi vermektedir. Şüphesiz, bu zorlu süreç bir zaman sonra geride kalacaktır. Bu süreçte, bu insanlara gösterdiğimiz olumlu veya olumsuz yaklaşım, Türkiye ve Suriye halklarının geleceğini önemli ölçüde etkileyecektir.

Mültecilerden çok az bir kısmının dilencilik yapması veya başka olumsuz örnekler üzerinden kötülenmesine, siyasi yorumlarla genelleme yapılmasına karşı adil bir duruş sergilemeli ve din, mezhep, etnik köken veya siyasi görüşüne bakılmaksızın tüm mültecilere sahip çıkmalıyız. Zor durumdaki insanlara sahip çıkmak hem insani hem de İslami bir vazifedir.

Mülteci Kardeşlerimiz

*Vicdan Tanrı'nın
kalbimizdeki nurudur.
Tolstoy*

Gökçe DEĞİRMENCİ

Çöpten kim nasıl geçinir diye sorsam, anlar mısınız ne demek istediğimi... İnsanların kullanmadıkları, çöpe attıkları onlar için rızık oluyor çoğu kez. Mutlu olmak için çöpten bulunan bir eşya yetiyor onlara. Belki acı ama akşam saatlerinde görebilirsiniz çöp karıştıran bu kardeşlerimizi...

SOKAKLARDA, otogarlarda, parklarda, atmlerde, izbe ve harabe evlerde ve daha pek çok yerde onlarla karşılaşabilirsiniz. Onlar Suriye'deki çatışma ortamından kaçarak ülkemize sığınan Müslüman kardeşlerimiz. Onlar çocuklarına ve kendilerine

bir sığınak arayan, bir anlamda hayatta kalma mücadelesi veren kardeşlerimiz. Onların dertleriyle dertlenmek, yaralarına merhem olmak esasında kendimizin yarasını sarmaktır. Onların yaralarını sararken kendi yaralarımızı sararız farkında olmadan.

Onlar kendilerine uzanacak, kapılarını çalacak bir kardeş eli bekliyor. Hemen yanı başımızda, alt sokağımızda, mahallemizde yaşam mücadelesi veriyorlar. Bir bayram sabahı kapısını çaldığımız evde ilk defa tatlıyı tadan çocukların heyecanı, evlerine belki aylar sonra etin girmesiyle yaşanan mutluluk anları... Belki sadece dükkân vitrinlerinde gıptayla baktıkları oyuncakları gördüklerinde attıkları sevinç çığlıkları... İşte onların kapısını çaldığımızda onlarla birlikte yaşayacağımız ve bize tüm yorgunluğumuzu unutturacak birkaç kare...

En çok çocuklar vicdanımızı harekete geçiriyor. Onların gözlerinde gördüğümüz sevinç parıltıları, yeni okullarına kavuştuklarında daha da artıyor. Dilini konuşamadığı, yol iz bilmediği bir memlekette çocuklarını okutmayı nasıl becerecek çaresiz anne babalardan haberimiz var mı acaba? Okula kayıtlarını yaptırdığımız ve kırtasiye malzemeleri ile evlerine konuk olduğumuzda anlıyoruz okula gidebilmenin ne büyük nimet olduğunu...

Çöpten kim nasıl geçinir diye sorsam, anlar mısınız ne demek istediğimi... İnsanların kullanmadıkları, çöpe attıkları onlar için rızık oluyor çoğu kez. Mutlu olmak için çöpten bulunan bir eşya yetiyor onlara. Belki acı ama akşam saatlerinde görebilirsiniz çöp karıştıran bu kardeşlerimizi...

Çok soğuk ve karlı günlerde çocuklarımız nasıl da mutlu olur değil mi? Kar tatil, oyun ve eğlenmek demek çocuklar için. Ama bir Suriyeli çocuk için bir türlü ısıtılmayan evler, battaniye altında geçirilen soğuk geceler demek. Soğuk kış günlerinde bizim ilk yaptığımız hemen battaniye, kışlık giysi, kömür, soba vb. şeyler dağıtmak oluyor. Onların acılarını bir nebze olsun gidermek; mont ve bot giydirdiğimiz çocukların sevincini paylaşmak yetiyor bize.

Bodrum katındaki harabe evde...

Bir akşam arkadaşımla Eminönü'ne yürüyorduk. Yol kenarında duvara sırtını yaslamış yere oturan küçük bir çocuk gördük. Hava karmıştı, yanında büyükçe mavi bir çöp torbası vardı. Dizlerinin üstü örtülüydü. Dilenmiyordu da ama besbelli muhtaç ve belki de engelliydi. Yanına yaklaşıp, sana nasıl yardım edebiliriz, diye sorduk. Dilimizi bilmiyordu çocukcağız. Suriyeli olduğunu anlayıp bu defa çat pat bir Arapçayla tekrar sorup, kötü bir niyetimiz olmadığını ve onu evine götürebileceğimizi ekledik. Güvenmişti bize ve beraberce evin yolunu tuttuk. Yarı karanlıkta harabe izbelerden geçip küçük ve köhne bir bekâr otelinin kapsında buluverdik kendimizi.

İçeri girdik bize dikilen onlarca göz arasından yerin iki kat altındaki mahzen gibi bir bodruma indik. Elinden hiç bırakmadığı o mavi çöp torbasını kendisini karşılayan kadınlara ve çocuklara uzattı. Onlar da hemen açtılar. Poşetin içi bayat ekmek doluydu. İçim burkuldu, yer o an yarılın

bizi alsın istedim. Sonra annesi olduğunu anladığım kadın bize hoş geldiniz dedi kendi dilinde.

Kırık dökük Arapçamızla konuşmaya başladık. Etrafımıza hayretler içerisinde bakıyorduk. Yerin iki kat altındaki hücre gibi odaları olan, duvarları rutubetten pamuk bağlamış, harabeye dönmüş bu evde yaşamaya çalışan insanlar... On dakika önce başka bir dünyadaydık şu an ise başka bir dünyada...

Penceresi olmayan odada kadınlar, boy boy çocuklar ve bebekler vardı. İnce bir şilte serdiler oturmamız için. Geri kalan yerler eski battaniye, karton ve müşamba ile kaplıydı. Çocuklar ve bebekler gıdasızlıktan perişan hâldeydiler.

Nemli şiltenin üzerinde onlarla sohbet etmeye başladık. Onlar anlatıyor bizler de insanlığımızdan utanarak dinledik. Suriye'deki çatışma ortamından kaçıp buraya sığınmışlardı. Birbirleriyle akraba olan, oldukça kalabalık üç aile bu evde yaşıyordu.

Dertlerini sıkıntılarını yüklenerek oradan ayrıldık. Ağır bir yük vardı omuzlarımızda ve hemen onlara ne yapabiliriz diye araştırmaya başladık. Önce daha insani şartlarda yaşamalarını devam ettirecekleri bir ev kiralanmasını sağladık ve yardım severlerin desteğiyle diğer ihtiyaçlarını temin ettik. Ancak hâlâ gözlerimin önünde o çocukların çaresiz bakışları duruyor.

Acı bayram

Yine bir bayram arifesi çocukların bayramlıklarını teslim etmek için dağıtımdayız. Gittiğimiz evlerden birinde beş yaşlarında bir

Bizim ise yapabildiğimiz tek şey bunlara şahitlik edip, elimizden geldiğince yardımda bulunabilmektir. Peki, ya yanlarına gidip acılarına, hikâyelerine ortak olamadıklarımız; onlar, onlar şimdi ne yapıyorlar kim bilir...

kız çocuğu getirdiğimiz tatlı kutusuna bakıyordu. Sana getirdik bunu dedik, annesine de paketi açması ricasında bulunduk. Anne tatlıyı açınca kız çocuğu, bu ne diye sordu. Orada öylece donup kaldım annesi tatlı olduğunu söyledi. Hani geçen falancaların

evinde yemiştin ya ondan dedi. Belli ki bilmiyordu tatlıyı. Zar zor ekmek aldıkları o gecekinduda tatlıya sıra hiç gelmiyordu...

Kurban Bayramında et dağıttığımız evlerde yaşanan sevinçli görümler, kapı kapı dolaşır kendi ellerinizle verirsiniz kurban etlerini. Bir bayram poşetlere koyduğumuz etleri dağıtıyorduk. Gittiğimiz evin kapısını küçük bir çocuk açtı. Elimizdeki eti görünce çığlık çığığa annesine seslendi; "anne ettt, anne ettt" diye. Belki sadece kurbanda görüyorlardı eti. Bu ve daha birçok yaşadığımız kimsesizlik, çaresizlik ve açlık hikâyeleri... Hepsi gözümüzün seyir defterinden geçip gidiyordu. Bizim ise yapabildiğimiz tek şey bunlara şahitlik edip, elimizden geldiğince yardımda bulunabilmektir. Peki, ya yanlarına gidip acılarına, hikâyelerine ortak olamadıklarımız; onlar, onlar şimdi ne yapıyorlar kim bilir...

ELİF ÖZMENEK ÇARMIKLI:

“Göç Açısından Türkiye Artık Transit Olduğu Kadar Hedef Ülke Konumundadır.”

Söyleşi: Dr. Lamia LEVENT
Diyanet İşleri Uzmanı

Ülkemiz İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük mülteci akınına sahne oluyor. Ortadoğu'da yaşanan savaş ve çatışma ortamını göz önünde bulundurduğumuzda bu sayının artması muhtemel görünüyor. Büyük resme baktığımız zaman, ülkemizde şu an mültecilerin durumu nedir?

Türkiye tarihi boyunca mülteci akınlarına maruz kalmış, gelenlere kucak açmış bir ülkedir. 1492'de Yahudilerden tutun da 1989'da gördüğümüz Bulgaristan'dan ge-

len soydaşlarımıza, Irak'tan gelen peşmergelere kadar büyük mülteci akınlarına ev sahipliği yaptı. Suriye krizinin boyutu ötekilerle karşılaştırılabilir değil; ama Türkiye diğer tecrübelerinden önemli kazanımlar edinmiş bir ülke.

Bugün iki milyona yakın mülteciyle karşı karşıyayız. Dünyadaki hiçbir ülkenin bu meseleyi Türkiye kadar sahiplendiğini düşünmüyorum. Çok cömertçe davrandı ülkemiz. Çünkü herhangi bir ülkeye iki milyon insanı koyduğunuzda, ekonomik, sosyal, siyasi sı-

Ekim 2014
itibarıyla açıklanan
resmî rakamlara
göre Türkiye'deki
Suriyelilerin sayısı
1 milyon 565 bin.
Bu tahminlerle
bile Kıbrıs
Rum Kesimi,
Lüksemburg
ve İzlanda gibi
Avrupa ülkelerinin
nüfuslarından
daha fazla.

kıntılar her yerde olur. Suriye'den gelen mültecilerle üç buçuk yıl geride bıraktığımızda, ülkemizde küçük ölçekte sıkıntılar yaşandığını görüyoruz. Türkiye'nin bu noktada hakkını vermek gerekiyor. Açık kapı politikasının ne kadar önemli olduğunu görüyoruz. Bu insanlar keyiflerinden kalkıp gelmediler. Bu insanların neden geldiğini kamuoyunun da anlayıp bilmesi gerekiyor. Ülkelerinden kaçarak geldiler. Türkiye burada çok önemli bir iş yaptı, onlara kapılarını açtı. Fakat bundan sonrası daha önemli. Almak bir şey, bakmak daha farklı bir şey... Şimdiye kadar almadığımız uluslararası yardımı almaya çalışmalıyız diye düşünüyorum.

Türkiye bu zamana kadar hiç yardım almadı mı?

Çok ufak ölçekte aldı. Hem maddi olarak hem de tecrübe bakımından yardımı bazı durumlarda reddetti. Sivil toplum ve düşünce kuruluşlarıyla fikir teatisi yapılmadı. Çünkü bir anda ve yoğun olarak ülkemize giriş yaptılar. Ama bundan sonraki süreçte Türkiye'de bir entegrasyon sorunu ortaya çıkacak çünkü büyük kısmı kısa vadede gidemeyecekler.

Ekim 2014 itibarıyla açıklanan resmî rakamlara göre Türkiye'deki Suriyelilerin sayısı 1 milyon 565 bin. Bu tahminlerle bile Kıbrıs Rum Kesimi, Lüksemburg ve İzlanda gibi Avrupa ülkelerinin nüfuslarından daha fazla olan sığınmacıların sayısı birçok uzman göre 2 milyona ulaşmak üze-

re. Türkiye'nin 72 iline dağıldığı tahmin edilen Suriyeli mültecilerin sadece yüzde 57'si kayıt altına alındığı için hala yüzde 43'lük bölümü hakkında tam bilgilere sahip değiliz. USAK olarak bizim de hazırladığımız raporlara göre ülkelerinde suların durulmasından sonra da birçoğunun Türkiye'de kalmayı istediğini biliyoruz. Bu bakımdan Suriyeliler konusu içinde barındırdığı muğlaklıklar sosyal olarak hem şüphe hem tedirginlik hem de gerginlik konusuna olmaya devam ediyor.

Bizler her ne kadar geçici misafirler olarak baksak bile mültecilerin sizin de değindiğiniz gibi yakın bir tarihte ülkelerine dönebilmeleri mümkün görünmüyor. Uzun vadede mültecilerle ilgili olarak ortaya çıkması muhtemel sorunlar nelerdir? Ülke olarak mültecilerin bu sorunlarına ve ihtiyaçlarına cevap verecek durumda mıyız?

Bir tarafta gün geçtikçe ülkelerine istikrarın geleceği konusunda umudu kırılan Suriyelilerin ka-

fasındaki belirsizliğin onları yeni bir vatan arayışına sürüklediği bilinirken öte taraftan geçen üç buçuk yıla rağmen kimilerinin onları göçmen, kimilerinin sığınmacı kimilerinin geçici koruma altındakiler, kimilerinin mülteci, kimilerinin de misafir diye çağırması anlam bulanıklığına neden oluyor.

Bir taraftan Suriye krizi kapımızdayken, içimizdeyken siyasi ve ekonomik gücüyle, Türkiye hedef ülke konumuna gelmeye devam ediyor. Hedef ülke nedir, diye sordüğümüzde; Türkiye'yi transit olarak kullanıp Avrupa'ya giden bir grupla karşı karşıya değiliz artık. Buraya yerleşip hayatını burada devam ettirmek isteyen, bu ülkenin dinî, sosyal ve kültürel anlamda rahatlık verdiğini düşünen insanlar var. Dolayısıyla Türkiye'nin hem transit, hem de hedef ülke konumunda olduğunu söyleyebiliriz.

Geçen ay Romanya'ya giderken Karadeniz'de batan tekne olayı bize ciddi görünmeyen buz dağını işaret ediyor. Sadece geçen sene üç bin düzensiz göçmen Akdeniz sularında Avrupa'ya geçmeye çalışırken öldü. Olaylar gösteriyor ki ortada bir dram ve insan hikâyesi var. Türkiye göç yönetiminde acilen aktif bir oyuncu hâline gelmelidir. Bu Türkiye'nin bölgede gücünü ve güvenliğini arttırması açısından da önemlidir.

Bundan sonrası için neler yapılabilir?

Türkiye aslında göç konusunda

ciddi adımlar attı. Göç İdaresi kuruldu, kanunlar değişti. Bunlar henüz çok yeni değişiklikler ancak Suriye krizi ile çok önemli tecrübeler kazanıldı. Ancak Türkiye artık göç konusunu sadece bir dış politika konusu olarak görmemeli. Ankara Avrupa Birliği'nin göç politikalarını insanlık dışı ve güvenlik merkezli olarak görüyor ama Türkiye de kendini farklı politikalarla korumayı oluşturması gerekiyor. Bu da iki önemli hareketi getiriyor beraberinde. Birincisi sınır yönetimini güçlendirmesi... İkincisi de sınırlarını artık diğer ülkelerin sınırlarında korumaya başlaması. Yani Türkiye ülke sınırlarında girmeden kimlerin geldiğini bilmesi ile birlikte vize uygulamalarını değiştirmesi ve insan kaçakçılığıyla ciddi bir mücadele vermesi gerekiyor.

Suriye krizi özellikle yabancı savaşçılar konusunda da Türkiye'nin göç yönetiminde neden aktif bir rol oynaması gerekliliğini iyice ortaya çıkardı.

Mültecilerin ne kadarı kampta ne kadarı Türkiye'ye dağılmış vaziyettedir?

Sayılar sürekli değişiyor. Cumhurbaşkanı'nın ve Başbakanın açıklaması var. "Halep düşerse ciddi bir sıkıntıyla karşı karşıyayız" diye. Hareketlilik olduğu için de sayılar değişiyor. Büyük çoğunluğu kamp dışında ve kamp dışındakilerin çoğu kayıtlı değil. Birden akın akın geldiler. Orada yaşanan her şey birden oldu ve Türkiye için bu büyük bir

tecrübe oldu. Şimdi artık kaydın ne kadar önemli olduğunun farkına varıldı. Kayıtlar şimdi daha iyi tutuluyor. Mesela Kobani'den gelenler çok iyi kayıt altına alındı.

Ülkenizde nerde yaşadığını bilmediğiniz, adını sanını ve neye ihtiyacı olduğunu bilmediğiniz geniş bir grupla karşı karşıyasınız. Biran önce Türkiye'nin bu soruna

çözüm bulması gerekiyor. İnsanlar rejim karşıtı olarak fişlenmekten korkuyorlar. Esat gitmezse ülkelerine dönmek zorunda olurlarsa ne yaparsınız diye düşünüyorlar. Bir kısmının ailesi orada... Bu bilgiler Esat'ın eline veya rejim yanlıların eline ulaşırsa korkusu var. Bu sebepten kayıt olmak istemiyorlar. Ya da bir kısmında...

Hemen hemen dünyanın bütün kamplarına gitmiş biri olarak, şöyle dedi bir yabancı misafirimiz; "Türkiye'nin kamp açısından sağladığı imkânlar inanılmaz. Bu tarz bir kampı hiçbir yerde görmedik. Bu insanların sıcak suları var, televizyonları vs. her şeyleri var."

Biz kayıt altına alınırsak ve nerde olduğumuz bilinirse gelip kampa alırlar korkusu var.

Biz kampları ziyaret ettik. Yanımızda da yabancı misafirlerimiz vardı. Hemen hemen dünyanın bütün kamplarına gitmiş biri olarak, şöyle dedi bir yabancı misafirimiz; "Türkiye'nin kamp açısından sağladığı imkânlar inanılmaz. Bu tarz bir kampı hiçbir yerde görmedik. Bu insanların sıcak suları var, televizyonları

vs. her şeyleri var.” Ama bütün imkânların tanınmasına rağmen kampta kalmak istemiyorlar. Bir kısmı bu sebeple kamp istemiyor. Bir kısmı ayrımcılık yapıldığını iddia ediyor. Bir kısmı şehirlerde yaşamak istiyor. Tabii bir de artık kamplar yetmiyor.

Bu süreçten sonra Türkiye ne yapacak?

sorun değil. Çünkü çocukların %86’sı okula gidiyor. Sorun kampın dışında olanlar. Ailelerin ikna edilip, çocukların okula gitmesi gerekiyor. Annelerin çalışabilmeleri için kreş imkânı verilmesi gerekiyor.

Çocuğu alıp okula götürdüğünde bir Suriyeli kayıt yaptırabiliyor mu, çocuk nasıl okula devam edebiliyor mu?

Türkiye zaten kendisi çocuk gelin problemiyle uğraşıyor. İkinci evlilikler vs. sıkıntılar çoğalıyor. Evlilikten sonra çocuk doğumları oluyor. Annenin resmî kaydı olmadığı için çocuğun da kaydı zor. Kısacası kolay değil bu kadar insanın barınma, sağlık, eğitim vs. gibi problemleriyle uğraşmak.

Halk mültecilere nasıl tepki veriyor. Gelen mültecileri nasıl değerlendiriyor?

Dünyanın neresinde olursanız olsun, bu kadar insan hareketliliğinin olduğu her yerde sorun olur. Kamuoyu açık kapı politikasına destek verdi. Devlete insanların, mazlumların koruyucusu olalım dediler. Biz de destek sağlayalım sözünü verdiler. Türk halkına baktığımızda çok büyük fedakârlıkla, anlayışla gelen herkese kucak açtı, ev sahipliği yaptı. Bu eşine nadir rastlanır bir misafirperverlik.

Kamuoyuna yansıyan münferit olaylar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kesinlikle kişi ve şahıslara bağlı olaylar. Toplu olaylar söz konusu değil. Ülkemiz insanları insani krizi gördü. Hemen giderek yardımda bulundular. Ülkemizde birçok sivil toplum kuruluşu iyi işler yapıyorlar. Görünen şu ki insanlar yardımdan kaçınmıyor. Havaaların soğumasıyla insanların ihtiyacını düşünüp, sırtından elbisesini çıkarıp verenleri biliyorum. Bu yapılan şeyler büyük fedakârlık. Misafirliğin belli sınırları var. Bir kaç şey insanlarımızı rahatsız etmeye başladı.

Öncelikle gelen mültecilerin kayıt altına alınması gerekiyor. İkinci olarak günlük hayatlarına dair adımlar atılmalı. Kadınların eğitim oranları çok düşük. Çoğu ilkokul mezunu... Türkiye böyle bir insan gücüyle karşı karşıya... Kendi dillerinde bile yazma okuma bilmeyen bir grup var. Ama bir şekilde annelere en azından günlük seviyede dertlerini anlatabilecekleri kadar Türkçe öğretmek gerekiyor. Kamplarda eğitim

Kayıt olmakta problem yok ancak çocuk okula gittiğinde dil problemi var. Arkadaşlarıyla anlaşma sorun olacak. Özel sınıfların oluşturulması gerekiyor. Kayıt ettirdiğinizde de zaten farklı sebeplerle devamsızlık sorunu yaşıyor.

Okulun dışında nasıl problemler var?

Çocuklar çalışmaya başlayınca zaten sorunlar da başlıyor. Ucuz emek gücü, erken evlilikler gibi.

Bu gün baktığımız zaman mültecilerin 72 ile dağılmış durumdalar, neredeyse Türkiye'nin tamamına. Bu çok büyük bir göç dalgası. Bütün Türkiye'ye nüfuz etmiş durumdalar.

Mesela gelen mültecilere çalışma izni verilecek mi? Hangi şartlarda verilecek? Vatandaşlık verilecek mi? Bizim işsizlik oranımızı etkilemeyecek durumda verilecek şeklinde açıklamalar var. Belki en yetkili ağızlardan bu konularda halkı ikna edici açıklamalar yapılmalı. Üçüncüsü de insanlar ne kadar çaresiz kalırlarsa suç oranları da o oranda artar. Suç oranlarının düşük olduğunu görüyoruz. Ama siz bir insanı ne kadar köşeye iterseniz o kadar köşede sıkışmış hisseder kendini. Ve kedi bile sıkıştığı zaman tırmalıyor yani. O yüzden suç oranları hazır az iken hala kamuoyu bu konuya destek verirken devletin hızlı refleksler göstermesi ve bu entegrasyon sürecini hızlandırılması gerekiyor. Söylemesi kolay yapması zor... Bizim gibi düşünce kuruluşlarının görevi tabi ki yapılması gerekeni söylemek ama şu dipnotla; her zaman söylemesi kolay yapması zor bunun da farkındayız.

Peki, ne gibi önlemler alınması gerekiyor bundan sonrası için?

Uluslararası kamuoyunun burada daimi bir ilgisinin olmasını sağlanması gerekiyor. Bunun altından ne bizim kalkacak gücümüz var ne de böyle bir bilgi birikimimiz var. Yani biz Almanya'ya giden Türkler gibi bir entegrasyon süreci hiçbir zaman ülkemizde yaşamak zorunda kalmadık. Suriyeli kardeşlerimizin de kalmasını istemeyiz. Öyle ki, kardeşlik

hukukumuzun bir gereği olarak onların eğitimine ve iş hayatlarına katkı sağlamalıyız. Ayrıca barınma gibi birtakım sorunları olanlar konusunda daha fazla hassasiyet göstermeliyiz. Mesela haliyle metruk evlerde kalan insanlar oluyor. O kaldıkları evlerin 100-200 lira olan kiralari mesela Kilis'te 800-900-1000 liraya çıkmış. Acayip bir kâr anlayışı var. Belki bu noktada hassasiyetlerimizi artırmalıyız.

Bir de şehirlerde görüyoruz metroda otogarlar da dileniyorlar bununla ilgili bir çalışma yok mu acaba?

Bu kadar bir yoğun bir insan hareketliliğini dünyanın hangi ülkesine koyarsanız koyun kısa sürede ekonomik, sosyal ve siyasal birçok sorunu beraberinde getirmemesi imkânsız. Kısa dönemde bunu durdurmanız mümkün değil. Ama belediyelerin muhakkak bu işe el atması gerekiyor. Yerel yönetimlerin alacağı rol çok önemli...

İletişim diğer bir problem. Mesela ben size bir şey söylesem sokakta ve anlamazsanız ne kadar korkarsınız. Bu insanlar şu anda bu durumdalar. Zaten mültecilik başlı başına çok acıklıdır. Bir gün diyorlar size toplanın gidiyoruz. Evinizi, barkınızı, her şeyinizi arkada bırakıp gidiyorsunuz. İşte bir bavulun içine sığdırıyorsunuz her şeyinizi. Hatta çoğu, bazen bavul

bile alacak vakit bulamıyor. Tüm hayatınız değişiyor, altüst oluyor. Haliniz vaktiniz yerinde iken bir anda sokaklara düşüp dilenmek zorunda kalabiliyorsunuz.

Başkanlığımız da zaman zaman düzenlediği yardım kampanyaları ile Suriyeli mültecilere destek verdiğini biliyoruz bu noktada Diyanet İşleri Başkanlığından beklentileriniz nelerdir?

Bu gün baktığımız zaman mültecilerin 72 ile dağılmış durumdalar, neredeyse Türkiye'nin tamamına. Bu çok büyük bir göç dalgası. Bütün Türkiye'ye nüfuz etmiş durumdalar. Ve bu insanlarla bizi bağlayan en önemli şey de din bağı. Dolayısıyla Diyanet'in ve din adamlarının entegrasyon sürecine dahil olmalarını çok önemli buluyorum. Yardım kampanyaları günlük sorunlara çözüm açısından önemli ama yeterli değil. Mesela Diyanet'in Arapça bilen görevlileri var ve yüksek sayıda olduğunu tahmin ediyorum. Ya da işte Kur'an kurslarından bu konuda destek alınabilir. Mesela Kur'an öğreten hocalar belli saatlerde belki Türkçe öğretmesi gibi bir imkânlar üzerine düşünülebilir. Camiler onlara daha çok şey ifade ediyor. Çünkü okula gitmek istemeyebilirler ama cami öyle değil. Camiler daha kuvvetli bir bağı temsil ediyor. Daha rahat edebilecekleri, gittikleri zaman kayıt olmadıkları, dışlanma korkusu, farklı görünme korkusu

daha az yaşayacakları bir mekân. Yardımlar elbette yapılsın ancak insanlar açısından bu da zor bir durum. Mesela ben size sokak-tayken -daha önce aslında böyle bir yaşamınız yokken- gelip bu telefonu hediye etsem, size al ben bunu kullanmıyorum sen kullan, desem o an onu sevdirse de bu belki bir taraftan da içini çok acıtıyor olabilir. Dolayısıyla bu insanlara artık bir an önce balık tutmayı öğretmemiz lazım. Nasıl bu ülkede yaşayabilirler bunun en önemli yolu da dil. Onlara bu ülkede yaşamak ve var olmak istiyorsan dilini öğrenmelisin, demeliyiz. Kur'an kurslarını ben bu anlamda önemli görüyorum. Camilerde verilecek vaazlarla da yerel halka mültecilere yardım konusunda duyarlılık artırılabilir.

Hem kamplardaki hem de kamp dışındaki Suriyeli sığınmacılar bulundukları Türk kentlerinin nüfusunu önemli derecede değiştirdiler. Mesela Kilis nüfusunun %30'u, Antep'in %6,8'i, Şanlıurfa'nın %6,6'sı Hatay'ın %5'i Suriyeli. Bunlar çok büyük rakamlar. Yani %1'i bile değiştirseniz orada bir toplumsal olarak bir reaksiyon olabilir. Yabancı düşmanlığı olacak yani bu kaçınılmaz bu insanın fitratında var. O yüzden camilerde sürekli bunun tekrar edilmesi, Suriyelilerin tanrı misafiri oldukları mesajının verilmesi etkili olacaktır. Bu insanlar buraya geliş sebeplerinin insanlara daha iyi anlatılması

için Diyanet inanılmaz bir güç. Diyanet'in bu işe özellikle el atması gerekiyor. Çünkü diğer kurumlarından daha çok etkili şeyler başarabilir Diyanet. Bununla ilgili proje yapılırsa seve seve destek veririz. Diyanetin böyle bir projesi olursa biz de yer almak isteriz. Çünkü ben bunu çok önemsiyorum ve bakın 3,5 sene geçti daha da geliyorlar. Durum daha da kötüleşiyor. Bugün Suriye'de savaş bitse Suriye'de istikrarın sağlanması ve insanların kendilerini güvende hissedip gitmeleri 10 seneyi bulacaktır. Bir kısmı da buraya yerleşip gitmeyeceklerdir. Mesela burada doğanlar var. 10 yaşında buraya gelen 10 sene sonra 20 yaşında olacak ve buraya vatan olarak benimseyecektir. Şimdi bunlar muhtemelen dönmek istemeyeceklerdir. Yani kısa sürede bitecek gibi gözüküyor. Bizim hem dinî bağlılığımız var hem de komşuyuz. Dolayısıyla kimsenin bu olaya bizim gibi bakabilmesi mümkün değil. Bizim dileğimiz bir an önce bu krizin bitmesi, oradaki savaş ortamının sona ermesi ve barışın tesis edilmesidir. Kalıcı bir barışın tesisine kadar da tabi ki Türkiye olarak yardımcı olmalıyız.

Bu insani krizin en kısa zamanda çözüme kavuşması temennisiyle teşekkür ediyorum...

Elif Özmenek Çarmıklı

Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu'nda uzman olarak çalışmaktadır. Çalışma konuları göç, sınır, güvenlik, Türk dış politikası ve ABD üzerinedir. Çarmıklı, 10 yıl değişik gazete, televizyon ve radyoların muhabirliğini ve New York temsilciliğini yaptı. Aynı zamanda akademik çalışmalarına devam eden Çarmıklı değişik üniversitelerde ders vermeye devam ediyor.

Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ

Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Nesiller boyu üzerinde yaşayıp havasını soluduğu, acı tatlı hatıraları tevarüs ettiği, ekip biçerek, ter dökerek hayatını kazandığı, tapu senetleri misali mezar taşlarını serpiştirdiği coğrafyayla insan arasında özel bir duygusal bağ oluşur. Bu bağdır ki coğrafyayı yurt kılar. Ancak bazen her şey istenildiği gibi gitmez ve insan yurdundan ayrılmak zorunda kalır. Afetler, savaş ve işgaller, kıtlık ve benzeri tabii, ekonomik ve siyasal sebepler insanları, şartların daha iyi olduğu yerlere göç etmeye mecbur bırakır.

Göç hareketleri bir yönüyle terk edilmiş, bir yönüyle sığınma şeklinde kendini gösterir. Çok kere, canını kurtarmak için varını yoğunu geride bırakan kitleler varacakları yerde ne ile karşılaşacaklarını tam

Ensar Gibi Kucak Açmak

olarak kestiremezler. Ama bilirler ki beslenme, barınma ve güvenlik gibi en hayati ihtiyaçları tamamıyla askıdadır ve birilerinin destek ve himayesine muhtaç olacaklardır.

İslami söylemde göç hareketi "hicret" kavramı ile çok daha özel bir çerçeveye çekilmiştir. Hicrette, yaşamak için güvenli yerlere kaçış değil, inancı yaşatmak için hayatta kalma ideali hâkimdir. O yüzden, zorlayıcı sebepler ortaya çıkınca yeryüzünde uygun yerlere

göç edilmesi gerekebilir. (Nisa, 4/97.)

Anadolu coğrafyası bulunduğu konum gereği tarihî süreç içinde pek çok göç hareketinin hedef noktası olmuştur. Bu gerçek, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri için de değişmemiştir. İmparatorluk ilk göçü Kırım'dan alırken (1789), daha sonraki dönemlerde Kafkasya göçleri gerçekleşmiştir. Yine Avrupa'da yaşanan iç karışıklıklar ve taht kavgaları sonucunda Macaristan, İsveç ve Polonya'dan, aralarında önemli siyasi kimliklerin de bulunduğu insanlar Osmanlı himayesine sığınmıştır. Polonezköy bu sığınma hareketlerinin günümüzdeki en belirgin hatırasıdır.

Zor zamanlarında gerçekleşen bu göç ve sığınma hareketleri sebebi ile imparatorluk ısrarlı iade talepleri ile karşı karşıya kalmıştır. Buna rağmen yönetim adalet ve hakkaniyet ölçüsünden şaşmayarak Müslüman, gayrimüslim

Biz Müslümanlar, darda kalana yardım etme, kucak açma dersini muhacirlere kucak açan Ensar'dan aldık.

demedi topraklarına sığınan herkesi güvencesi altına almış ve “tacımı veririm, tahtımı veririm ama devletime sığınanları asla vermem” (Sultan Abdülmecid) anlayışı çerçevesinde bir tutum sergilemiştir.

Mübadeleye dayalı olanları bir kenara bırakacak olursak Türkiye’ye yönelik zorunlu göçlerin başında Bulgaristan göçlerini zikretmek gerekir. (İlki 1951, sonuncusu 1989) Afganistan’dan (1981) ve Körfez savaşı sonucu Kuzey Irak’tan gerçekleşen göç (1991) gibi önemli sosyopolitik olaylar karşısında Türkiye tarihten gelen asil tavrını sergilemiş kendisine sığınanlara kucaklarını, gönlünü ve kesesini açmıştır. İlk hareketlilik dönemlerinde yaşanan kısa uyum süreçleri hariç bu göçlerin, ülkenin sosyoekonomik yapısına önemli katkılarda bulunduğu bir gerçektir.

Güney sınırımızın aşağısında son yıllarda (2011) baş gösteren rejim krizinin iç savaşa dönüşmesi sonucunda ülkemizin yeni bir zorunlu göç dalgasına maruz kalışına şahit olduk. Süreci içinde gerçekleşen çeşitli toplu terk edişler başka çevre ülkelere gidenler yanında toplam iki milyon Kuzey Iraklıyı topraklarımıza getirdi. Toplumsal ruhumuzun bir yansıması olmak üzere devlet yapılması gerekeni hiç sızlanmadan vicdani ve insanı bir görev olarak yaptı, yapıyor. Güney illerimizde kurulan çadır ketlerde yaşamaya çalışan bu insanların bir kısmı yurdun çeşitli kentlerine dağılarak hayata tutunma, ne iş bulursa onu yapıp çocuklarının günlük ihtiyaçlarını

karşılama çabasındalar. Göçlerin başladığı günlerde toplumumuzun sergilediği merhamet ve hoş görüş yüklü tavır her geçen gün kuvvetlendi ve bu durum bazı küçük istisnalar dışında devam ediyor. Sığınmacıların gündelik hayata katıldığı illerde iş işgücü arzı yükselince ücretlerin bir miktar düşmesi üzerine buraların bir kısım yerli halkı durumdan rahatsızlık duyduklarını ifade ederdular. İş düzeninin bozulduğundan bahisle “şehri, hatta ülkeyi terk edip ülkelerine dönsünler” türünden şikâyetler, “Suriyeliler kalsın mı, yoksa gitsin mi?” gibi ifadeler dillendirilir oldu. Ancak insanımızın genel tutumu, tevârus ettiği genel misafirperverlik çerçevesini aynen koruyor. Batılı bir ülkede iki milyon mülteci bulursa orada yabancı düşmanlığının hangi noktalara varacağını bu işten biraz anlayan herkes tahmin edebilir. Evet, bir göç dalgasının ulaştığı yerlerde bazı sıkıntılara sebep olacağı bellidir. Ancak bu durum, canını kurtarma derdinde olan insanlara, her şeye rağmen daha fazla sahip çıkılmasını gerektirir. “Zahmetsiz rahmet olmaz”. Fedakârlık, darda olan tarafından yapılıncaya anlamı olur. Düşünelim ki her şey ters yönde işleyebilir ve biz onlara sığınmak zorunda kalabilirdik. Günlük lokmamızı kazanma derdinde olduğumuz bir günde, “ülkenize -yani ölüme- dönün” tavrına muhatap olmayı hangimiz isteriz. Aslında böyle bir iç hesaplaşma bile ahlaki açıdan sorgulanması gereken bir durum olarak değerlendirilebilir. Çünkü bir insan ölüyorsa o kurtarılır, elinde tutulur, “ben onun ye-

rinde olsam hâlim nice olurdu?” bencilliğine düşmeden ve sadece öyle davranmak gerektiği için, sadece insan ve mümin olduğumuz için. Bu gerçeğe rağmen hiç bir şey olmamış gibi davranmakla “hiç olmak” arasından çok ince bir çizgi vardır.

Biz Müslümanlar, darda kalana yardım etme, kucak açma dersini muhacirlere kucak açan Ensar’dan aldık. Mekke’li Müslümanlar, müşriklerin zulüm ve baskıları yüzünden her şeylerini bırakarak Medine’ye hicret etmişler, orada yaşayan Müslümanlar da kendilerine karşı destansı bir yardım ve himaye örneği göstermişlerdir. Aynı inanç etrafında bileşmiş olmanın verdiği birlik ruhu, Hz. Peygamber’in takip ettiği psikososyal siyaset ile iyice kuvvet kazanarak harikulade bir fedakârlık ve diğerkâmlık çerçevesinde davranışa dönüşmüştü. Bir muhacir bir Medineli Müslüman olmak üzere ikiye ikiye toplam doksan kişiyi kardeş ilan etmesi ile “Müminler ancak kardeşlerdir.” (Hucurat, 49/10.) ayetinin taşıdığı anlam bütün derinliği ile ortaya konulmuş oldu. Bu eşleştirmede tarafların ortak özelliklere sahip olmalarının da gözetilmiş olması ilgi çekici bir ayrıntıdır. Medineli Müslümanlar muhacir kardeşlerine fedakârca kucak açtılar, onları evlerinde misafir ettiler, mallarına ortak ettiler. Bu süreç içinde Hz. Peygamber “ev sahibi” Müslümanların “Ya Rasulallah, mallarımızı kardeşlerimizle aramızda paylaştı.” şeklindeki tekliflerini geri çevirdi. Kur’an bu yüksek ruhlu insanların fedakârlıklarını

“Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine’ye) ve imana yerleşmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler.” (Haşr, 59/9.) ayeti ile insanlık tarihine mal ediyordu. Ayette, fethedilen yerlerden elde edilen gelirlerin belli bir kısmının özellikle, Allah’ın dinine ve peygamberine canlarıyla, mallarıyla yardım ederken yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılan fakir muhacirlere tahsis edilmesi (Haşr, 59/8.) karşısında Ensar’ın takındığı asil ve sadakat yüklü tutum insanlığın dikkat, ibret ve takdirine sunulmuştur.

İşte Ensar’ı Ensar yapan, dinin telkin ettiği bu ruhudur. Bu ruh, Ensar-Muhacir ilişkilerinde bütün mecaz kalıplarını aşarak nesep kardeşliği ile eşdeğer bir yapı kazandı; hatta bir anlamda onu da geride bıraktı. Bu ortamda oluşan

birlikte yaşama modeli dünya tarihinde benzeri görülmemiş sosyal bir olaydır, bir yardımlaşma ve dayanışma örneğidir. Bu örneği güncelleme görevi noktasında halkımızın başarılı imtihanlar verdiğini ifade etmemiz gerekiyor.

Allah, peygamberlerine, gönderdiği dine ve bunlara bağlanan müminlere yardımcı olmayı mecazi bir üslupla kendine yapmış yardım, sağlanmış destek diye sunuyor: “Allah’a güzel bir borç verin.” (Müzzemmil, 72/20.) “Eğer Allah’a yardım ederseniz, Allah da size yaradım eder.” (Muhammed, 47/7.) Bu benzeri ilahî mesajlar yoluyla, dinin yaşaması, ilahî irade ve nizamın yeryüzünde hükmünü sürdürmesi yolunda samimi davranışlar sergilemek sureti ile O’nun dininin ve inananlarının yardımcıları, kısaca Ensar olmaya davet ediliyoruz. Ensar olmanın anlamı, Allah’ın dinine, onun dini üzere olup dinin yaşamasına medar olanlara yardımcı olmaktır.

Darda kalan müminlere yardım edip kucak açarak onların insanca yaşamalarını sağlamak sonuçta İslam’a yani Allah’a götüren yola yardımcı olmak, onun ebedî hakikatlerine kucak açmaktır.

Müslümanın kucak açması içten ve görüldüğü gibidir. Yüzündeki tebessüm, uzattığı yardım eli dünyevi endişelerle tanışık değildir. İmanın beslediği insani yaklaşım, fazlasını alma niyetiyle el uzatmanın akıldan geçmesine bile engel olur. Bu nokta ölçü insandır. İnanç, kültür, soy gibi diğer bütün değerler bundan sonra yer alır, müminin değerler listesinde.

Ülkemize sığınan bu insanların hayatlarına ülkelerinde devam etmeleri elbette başta kendileri olmak üzere herkesin temennisidir. Ancak bunun ne zaman gerçekleşeceğini şartlar belirleyecektir. Durum ne olursa olsun, bu kitleler halkımızdan layık oldukları iyi niyet ve iyi muameleyi görmeye devam etmelidirler.

1989 Bulgaristan
Göçmenleri

İşid'den Pegida'ya, Avrupa'da Artan Cami Saldırıları

Yrd. Doç. Dr. Müşerref YARDIM

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Amnesty International'ın (Uluslararası Af Örgütü) 2012 tarihli "Tercihler ve Önyargılar" başlıklı raporu Avrupa'da yaşayan Müslümanların her alanda karşılaştıkları sıkıntıları ve ayrımcılıkları örnekler ve rakamlarla ortaya koymuştur. Dolayısıyla Avrupa ülkeleri şiddetli bir eleştiriyi karşı karşıya kalmışlardır. Tarihler 2015'i gösterirken bu eleştiriler dikkate alınıp gerekli önlemler alınmış mıdır? Yoksa bu örneklerin sayısı artarak katlanmış mıdır?

Çok kültürlülük ve demokrasi savunuculuğu yapan Avrupa'nın bugün geldiği nokta bu sahiplenildiği değerlerle çatıştığıdır. Müslümanlar ötekileştirip Avrupa'nın istenmeyenleri haline getirilmiştir. Artık Müslümanların her alanda dışlandıkları, ayrımcılığa uğradıkları, şiddete maruz kaldıkları ve cami gibi kutsal mekânlarına saldırı haberlerinin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Özellikle cami saldırılarının son günlerde ivme kazanmasının en önemli nedeni ırkçı ve aşırı sağ söylemlerinin popülerleşmesi ve İslam ve Müslüman korkusunu tetiklemesidir.

Avrupa'da neler oluyor sorusuna, Avrupa'da İslamın terörist ve şiddet yanlısı bir din olduğu, dolayısıyla Müslümanların da dinlerinin bu özelliklerini taşıdıkları düşüncesinden yola çıkarak Müslümanlara karşı nefret suçu işlenmekte, camilere saldırılmakta ve sokaklara çıkıp Almanya'da PEGIDA'nın yaptığı gibi İslam karşıtı gösteriler düzenlenmektedir.

Bir tür Nazizm'in devamı olan PEGIDA "Batı'nın İslamizasyonu-na Karşı Yurtsever Avrupalılar" hareketi Avrupa'da Müslümanlara karşı düşmanca duyguların ve söylemlerin artık "rahatlıkla"

En çok gündeme gelen
cami saldırıları olmakla
birlikte Avrupa'da
İŞİD'le birlikte terör
tehdidi bahanesiyle
Müslümanlara saldırılar
katlanarak artmıştır.

haykırılmakta olduğunun göstergesidir. Pegida mensuplarının "İslam dininin nefret ve şiddeti emrettiğini ve Almanya'da toplumsal barışı tehlikeye attığı" ifadelerinin nasıl bir aşırı sağ oluşum olduğunu anlatmaya yettiğini söyleyebiliriz.

Pegida'nın güçlenmesi ve gösterilerle sesini duyurmasıyla birlikte cami saldırılarında bir artış gözlemlenmektedir. Almanya'nın Pegidası aslında tüm Avrupa'da patlak verebilecek benzer İslam karşıtı organizasyon halkalarının sadece biridir: Müslümanlara yönelik ırkçı söylem ve saldırıları, İngiltere ve İspanya gibi ülkelerde aşırı sağ partilerin yükselişe geçmesiyle birlikte aşırı sağ hareketler ve örgütlerin artması... Bütün bunları göz önünde bulundurursak Avrupa'da yaşayan Müslümanların üzerindeki dolaşan kara bulutlarının dağılmasının daha uzun zaman gerektireceğini öngörmek zor değil.

Bu gelişmelerin yanında, ırkçı söylemlerin bayağılaşması ve İslam

korkusunun yaygınlaştırılmasında en önemli nokta medyadır. Avrupa medyası Ortadoğu'da meydana gelen olayları gündemine taşıyarak geçmişte olduğu gibi ülke dışında yaşanan olayları ülkede yaşanıyormuş gibi yansıtmaması Avrupa toplumlarında İslam'a ve Müslümanlara karşı var olan nefret ve düşmanlığın artmasına sebebiyet vermiştir.

Avrupa medyası 11 Eylül saldırıları sonrası İslamla terörizmi bağdaştırmıştı. Aynı şekilde İŞİD saldırılarını da, biraz da abartarak İŞİD üzerinden İslam'la şiddet ve terörizm arasında bağlantı varmış gibi ve hatta İŞİD'in İslamın kendisi gibi görülmesini sağlayarak algı yaratma çabası dikkat çekmektedir. Medyanın kullandığı nefret dili ve kavram kargaşasıyla birlikte Müslümanlardan nefret etme, kutsal değerlere hakaret ve kutsal mekânlara saldırılar meşru bir zemine oturtulmuştur.

Cami ve kutsala saldırıda geline nokta en iyi özetleyen açıklama Almanya Kuzey Ren Vestfalya (KRV) eyaletinin Yeşiller'e partisinden gelmiştir: Avrupa'da son dönemlerde artan saldırılar ve özellikle cami saldırıları Hitler dönemini hatırlattığı ifade edilmiştir. Bu benzetme dahi tehlikenin hangi boyutlara ulaştığının ispatıdır.

En çok gündeme gelen cami saldırıları olmakla birlikte Avrupa'da İŞİD'le birlikte terör tehdidi bahanesiyle Müslümanlara saldırılar katlanarak artmıştır. Avrupa ülkelerinin yetkili makamlarından

ve sivil toplum kuruluşlarından yapılan açıklamalar cami saldırı ve kundaklamaları ve kutsala saldırılarda ciddi bir artış olduğudur. Böylelikle Avrupa'da kutsala ve camiye saldırıların İŞİD bahanesiyle zirveye doğru koştuğunu rahatlıkla ifade edebiliriz.

İsveç'te bir hafta içerisinde üç cami kundaklaması gibi son haftalarda meydana gelen cami saldırı ve kundaklama sayısındaki artışa dikkat çeken Expo Vakfı'nın yaptığı bir araştırmada ayrıca 2014 yılının Müslümanlar açısından karanlık bir yıl olduğunun altı çizilmiştir.

Resmî kayıtlara göre, Almanya'da 2001-2011 yıllarında camilere yılda ortalama 22 saldırı düzenlenirken, bu rakam 2012 yılında 35'e, 2013 yılında da 37'ye çıkmıştır. Son iki yılda camilere yapılan saldırı 80'nin üzerinde olup son gelişmelerle birlikte bir kaç haftada içinde Berlin Bielefeld, Oldenburg ve Möln camilerinin ve Bad Salzuflen'de ki Vahdet Cami'si de dahil olmak üzere onlarca caminin hedef alındığı açıklanmıştır.

Avusturya'da İŞİD saldırıları ile birlikte İslamofobik tutumlar da gözle görülür bir artış olduğu farklı kesimler tarafından ifade edilmektedir. Dinî sembollerin yasaklanması, Müslümanlara sözlü hakaret ve fiili saldırı, kamuda dinî görevlerini yerine getirenlerin İslamcı radikal gruplara üye olma ihtimali, olanları ihbar etme gibi nefret suçlarının yanında inşaatına devam edilen cami ve imam

hatip okulu da Nazi işaretli saldırılardan nasibini almıştır. 2014 yılın son günlerinde ise Viyana'da Kocatepe Camii'ne sabah namazı kılmaya gidenler, kapıda domuz burnu ve işkembesiyle karşılaşmışlardır.

İngiltere'de Müslümanlara yönelik saldırıları takip eden "Tell Mama" grubu Müslümanlara karşı nefret suçlarının artışa geçmesinde en büyük nedenin Irak'ta ve

Fransa'da da durum pek farklı değildir. IŞİD saldırıları ile birlikte Fransa'da da 11 Eylül'den bu yana gündemden düşmeyen İslam ve Müslümanlar tekrar tartışmaların merkezine oturtulmuşlardır. Böylelikle algı, önyargı ve stigmatizasyon kurbanı olan Fransa Müslümanlarının etraflarındaki çember, ibadethanelerine yapılan saldırılarla iyice daralmaktadır. Onlarca kundaklamanın son örneği Besançon kenti Pontarlier

rını hedef alan 12 kişinin hayatını kaybettiği silahlı saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırının ilk dakikalarından itibaren Müslümanlar suçlu sandalyesine oturtulmuştur

Son olarak Avrupa Parlamento seçimlerinde aşırı sağ partilerin elde ettikleri zafer Avrupa'da Müslümanlara karşı işlenen ve işlenmeye devam edilen nefret söylemi ve nefret suçlarının habercisi gibiydi

Suriye'de yaşanan son gelişmeler olduğunu belirtmiştir. Ayrıca İngiliz Ulusal Partisi'nin (BNP) eski üyeleri tarafından kurulan "Britain First" grubu üyeleri Londra Crayford sentindeki bir camiye saldırı düzenlemiştir. Aşırı sağcı gruba göre caminin kadın ve erkek girişlerini gösteren işaretlerin eşitlik ilkesine aykırıdır.

kasabasındaki bir cami önüne bırakılan domuz yavrusu leşi. Fakat aynı caminin kapısı ocak ayında da gamalı haç ve Nazi selamı "SS" simgeleri ile tahrip edilmiştir. Ayrıca bu yazıyı kaleme aldığımız saatlerde Paris'te peygamber karikatürlerini yayınlayan mizah dergisi Charlie Hebdo'ya yapılan ve 2 polis memuru ve dergi çalışanla-

aslında. Avrupa'nın ırkçılık ve İslam ve Müslüman düşmanlığı ile sınırı son bulmuş değildir. Önümüzde Yunanistan, İngiltere ve İspanya gibi Avrupa ülkelerinde yapılacak seçimler var. Elbette Avrupa'nın IŞİD ve Pegida gibi gelişmelerle çalkalanması yapılacak seçimlerde çok fazla belirleyici olacaktır.

Mahmut BIYIKLI

Şehrin Kaybolan Efendileri

Şehirli olmak, bir hayat tarzı bir bakış açısı, bir sanattır. Şehirde yaşamak da... Yoğun ve yorgun hayatlarımızın içinde yaşarken 'hayali cihan değer' hayallere dalmak gerekir ara sıra. Gelenek ne kadar 'değer'li ise, gelecek de o kadar önemlidir. Gelenğin duraklarından geçmeden, geleceğin menziline varılmaz zira.

"Bir zamanlar biz de millet hem nasıl milletmişiz

Gelmiş dünyaya insanlık nedir öğretmişiz."

avuntuları yetmez; 'insanlık' öğretmek isteyen, geleneğin 'edep' denilen 'kurşun' kalemini eline alıp yeniden ete kemiğe büründürmelidir insanlığın kaidelerini.

Şehirler de insanlar gibidir; geçmişinden koparlarsa şahsiyetini kaybeder. Ve insanlar da şehirlere benzer; geleneksiz insanlığın kemaline erip insanlık öğretmezler. Şehirleri güzelleştiren de şehrin ruhunu yaşayan kültürünü kuşanan Şehir Efendileri'dir...

Hayatları tenkit değil, tembih üze-

rine kuruludur. Tenkit libası son moda bir giyim tarzı olup 'Şehir Efendilerinin' üzerinde görülmesi mümkün olmayan bir kıyafettir.

Çok şeyi bilmeleri gerekmez; hadlerini bilmeleri yeterlidir. "Edeb bir tac imiş nur-ı Huda'dan/Giy onu emin ol her beladan" diyerek başına 'edep' sarığını saran bu faziletli millet, vefakâr bir nesil yetiştirmekte de çok zorlanmamıştır. O nesil ki cehennemden hacâlet narında yanmaktansa, nefsinin fitilini yakar, eritir ve edep dairelerinin dışına asla çıkmazdı.

*“Olmadı tenhada bir işret çemende
yâr ile*

*Üstüme göz dikti nergisler nigh-bân
olup hep.”*

Tenha bir bahçede sevdiğiyle yan yana olsa da İlâhi nazarın bekçileri olan nergislerin onları gözlediğini bilerek hayâ peçesini kaldırıp da sevdiğiyle işret edemeyen edep taçlıların neslinden elbette edep fidanları yetişmiştir hep.

Hürmet elde muhabbet yürekte

‘Ben’ yerine ‘bendeniz’ diyen, israf-ı kelimet etmeyen, haber vermeden bir yere gitmeyen, gittiği kapıyı üç kereden fazla yoklamayan, insan hukukuna azami derecede saygılı olan insanın sıfatıdır ‘Şehir Efendisi’ olmak. Şehir Efendiliğinin en bariz örnekleri daha çok kültür ve medeniyetimizin başşehri İstanbul’da ortaya çıkmıştır. O yüzden İstanbul Ha-

nımefendisi İstanbul Beyefendisi tabiri dilimize gönlümüze yerleşmiştir. ‘İstanbul ailesi’nin ayrı bir anlamı vardır insanlık literatüründe. Hanımı efendi, beyi efendi, evladı efendi oğludur.

Selamını elini kalbine götürüp ‘hürmet elde muhabbet yürekte’ diyerek alan, ‘kapıyı örten’ ‘ışığı uyandırıp dinlendiren’, ayağını yere fazla vursa toprağı incittiğini düşünen canlı cansız her varlığın hatırını bilen, Peygamberinden fazla yaşamışsa yaşı sorulduğunda ‘haddi aştık’ diyen, hanımı “cariyemiz hanımefendi” annesi ‘hanımannemiz’, bey babası, ‘efendi babamız’ olan insandır İstanbul’un beyefendisi...

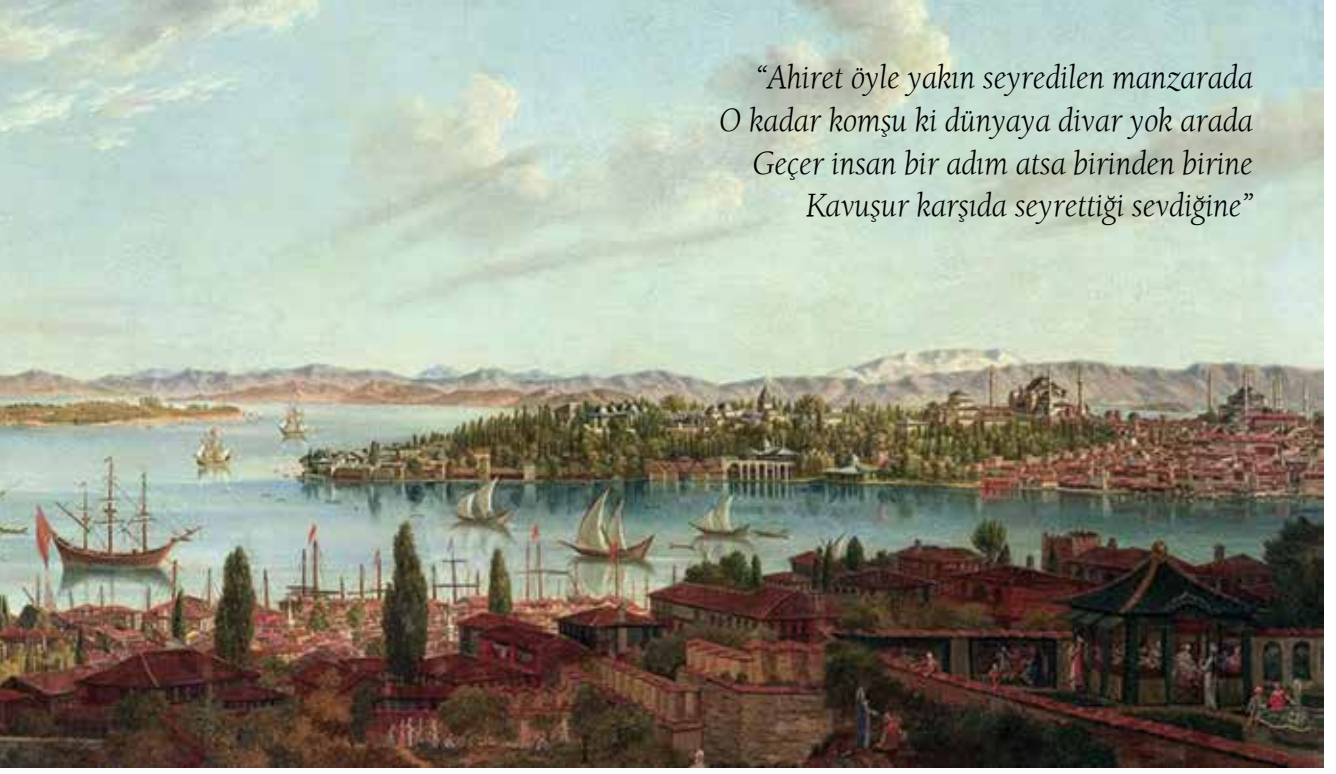
İstanbul hanımefendisi ise beyinden aşağı kalmaz; beyi ne kadar hem evinin hem mahallesinin direği ise, evi ev aileyi aile yapan da kadındır. Kadının açık alanı

evidir. Kadın bütün çiçeklerini evinde erkeği için yetiştirir, erkek de hanımını kem gözlerden korumasını bilir. Onların ‘sokak kültürü’ yoktur. Aksine sokak, dikkat çekilmemesi gereken alandır. Üzerine ‘kem’ göz değmemiş bir hanımın dolandığı bir İstanbul evi, onun için huzur yuvası, neşe kaynağıdır.

Bir afif aile sessizliği evlerde...

“Gözlerinin içine başka hayal girmemiş İstanbul hanımefendisi ise, pencere kenarında kocasının yolunu bekler. Kapıyı güller açan yüzüyle açar, kocasının üzerindeki yorgunluk cübbesini gül kokulu elleriyle çıkarır. Mide ile kalp arasındaki gizli dehlizlerin yollarını erken yaş ferasetiyle çözer, sınırları gevşeten sinileri sermekte gevşeklik göstermez. Erkeğinden izinsiz evinin kalesinden dışarı çıkmaz. Koca ne derse desin ka-

“Ahiret öyle yakın seyredilen manzarada
O kadar komşu ki dünyaya divar yok arada
Geçer insan bir adım atsa birinden birine
Kavuşur karşıda seyrettiği sevdiğine”

dın ‘Allah’ der ise, yollar ve yollar evlilik kalesinden bir tek taş bile düşüremez. Kocanın ‘helal’ getirdiğini abdestli gönlüyle ‘tayyib’ eyleyen kadındır. Kadın evinin aşçısı, bekçisi, çocuklarının mürebbiyesidir.

Serviliklerde sükûn yolda sükûn evde sükûn

Hâl budur ki İstanbul hanımefendilerinin edep gömleği bembeyazdır, leke kabul etmez. Onlar nazenin bir çiçek gibi yetiştirilir, kem gözlerden sakınılır. Evleri mahremiyet cumbalarıyla, kalpleri edep nurlarıyla örtülüdür. Kadın, İslam aile telakkisindeki şerefli ve mümtaz yeri sebebiyle “Allah’ın izni, Peygamber’in kavliyle” hediyeler eşliğinde istenir ve nikâhtaki ‘keramet’i iki taraf da yaşayarak öğrenir.

Şairin, “Kenarın dilberi nazık olsa da nazenin olmaz” dediğince

‘nazenin’lik farkı, ‘İstanbulluluk’ farkıdır aynı zamanda.

“Serviliklerde sükûn yolda sükûn evde sükûn

Bu taraf sanki bu halkıyla ezelden meskûn

Bir afif aile sessizliği var evlerde

Örtüyor fakrı asaletle çekilmiş perde”

mısraları ‘İstanbul ailesi’nin fevkalade zarifane çizilmiş bir tablosu gibidir.

İstanbul’un ev ve mahalle hayatının güzellikleri çarşısından, mezarlıklarına kadar her menzile sinmiştir. Eşyaya bile canlı nazarıyla bakan, hayvanata neredeyse insan muamelesi yapan ve insan evladını baş tacı edinen bu milletin şehirleriyle kültürlerini birbirinden ayırmak çoğu zaman mümkün olmaz.

“Ahiret öyle yakın seyredilen manzarada

O kadar komşu ki dünyaya divar yok arada

Geçer insan bir adım atsa birinden birine

Kavuşur karşıda seyrettiği sevdiğine”

ifadeleri, hayatı bir şiir tadında, “Hiç ölmeyecekmiş ve her an ölecekmiş” şuuruyla ‘efendi’ce yaşayan bir milletin, ölüme ve hayata bir gül yaprağı dokunuşunun zarafetinde narin bakışının insanlık diline bir tercümesi olmaktadır.

Velhasıl erkekleri izzetli ve gayretli, hanımları iffetli ve letafetli, küçükleri hürmetli, büyükleri şefkatli bir İstanbul ‘şehrin kaybolan efendileri’yle bir zamanlar daha bir güzeldi...

Ashab-ı Kiram ve Biz

Prof. Dr. İbrahim H. KARSLI

Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Allah Rasulü, asırlar önce Mekke'de son bir defa daha vahiy meşalesini tutuşturdu. Hakikat sevdalıları birer birer onun etrafında toplandılar. Muhabbetle, iştihakla ahir zaman elçisini bağırlarına bastılar. Çünkü o, onların hakikat arayışına ve vicdanlarına tercüman olmuştu.

İlahî çağrıyla iman edenler, âdeta yeniden dünyaya gelmişlerdi. Varlık, hayat, sil baştan farklı bir anlam kazanmıştı. Allah'a teslimiyet, O'nun rızası doğrultusunda gayret göstermek gayelerin gayesi hâline gelmişti. İ'la-yı kelimetullah, Allah'ın isminin yücelmesi onların en büyük ideali olmuştu. (Enfal, 8/72-73-74.)

Hayat onlar için artık sonu boş bir mücadele değildi. Aksine Allah'ın lütuf ve rızasını kazanmak için insana bahşedilen eşsiz bir fırsattı. Ebediyete uzanan bir ümit, bir sevdandı. (Yunus, 10/26.) Kısaca dünya hayatı, esas anlam ve değerini ölümden sonraki ahiret hayatından alıyordu.

Gelen her bir ayet, ilk Müslümanların iman ateşini tutuşturan bir kıvılcımdı. Gönül semalarında parlayan, yollarını aydınlatan bir ışıktı. (Ankebut, 29/49.) Bu ayetler, kalpleri ulvi duygu ve düşünceler dünyasına taşıyordu. Fazilet hisleri ile gönüller coşuyordu. (Enfal, 8/2.) Artık bu insanların önlerinde iştihakla koştukları bir gelecek vardı. Bu, onların hayallerini süslüyor, Allah yolunda adanma duygularını pekiştiriyordu. Vahiy meleğinin

gelişini beklemek, onların en büyük tutkusuydu. Çünkü o, Rableri ile konuşmanın aracısı, O'ndan gelecek haberlerin müjdecisi idi.

Allah Rasulü, Mekke'de vahyin ışığını tutuşturdu. Hıra'da doğan nur, etrafa yayıldı. Kur'an nuru, gönülleri, akılları aydınlattı. Allah'ın elçisi bu nuru saçan bir kandil oldu. (Ahzab, 33/46.) Küfrün, zulmün karanlığından bunalan sineler, bu ışığın etrafında pervaneler gibi halkalandı.

Ayetler, ashab-ı kiramı sadece Allah'a kulluğa yine yeryüzünde barış ve adaleti yaymaya çağırırdı. Onlar vahyi, iyiliğin ve faziletin ta kendisi olarak gördüler. Rablerinden kendilerine ne indirildiği sorulduğunda, gelenin 'hayır'dan başka bir şey olmadığını ifade ettiler. (Nahl, 16/30.) Bununla sanki asırlar sonrasında, İslam'ı korku ve şiddetle özdeşleştirmeye çalışanlara tek kelimeyle cevap veriyorlardı. Evet, Kur'an 'hayır'dan başka bir şey getirmemişti. Allah Rasulü de müminler için hayırlı olandan başka bir şey düşünmemişti. (Tevbe, 9/61.)

Allah Rasulü, zulümden, aşağılanmaktan yorgun düşen gönüller için bir umut ışığı oldu. O, köleler, yetimler, kadınlar; kısaca bütün ezilen ve horlananlar için bir müjde hâline geldi. Çünkü nice zamandır, yanaklarını okşayacak, sırtlarını sıvazlayacak, ellerinden tutacak bir kurtarıcının hasreti içinde idiler.

Aslında Allah Rasulü'nün bu çağrısı, bu dünyada onlara pek rahat bir gelecek vaat etmiyordu. Ağır bir yükün altına girmişlerdi. Çünkü iman etmek, Rasul-i Ekrem'e bağlan-

“Muhacirlerin ve ensarın ilkleri ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da O’ndan razıdılar. Onlara sonsuz dek hep içinde kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetler hazırlanmıştır. Büyük bahtiyarlık işte budur.” (Tevbe, 9/100.)

mak, ateşten gömlek giymekle eşdeğerdi. Çile ve meşakkat, ağır imtihanlar onları bekliyordu. Ama bütün bunlar onları korutmuyordu. Var-sın olsun. Sonsuz güzelliklerin, ebedî saadet ve esenliklerin kapısı artık onlara açılmıştı ya. (Tevbe, 9/20.)

Kur’an, kendisini müminlere verilen bir müjde olarak tanıtır. (Neml, 27/2.) İşte ashab-ı kiram bu müjdenin peşine düşmüştü. Buna nail olabilmek için durmadan dinlenmeden çalışmış, mallarını ve canlarını bu uğurda feda etmişlerdi. Kur’an’ın ‘yürü’ dediği yerde yürümüş; ‘dur’ dediği yerde durmuşlardı. Ayetlerin ‘kalk’ dediği yerde kalkmış, ‘otur’ dediği yerde oturmuşlardı. Kısaca murad-ı ilahî onlar üzerinden gerçekleşmişti.

Gelen ayetlerle kalpleri imanla doldu, huzura erdiler. Vahyi birbirine müjdelediler. (Zümer, 39/23; Tevbe, 9/124.) Bu ayetler, onlar için eşsiz bir enerji kaynağı oldu. Yollara revan oldular. İlahî hakikati başka coğrafyalara, susamış gönüllere taşımak için uçsuz bucaksız çölleri geçtiler, dağları, tepeleri aştılar. Kıbrıs’a, Anadolu’ya, Kuzey Afrika’ya ve diğer coğrafyalara vardılar. Oralarda ruhlarını teslim ettiler. Nitekim onlardan önemli bir kısmının kabri Arabistan yarımadası dışındadır.

Sahabe-i kiram, imana, ibadete susamış gönüllere ab-ı hayatı taşımak için ömürlerini feda ettiler. Onlar dini, hareket ve atılım ruhundan uzak, heyecandan yoksun, durağan bir inanç olarak kabul etmediler. Aksine onlar dini, ulvi bir davadan kaynaklanan amel-i salih ve hareket metodu olarak gördüler.

İlk Müslümanlar, rahat ve rehaveti tercih etmediler. Aksine onlara göre Müslüman olmak, ceht ve gayret üzere bulunmak, fedakâr olmak demekti. Yine Müslüman olmak, değişime ve inkılâpçı bir ruha sahip olmaktı. Bu uğurda mukadder zorluk ve sıkıntılara katlanmaktı.

Sahabenin bazıları İslam’ın adalet ilkesinin sembolü oldu, Hz. Ömer gibi. Bazısı, dürüstlüğü ve samimiyetin simgesi oldu, Hz. Ebu Bekir gibi. Bazısı Hz. Osman gibi edep ve hayânın, bazıları Musab b. Umeyr gibi ahiretin ebedî güzelliklerini dünyanın fani güzelliklerine tercih etmenin, bazıları da Ebu Zer gibi dünya malından uzak durmanın, züht ve takvanın sembolü oldu. Kısaca İslam daveti, onlardaki ahlaki cevherin ortaya çıkmasının nedeni oldu.

Sahabenin dünyasında Allah’a iman, atadan, toplumdaki intikal eden donuk bir inanç kalıntısı değildi. Çünkü hayatlarından uzak bir tanrı tasavvurunu onlar geride bırakmışlardı. Kur’an sayesinde onlar, Allah’a iman ne demek olduğunu yeniden keşfetmişlerdi. Her şeyi gören, her şeyden haberdar olan, kuluna şah damarından daha yakın olan, dualara karşılık veren bir Allah tasavvuru vardı onlarda.

İlahî murakabe şuuru, onların duygularının, düşüncelerinin ayrılmaz bir parçasıydı. Bu inanç, onları herekte geçiren, haramlardan alıkoyan, hayırlara koşturan manevi bir kuvvetti. İç dünyalarını dolduran gönüllerini doyuran bir ümitti. Duygularını coşturan, iradelerini şahlandıran bir hayat kaynağıydı.

Ashab-ı kiram, dinî uygulamaların zahiri, şekli boyutuna takılıp kalmadı. Aksine onların özüne, ruhuna indiler. Takva boyutunu yakaladılar. Dinin özde bir olgunlaşma, bir fedakârlık ve diğerkâmlık olduğunu çok iyi bildiler.

Ensar ve muhacirler, hayatı, insani erdemleri ve ilahî rızayı kazanma yarışı olarak kabul etmişti. Çünkü onlar, “Öyle ise hayırlarda yarışın”, “Rabbimizin bağışlamasına mazhar olmak için yarışın” çağrılarını çok iyi anlamışlardı. (Bakara, 2/148; Âl-i İmran, 3/133.) Dolayısıyla evrensel hakikatleri, iyilik ve faziletleri yaymak için çalıştılar. Bu uğurda ön safta yer almak için yarıştılar. (Mü’minân, 23/61.)

Hırsızlığın En Kötüsü: Namazdan Çalma

Elif ERDEM

Diyabet İşleri Uzmanı

Allah Rasulü'nün yaşamında namazın bambaşka bir yeri vardı. Namaz onun için yalnızca bir yükümlülük değil, her halini Rabbine arz etmenin en güzel yoluydu. O'na duyduğu derin saygıyı ve muhabbeti, varlığını kuşatan şükran duygusunu namazla gösterir; korkusunu, telaşını, ihtiyacını namazla dile getirirdi. Hz. Bilal'e, "Kalk namaza (çağır da) bizi namazla rahatlat!" (Ebu Davud, Edeb, 78.) diye boşuna seslenmiyordu Hz. Peygamber. Namaz sıkıntılarını giderip onu huzura kavuşturan, manevi iklimde Rabbiyle buluşturan çok özel bir ibadetti. Bu yüzden namazdaki her bir hareketi özenle yapar, huzur-ı ilahîde huşuyu bozacak hiçbir düşünce ve fiile yer vermemeye dikkat ederdi. Kıyamda dimdik durur (İbn Mace, İkâmetü's-Salavat, 15.), uzun uzun ve tane tane Kur'an okurdu. (Müslim, Müsafirîn, 118.) Rükûda sırtı dümdüz, başı ne aşağıda ne yukarıda ortada olurdu. (İbn Mace, İkâmetü's-Salavat, 16.) Rükûdan iyice doğrulmadan secdeye gitmez, secdeden iyice doğrulup oturuncaya kadar da ikinci secdeyi yapmazdı. (Müslim, Salat, 240.) Bunların arasında bir müddet sükûnetle beklerdi. Öyle ki görenler rükûdan kalktığına secdeyi, secdeden doğrulduğuna ise ikinci defa secde etmeyi unuttuğunu zannedebilirlerdi. (Müslim, Salat, 195.) Onun gece namazını anlatırken "Kıldığı namazların güzelliğini ve uzunluğunu sorma!" diyen (Buhari, Menakıb, 24.) Hz. Âişe gibi kendisini görenler namazdaki hâline hayran kalırlardı. Allah Rasulü ashabından da kendisini dikkatle izleyerek onun kıldı-

ğı gibi namaz kılmalarını ister ve her bir rükûn güzelce yerine getirmeleri gerektiğinin altını çizirdi. Bu konuda onları sık sık uyaran Hz. Peygamber bir defasında şöyle demişti: "Hırsızların en kötüsü namazından çalandır." Bu ifade karşısında hayrete düşen sahabiler "Ey Allah'ın Rasulü, kişi namazından nasıl çalar?" diye sorduklarında Rasulüallah (s.a.s.) bunu şöyle açıkladı: "Namazın rükûununu ve secdesini tam yapmaz (ise namazından çalmış olur)." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, III/56.)

Namaz, ayetlerde ve hadislerde önemine ısrarla vurgu yapılan ve "dinin direği" kabul edilen eşsiz bir ibadettir. Namazda sergilenen her bir davranış kulluğun farklı yansımalarını oluşturur. Tekbir getirerek ellerini kaldıran kişi, dünyalık meşgaleleri terk edip bütün varlığıyla Rabbine yöneldiğini gösterir. Kıyamda O'nun huzurunda saygıyla durur, rükûda yalnız O'nun önünde eğildiğini gösterir ve O'nun yüceliği karşısında secde ederek Rabbiyle en yakın olma halini yaşar. Namaz içerisindeki tespih, tekbir, zikir ve dualarla da Rabbinin yüceliğini itiraf eder, O'na sığınır, O'ndan yardım diler. Dolayısıyla namaz, baştanbaşa Yüce Allah'a kulluğun nişanesi, O'nunla yakınlık kurmanın en iyi yoludur. Bu nedenle her bir rükûn oldukça önemlidir. Bunlardan herhangi birinin yapılmaması durumunda namaz olmayacağı gibi, eksik yapılması da namazda eksikliğe neden olur ki Hz. Peygamber bunu "namazdan çalmak" olarak nitelendirmiştir. Hadiste "rükû ve secdeler"e vurgu

yapılması, bu iki rûknün Rabbe kulluğun en güzel sembolleri olması, aynı zamanda en aceleci davranılan rûknler olmasından kaynaklanmaktadır. Günlük hayatın telaşesi içerisinde daha kıraati bitirmeden rûkûa gitmek, rûkûa tam eğilmeden doğrulmak, tam olarak ayakta durmadan secdeye varmak, secde için başımızı yere koyar koymaz kaldırmak -ki rivayetlerde bu davranış karga gagalamasına benzetilmiştir. (Ebu Davud, Salat, 143, 144.)- gibi sergilediğimiz pek çok aceleci tutum “namazdan çalma”nın kapsamına girer. Oysaki ciddiyetten uzak bu tür davranışlar, namazın huşû içerisinde eda edilmesini engelleyerek onun boş bir amele dönüşmesine sebebiyet verir. Allah Rasulü, müminleri bu tehlikeden uzak tutmak için namazın rûknlerini dosdoğru ve kıvamında yerine getirmek, yani tadil-i erkâna riayet konusunda pek çok uyarıda bulunmuştur. Yanı başında tadil-i erkâna riayet etmeden namaz kılan bir şahsa “Dön ve yeniden namaz kıl; çünkü sen namaz kılmış olmadın!” dedikten sonra namazın nasıl kılınacağını şöyle tarif etmiştir: “Namaz kılacağın zaman (önce) tekbir getir. Sonra Kur’an’dan kolayına gelen yerlerden oku. Ardından rûkûa git ve yeterli olduğuna kanaat getirinceye kadar (mutmain oluncaya kadar) bekle. Sonra tam olarak ayağa kalk. Peşinden secdeye git ve yeterli olduğuna kanaat getirinceye kadar bekle. (Secdeden) kalktığında (belini) iyice doğrult ve yeterli olduğuna kanaat getirinceye kadar bekle. Sonra (tekrar) secdeye var ve yeterli olduğuna kanaat getirinceye kadar bekle. Sonra namazın bütünü bu şekilde kıl.” (Buhari, Ezan, 122.)

Rasulullah’ın (s.a.s.) kendi kıldığı namazda olduğu gibi bu tarifinde de görüldüğü üzere namaz kılarken her bir rûkünde bu rûknü hakkıyla yerine getirdiğine kani olacak kadar kalmak oldukça önemlidir. Böyle yapılmadığı takdirde namazın vaciplerinden biri kabul edilen tadil-i erkân yerine

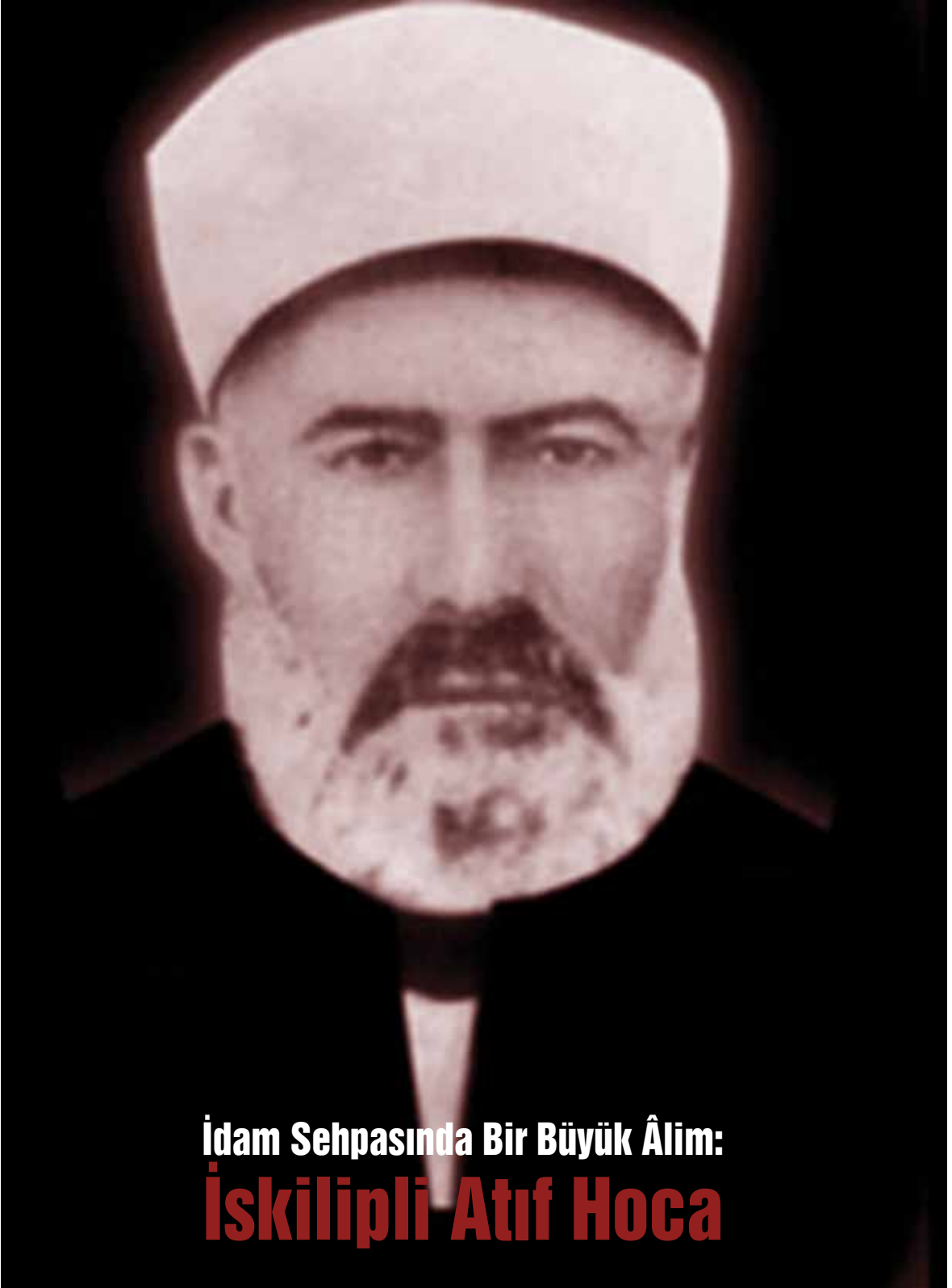
getirilmemiş olduğundan namaz dosdoğru kılınmış olmaz, eksik kalır. Hâlbuki Yüce Allah, birçok ayette namazın “dosdoğru” kılınmasını istemiş (Nisa, 4/103 vd.) ve müminlerin sıfatlarını sayarken onların “namazlarını dosdoğru kılan kimseler” olduklarını beyan etmiştir. (Neml, 27/3 vd.). “Kişi vardır, namazını kılar bitirir de kendisine namaz sevabının ancak onda biri yazılır. Kişi vardır; namaz sevabının ancak dokuzda birini, sekizde birini, yedide birini, altıda birini, beşte birini, dörtte birini, üçte birini yahut yarisini alır.” (Ebu Davud, Salat 122, 123.) diyen Hz. Peygamber, herkesin kıldığı namazın tamlığına göre sevap kazanacağını bildirmiş ve namazı eksik kılanların ahiretteki durumunu şöyle açık-

Ebu Said el-Hudri’den rivayet edildiğine göre
Rasulullah (s.a.s.) şöyle demiştir:
“Hırsızların en kötüsü namazından çalandır.”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, III/56.)

lamıştır: “Kıyamet gününde insanların ilk sorguya çekilecekleri amel namazdır. Allah (c.c.) kulun namazlarını tam mı yoksa noksan mı kıldığına bakılmasını emreder. Eğer namazları tamsa sevabı tam olarak yazılır. Eğer (farz) namazlarında eksiklik varsa nafile olarak kıldığı namazlarına bakılmasını emreder. Şayet nafile namazları varsa, bunlarla farz namazların tamamlanmasını emreder. Sonra kul diğer amellerinden hesaba çekilir.” (Tirmizi, Salat 306.)

Rabbimizin “hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar.” (Ankebut, 29/45.) diyerek ısrarla kılmanızı istediği namaz, ancak tadil-i erkân gözetilerek ve huşû ile kılındığında amacına ulaşır, kişiyi arındırıp günahlarına kefarete teşkil eder. Rabbin rızasına uygun olarak ihlasla kılınan bu namazlar, dünyada müminin miracı ahirette cennetin anahtarı olur.

İdam Sehpasında Bir Büyük Âlim:
İskilipli Atıf Hoca

Muhtemeldir ki onu, neticesi idamla biten, o meş'um zamanlar olmasa idi belki de kimse hiç hatırlamayacaktı. Tarih maalesef onu hep idam sehvasında bir hoca olarak tanıttı. Adı kayıtlarda İskilipli Atıf Hoca olarak geçti. Uzun yıllar kimse ne onu okumayı ne de araştırmayı denedi. Zira yasaklı bir isim, yasaklı bir hoca idi. Aradan zaman geçti, gazetelerde mezar yerinin bulunduğu ve memleketi Çorum-İskilip'e kemiklerinin nakledildiğini okuduk. Orada da acı bir tarihî hakikat çıkmıştı. Kendisi, idam edildikten sonra Ankara Mamak'ta kimsesizler mezarlığına defnedilmiş, yerini ise sadece o ana şahit olan birkaç kişi hafızalarında saklı tutmuş. Zira ne mezar taşı, ne de bir iz İskilipli Atıf Hoca'ya layık görülmuş. Tarihe kayıt düşülen 4 Şubat 1926'da gerçekleşen idamın haberini dönemin meşhur gazetelerinden yarı resmî Hâkimiyet-i Milliye'de şu şekilde verilir: "İki Mürteci Asıldı! Mürteci hocalar bu sabah asıldılar! İrtica kitapları müellifi İskilipli Atıf Hoca ile Babaeski Müftüsü Ali Rıza Efendi haklarındaki idam kararı bu sabah infaz edilmiştir."

(İskilipli Atıf Hoca, Yeni İlmihal İslam Yolu, sad. S. Hüküm, Nehir yay. 1991, s. 4.)

Âlim, müderris ve aksiyon adamı İskilipli Muhammed Atıf Hoca, isminden de anlaşılacağı üzere İskilip'in Tophane köyünde 1876 tarihinde dünyaya gelir. Annesini

henüz altı aylıkken kaybeder. İlk tahsiline doğduğu kazada Hoca Abdullah Efendi'den ders alarak başlar. İskilip'in âlimlerden feyiz ve dersler alarak ve yine Rüştîye'yi de aynı ilçede tamamlayarak İstanbul'a gelir ve yarım kalan tahsilini İstanbul'da tamamlar. 1902 senesinde ve henüz 26 yaşında iken icazet alan Atıf Hoca, "Ruus" imtihanına girer ve 1905 yılında Fatih Camii'nde ders vermeye başlar. Necip Fazıl, "Son Devrin Din Mazlumları" adlı eserinde Atıf Hoca'nın el yazısı ile kaleme aldığı hâl tercümesinde şu satırları nakleder:

"Bir müddet İskilip kazasının Tophane karyesinde ve 1307-1308 senelerinde İskilip'te Mebadi-i Ulumu tahsil eyledikten sonra 1310 senesi nisanında İstanbul'a geldim. Ulumu Aliye ve Aliye tahsil eyledikten sonra

İskilipli Atıf Hoca'nın
sadece bir âlim
olmayıp, milletinin
derdi ile dertlenmiş,
ülkenin istiklâli
ve istikbali için
kafa yormuş bir
kişi olduğunu da
hayatı boyunca,
cemiyet hayatı içinde
görüyoruz.

icazetname ahzeyledim. Ve o sene Darulfünuna girip 1321 senesi Darülfünun İlahiyat şubesinden neş'et eyledim.

Daha evvel 1313 senesinde ruus imtihanına muvaffak olarak 1321'de Fatih Camii şerifinde tedrise mübaşeret edip şerh-i akaide kadar tedrise muvaffak oldum.

1322'de Dersiamlık ruusuna nail olduktan başka 1326 Medaris Müfettişliğine ve bilahare Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye İptidai Dahil Medresesi Müdür-ü Umumiliğine tayin olunmuştum."

İskilipli Atıf Hoca'nın ilim hayatı sadece bununla sınırlı değildi elbette. Fatih Camii'nde dersiamlığının yanı sıra, Kabataş Lisesi'den Arapça muallimliği, Medreseler Müfettişliği, Medresetü'l-İrşad "Hikmet-i Teşri" müderrisliği, 1922'li yıllarda da Huzur Dersleri'ne muhatap olarak iştirak etmiştir. (Mehmet Silay, İskilipli Atıf Hoca, Düşün yay. 2011, s. 126.)

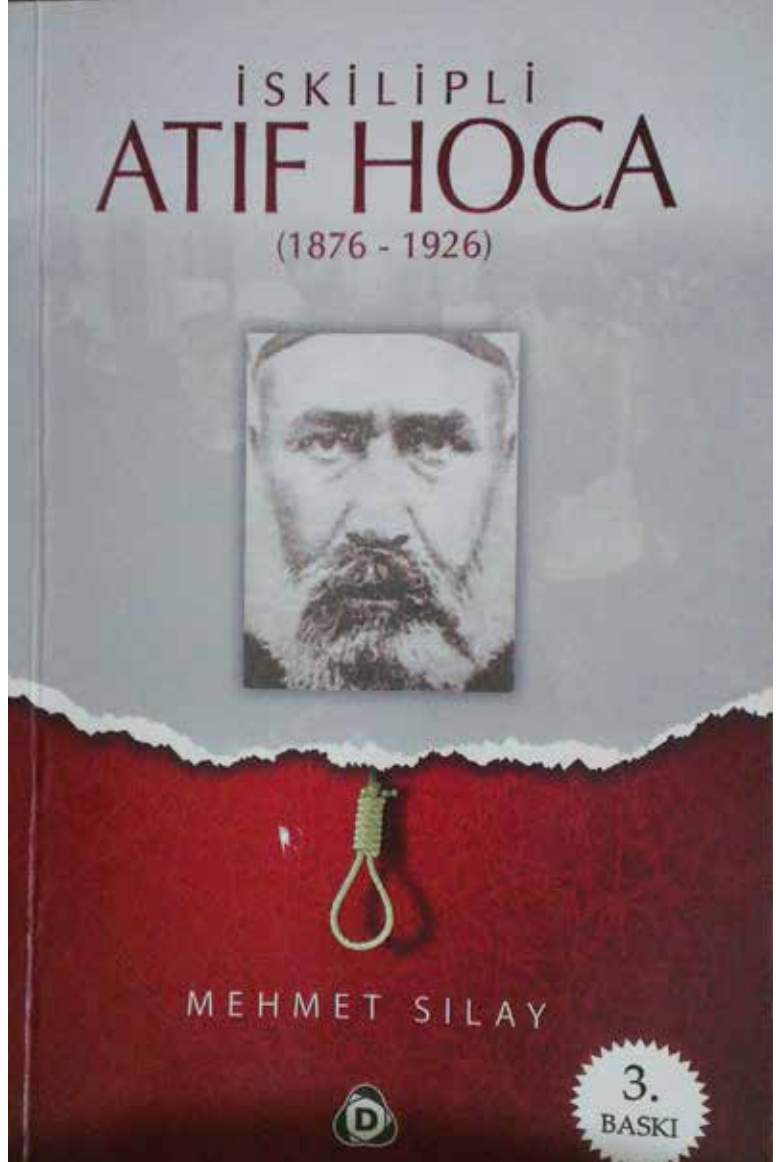
O'nun sadece bir âlim olmayıp, milletinin derdi ile dertlenmiş, ülkenin istiklâli ve istikbali için kafa yormuş bir kişi olarak cemiyet hayatı içinde yer aldığını görüyoruz. Evvela 1920 yılında Mustafa Sabri Efendi, Mustafa Safvet Efendi ve Bediüzzaman Said Nursi ile birlikte "Müderrisler Cemiyeti"ni kuruyorlar. Ayrıca "Teali-i İslam" cemiyetini de yine Bediüzzaman Said Nursi ve Mustafa Sabri Efendi ile birlikte kuran Atıf Hoca, ilk beyannamesini İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine halkı düşmana karşı kıyama teşvik eden sert bir protesto şeklinde verir.

İlmiyle âmil ve kalem erbabı da olan Atıf hoca, hayatı boyunca ilminin ve yazdıklarının da bedelini ödemiştir. Yazdıkları ağırlıklı olarak Beyanülhak, Sebilürreşad, Mahfel, Alemdar gibi gazete ve mecmualarda yayınlanmıştır. Yazıları Sebilürreşad'da yayınlandığı zamanlar Mehmet Akif, Bediüzzaman, Ahıskalı Ali Haydar, Eşref Sencer Kuşçubaşı, Eşref Edip'le sık sık müşaverede bulunur. Bir ara hakkında yapılan şikâyet dolayısıyla polis takibinden bunalır ve Kırım'a gider. Oradan Polonya'ya, Varşova'ya ve çevresini gezer. Bir başka sürgünü de Mahmut Şevket Paşa'nın katlinde dahil olduğu iddiasıyla yer. Sinop kalesine, Çorum, Sungurlu, Boğazlıyan bölgesinde bir buçuk yıllık sürgün dönemi geçirir.

Âlem-i İslam'a yayılan haklı şöhet

Yine Necip Fazıl'dan nakille, Amerikan büyükelçiliğinden bir grup methini duydukları Atıf Hoca'ya ziyaret ederler. İslam dini hakkında takıldıkları soruları Atıf Efendi'ye yöneltirler. Aldıkları cevaplardan sonra ihtiramların en taşkınına gösterirler. Grubun sözcüsü olan en yaşlı Amerikalı, Atıf Hoca'ya ithafen "keşke daha genç olsaydım da sizden daha çok feyz alabilseydim. Talebeniz sıfatıyla yanınızda kalabilseydim!" diyor.

Dünyaca meşhur İtalyan müsteşrik-oryantalist Profesör Rossi, şeyhülislamlık kapısına başvurarak bazı suallerine cevap istiyor. Onu Atıf Efendi'ye gönderiyorlar. Saatlerce görüşüp konuşuyorlar ve

tartışıyorlar. Rossi, Atıf Efendi'nin ilmine ve muhakemesinde hayran kalıyor. Sonra da Atıf Efendi'ye teşekkür ediyor: Ben Arap ve Hint diyarını gezdim. Çok farklı düşünen din âlimleriyle görüştim. Fakat hiçbiri sizin cevaplarınız kadar zihnimi doyurucu olmadı. Yıllardır fikrimi tırmalayan en karışık ve en girift soruları siz

çözdünüz. Âlem-i İslam'a yayılan şöhetinizin ne kadar haklı olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum.” (Silay, 38-39.)

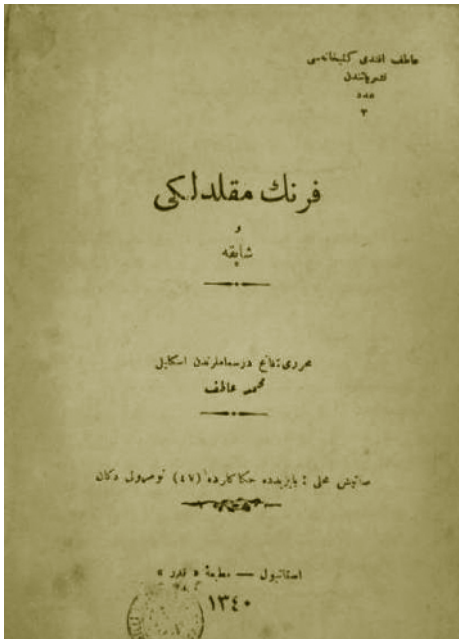
Kendi ülkesinde ilmiyle haklı bir şöhet yakalamış olan İskilipli Atıf Hoca, Avrupalıları, bunun yanında Arapları da kendine hayran bırakmıştır. Öyle ki bir rama-

zan günü Vezneciler'de Bağdat'tan gelen bir zat ile karşılaşılır. Bağdat'tan gelen zat sağ elini Melik Faysal için, sol elini de kendi namına öpmek istediğini söyler. Sonra Atuf Hoca'ya bunun sebebini de açıklar:

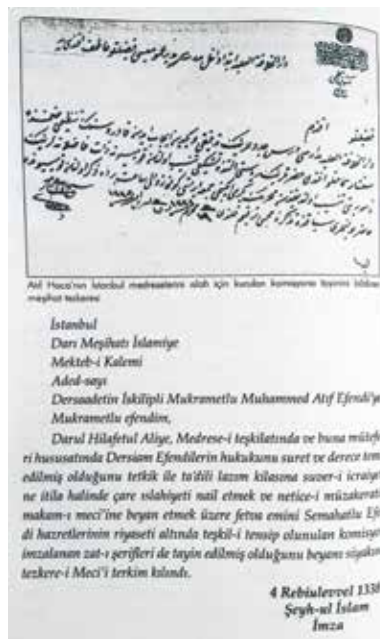
“İstanbul'a gelmek üzere pasaportumu alıp Bağdat'ta Kral Faysal hazretlerine veda ettiğim sırada bana ‘madem İstanbul'a gidiyorsun, oraya varır varmaz Atuf Efendi ismindeki hocayı bul. Benim namıma elini öp, selam ve ihtiramlarımı söyle. Bağdat'ı ne zaman şereflendireceklerini sor.’ dedi. Ben de emredersiniz diye söz verdim. İşte onun için sabah-tan beri sizi arar dururum. Ne güzel tevafuk... Allah karşılaştırdı.”

İdama giden yolda suç aleti bir kitap!

İskilipli Atuf Hoca, 12 Temmuz

1924 tarihinde bir kitap kaleme almıştı: Frenk Mukallitliği ve Şapka. Yayınlanan bu küçük risalenin üzerinden iki yıla yakın bir zaman geçmiştir. 7 Aralık 1925 tarihinde Laleli semti Fethibey caddesi numara 1'deki evine gelen polisler tarafından alıkonulur. Neticesi idamla sonuçlanacak o karanlık sefer başlamıştır. Ancak gelin görün ki Atuf Hoca için durum hiç de öyle değildir. Çünkü daha mahkemede savunmasını yapmadan kararını vermiştir. O günü kendisi ile beraber aynı kaderi paylaşan Tahiru'l-Mevlevi, o anların şahidi olmuştur. Atuf Efendi ve Tahiru'l-Mevlevi yatsı vaktinde aynı koğuştaki savunmalarını yazmakla meşguller. Bir ara Atuf Efendi hafifçe dalıyor. Kısa bir zaman diliminden sonra, Tahiru'l-Mevlevi, Hocam ne çabuk uyanıverdin, der. Atuf

Geride bıraktığı eserler

Elbette en büyük eser olarak hayatını ve mücadelesini bırakan İskilipli Atuf Hoca'nın bir kısmı yayınlanmış, bir kısmı da tekrar neşredilmeyi bekleyen eserleri vardır. Bunlardan bazıları Miratü'l İslam, İslam Yolu, İslam Çığır, Dini İslam'da Müşkûlat, Tesettürü Nisvan, Medeniye-i Şer'iyye'dir.

Efendi ise, uykudan murad hasıl oldu, der. Yani, “Kâinatın fahrini gördüm. Bana, yanıma gelmek dururken ne diye müdafaa karalamakla uğraşıyorsun” dediğini nakleder. Savunmasını yırtar. O kadar kendinden ve rüyasından emindir ki beni idam edecekler. Başka şeye aklım ermez! Ferman en büyük kapıdan geliyor, der. Hakikaten kader ağlarını örecektir. Atuf Hoca gibi sayısız âlimin canına kasteden, hukukun olmadığı mahkeme idama hükmedecektir. Ancak Tahiru'l-Mevlevi'ye Atuf Hoca'nın fısıldadığı son sözler de manidardır:

“Zalim ve katillerle elbette mahşer gününde hesaplaşacağız.” (İskilipli Mehmet Atuf, Frenk Mukallitliği ve Şapka, Yıpar yay. 1993, s. 58-60.)

İsimlerden Kelimelere, Kelimelerden Sözlere

Gökhan ÖZCAN

Ne biliyorsak, sözlerden müteşekkil... Söylemek için sözlere, anlamak için yine sözlere ihtiyacımız var. Sözlere, yani kelimelere, cümlelere... Bu üstünde çok tefekkür ettiğimiz konulardan biri değil yazık ki... Oysa kelimelerle indi Allah'ın ayetleri... Ve kelimeler de bizzat Allah'ın ayetleri... Tıpkı gökyüzünde yanıp sönen yıldızlar, yağmur yüklü bulutlar, bahara durmuş ağaçlar, bereket tanesi başaklar, denizin ortasında yüzüp giden gemiler gibi... Fikretmenin yapı taşı, köşe başı kelimeler...

Kelimelerin olmadığı bir dünya düşünelim. Düşünebilir miyiz? Kelimeler olmadan, düşünebilir miyiz kelimelerin olmadığı bir dünyayı. Haydi düşünebildik diyelim, birbirimize anlatabilir miyiz düşünebildiklerimizi. Ne düşünebiliriz, ne anlatabiliriz. Biz ancak kelimelerden yola çıkabiliriz, sonra yürüeyebiliriz ve sonra koşabiliriz belki, savurarak zihnimizin saçlarını sağa sola.

Bizim idrak sahamızda her şey öyle başlamadı mı? Her şey anlaşılır, bilinir, tanınır olmanın bilgisi- ni bu noktadan sonra kuşanmadı mı? Ve böylece; aslında bütün kelimeler, bir tek kelimeden türemiş olmadı mı?

“Allah Âdem’e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin, dedi. Melekler: Ya Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz âlîm ve hakîm olan ancak sensin, dediler.” (Bakara, 2/31-32.)

Demek ki âdem aleyhisselamın bilmeye başlamak için isimlere ihtiyacı vardı. Yani kelimelere... Bilmeye, anlamaya, söylemeye, yaşamaya başlamak için ihtiyacı vardı kelimelere... Yani söze, sözlere...

Biraz daha öncesine gidelim... Âdem aleyhisselamın olmak için de bir kelimeye ihtiyacı vardı. Hiçbir şeye ihtiyacı olmayanın diyeceği bir kelimeye: Ol! Kün fe yekûn! O “Ol!” deyince olmadı mı her şey? İnsan, hayat, âlem, âlemler... Kelimeye, kelimelere

muhtaç olmayanın bir tek kelime- siyle başlamadı mı bütün hikâye?

O hâlde biz yoktuk o kelimedenden önce. Peki, bizim kelimelerimiz var olabilirler mi O Rabbülâlemin “Ol!” demeden önce? Hâlbuki biz kelimeleri kendimizin biliyoruz. Söylediğimiz bütün o sözleri, içimizde bir yerde imal ettiğimizi düşünüyoruz. Aslında düşünmüyoruz, öyle farz edip geçiyoruz. Oysa bırakın kelimeleri, biz yoktuk, bir içimiz yoktu o ilk kelimeden önce. Olduk, sonra kelimelerimiz oldu. Bağışlanmış kelimelerimiz oldu. Âdem aleyhisselamdan kıyamete kadar gelecek her insanogluna bir kadim miras olarak... Zaman zaman kelimelerimizin aslını yitirdiğimizde peygamberler geldi, içinde bize kelimelerimizin anlamını hatırlatan kitaplarıyla.

‘Allah’ı bildik, ‘kul’u bildik. ‘Tevhid’i bildik, ‘şirk’i bildik. ‘Vahdet’i bildik, ‘kesret’i bildik. ‘Hayat’ı bildik, ‘ölüm’ü bildik. ‘Dünya’yı bildik, ‘ukba’yı bildik. ‘İman’ı bildik, ‘küfr’ü bildik. Hepsi birer kelimeydi, onlardan ‘hakikat’i bildik.

Her an gibi, her kelime de bir imtihandı bizim için. İdrak ettik ve koyulduk o uzun ince yola. Ne söylersek hayra götürür bizi, ne söylersek şerre, yine kelimelerden bildik. Hem söylediğimizle yoğrulduk, hem anladığımızla, hem inandığımızla. Yoğrulduk kelimelerle bu imtihanda ve yorulduk kelimelerle.

İçine hakikatten bir şeyler kattığımızda doldu kelimeler, yalandan bir şey kattığımızda boşaldı. Dolu sözlerimiz oldu, boş sözlerimiz oldu. Dolu konuştuğumuz oldu,

boş konuştuğumuz oldu. Ve nihayet, idrakimizin terazisinde tarttık, yine sığındık Allah'a kelimelerle, dolusu varken boş konuşmaktan.

Anladık ki, bunca yol yürümüş olsak da bu dünyada, en az o ilk noktadaki kadar muhtacız Allah'a, hiçbir şeye muhtaç olmayana...

Çünkü o kelimelerin ve sözlerin ve anlamların gerçek sahibi... Söyleyenin ve dinleyenin ve bu ikisi arasında gidip gelenin sahibi... Çünkü o düşüncenin, ifade-

Anladık ki, bunca
yol yürümüş olsak
da bu dünyada, en
az o ilk noktadaki
kadar muhtacız
Allah'a, hiçbir şeye
muhtaç olmayana...

'Allah'ı bildik,
'kul'u bildik. 'Tevhid'i
bildik, 'şirk'i bildik.
'Vahdet'i bildik, 'kesret'i
bildik. 'Hayat'ı bildik,
'ölüm'ü bildik. 'Dünya'yı
bildik, 'ukba'yı bildik. 'İman'ı
bildik, 'küfr'ü bildik. Hepsi
birer kelimeydi,
o n l a r d a n
'hakikat'i bildik.

nin ve bu ikisini mükemmel bir ahenkle birleştiren sesin sahibi... O ki, isimlerin, sıfatların, fiillerin tek ve gerçek sahibi...

Başta dedik ya; ne biliyorsak, sözlerden müteşekkil... Ve sözlerin O'dur asıl sahibi... Bu sebeple ki sözlerle başlıyor, sözlerle devam ediyor, sözlerle tamama eriyor insanın büyük mücadelesi. Hakikat adına söylenmesi icap edeni söylemek, etmeyi söylememek... Ya da icap edeni söylemeyip icap etmeyi söylemek...

Dilin şenliği de olabiliyor sözler, afeti de... Kim olduğumuz bu heşabın neresinde durduğumuzla ilgili... Dilimiz büyütebilir de insanlığımızı, küçültebilir de... Sözler hakikati açmaya da yarayabilir, örtmeye de... Buna kim karar verecek? İnsan elbette! Allah Âdem aleyhisselama isimleri öğretti ve kelimeleri ve sözleri... Yani hakikati... Ve Âdem aleyhisselam ile birlikte hatırlamayı bilen diğer bütün insanlara da...

Ve güzellik ve çirkinlik... Yine hayat buluyor kelimelerle... Güzel insanlara gidiliyor güzel kelimelerle, çirkin insanlara gidiliyor çirkin kelimelerle... İyilik ve kötülük, sevgi ve nefret, zulüm ve adalet, yalan ve doğru, savaş ve barış, hep kelimelerle... Gönül yapan da söz, gönül kıran da... Teslimiyet de sözle, isyan da... İmar da sözle, yıkım da...

Konuşa konuşa
anlaşıyoruz biz,
dinleye dinleye
anlıyoruz. Okuya
yaza öğreniyoruz.
Ne biliyorsak
kelimelerden
biliyoruz. Ne
yaşıyorsak
kelimelerle ifade
ediyoruz.

Her birimizi ifade eden isimler birer kelime... Ömür boyu o kelime seslendiriliyor bizim yerimize. O kelime biziz, biz o kelimeyiz. Kimin aklından geçse o kelime, biz geliyoruz anında gözlerinin önüne. Ne tuhaf bir his, keşke düşünssek bunu bir... İnsanın bir kelime olarak portresini... İnsanın hem hûlasası, hem hasılası olan bir tek kelime... İnsanı anlatan kavram, yani isim, yani söz, yani el ele tutuşmuş üç beş harf sadece... Sanki üfürsek uçuşur gider, karışır rüzgâra, yele, karışır toprağa, küle...

Gelip geçen asırlar, icatlar, keşifler, savaşlar, barışlar, ıslahatlar, reformlar, yıkımlar... Bugün hepsi birer söz, birer kelime... Tarihi yazan, zapteden, rapteden ne varsa hepsi, içinde sayısız kelime barındıran bir kelime... Ölüm, kalımlar, hepsi kelime... Cephe, esaretler, mağlubiyetler, galibiyetler hepsi kelime... Dostluk ve düşmanlık da zaten, sadece iki kelime...

Aşk, muhabbet, sevgi, bağlılık, sadakat, anne, baba, evlat, akraba, eş dost, ev, sokak, mahalle, şehir... Uç uca eklediğimizde, iç içe geçirdiğimizde bir hayat ediyor. Bizim hayatımız... Hikâyemizin fiziki portresi de tıpkı, içi gibi, anlamı, ruhu, maneviyatı gibi kelimelerden geliyor. Ne zaman söz etsek hayatımızdan, bu kelimeler var avuçlarımızda, biraz arasak bu kelimeler çıkıyor ceplerimizden. Aslında o kelimelerden biriyiz biz de. Çevremizdeki herkes de...

Konuşa konuşa anlaşıyoruz biz, dinleye dinleye anlıyoruz. Okuya yaza öğreniyoruz. Ne biliyorsak kelimelerden biliyoruz. Ne yaşıyorsak kelimelerle ifade ediyoruz. Muhtacız kelimelere... Muhtacız kelimelerin sahibine... Bağışlanmamış olsaydı kelimeler bize, bağışlanmamış olurdu hayat, Allahualalem!

Ayetler Allah'ın kelimeleri, kelimeler Allah'ın ayetleri... Hiç düşünmeyecek miyiz? Hiç akletmeyecek miyiz? Kelimeler akarken her an hiç durmadan hakikate, biz de bırakmayacak mıyız kendimizi bir gün olsun bu hayat veren nehre?

Mülteci Sorunu ve Ensarı Yeniden Düşünmek

Haydar BEKİROĞLU

Malzeme Yönetimi ve Satın Alma Daire Başkanı

İnsanın ömrünün bir dönemine ait ne varsa ardında bırakıp, kendisiyle geçmişe dair bağı olmayan, aile ve akrabalarının yaşamadığı, ilk defa zihnine nakşedilecek şekil ve suretlerin mekânları kuşattığı yeni bir yurda göç etmesi, ölümlü ve hastalığı göze alarak başka bir menzile yönelmesi büyük bir zorluk ve aynı zamanda ciddi bir fedakârlıktır.

Manevi anlamlarla yüklü bir göçün “hicret” olarak anıldığı dönüm noktasında, Peygamber Efendimiz’in müminlerle birlikte Mekke’den Medine’ye attığı adımlar vardır. Sevgili Nebi (s.a.s.) ve arkadaşları yurtlarını, ailelerini, yıllarca emek vererek ürettikleri mallarını, alın teriyle inşa ettikleri mülklerini bir kenara bıraktılar. Sokaklarına, duvarlarına, taşlarına, havasına ve suyuna karışan acı tatlı hatıralarına sırtlarını dönüp ulvi amaçları uğruna Mekke’yi terk ettiler.

Medine’de onları Ensar bekliyordu. Sahip oldukları tüm maddi varlıkları terk ederek İslam peygamberiyle birlikte Medine’ye gelen Muhacir ne kadar kıymetliyse, malını ve mülkünü, evine ve

yurduna sığınan dostlarıyla paylaşmaktan geri durmayan Ensar da o kadar övgüye layıktı: “İyilik yarışına öncülük eden Muhacir ve Ensar ile onlara güzelce uyanlardan Allah razı olmuştur, onlar da Allah’tan hoşnutturlar.” (Tevbe, 9/100.)

Muhacir’in yolculuğu ve Ensar’ın misafirperverliği o kadar derin bir bütünlük oluşturmuştur ki, Allah (c.c.) bunun karşılığında onlara bir insanın elde edebileceği en değerli ikramı, yani razısını sunmuştur. Onlar da Allah’a (c.c.) karşı derin bir sevgi duymanın bahtıyarlığına ermişlerdir. Yukarıdaki ayet-i kerime, Allah’ın rızasına ulaşanlar ve onu sevenler arasında Muhacir ve Ensar’dan başka üçüncü bir gruba daha yer vermiş ve bu grup “Ensar ve Muhacir’e güzel bir şekilde uyanlar” olarak tasvir edilmiştir. Ayetin bu bölümü, değerler yolculuğunun Muhacir’le başladığına, ancak onlarla bitmediğine ve vefakâr ev sahipliğinin de Ensar’la başlayıp nesiller boyu devam edecek bir erdem olduğuna işaret etmektedir. Nitekim Rasul-i Ekrem (s.a.s.) de “Tövbe kapısı kapanmadıkça hicret vakti de sona ermez. Güneş battığı yerden doğmadıkça da tövbe kapısı kapanmaz.” buyurmuşlardır. (Ebu Davud, Cihad, 2.)

İslam, ait olduğu asli topraklardan bir şekilde uzak kalarak

yola revan olanları, “ibnû’s-sebil” olarak tanımlamış ve yaşadığı memleketten başka bir yere intikal eden yolculara zekâtın yanı sıra ganimetten de pay verileceği hükmünü getirmiştir. (bkz. Tevbe, 9/60; Haşr, 59/79.) İslam âlimleri, yolda kalan kişiye zengin ve varlıklı olsa bile zekât verilebileceğini ifade etmişlerdir. (bkz. İbn Cerir et-Taberi, Camiu’l-Beyan, c. 14, Sh. 321; İbn Kesir, Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim, Beyrut, Sh. 889; Fayda, Mustafa, DIA, “Fey” md. c. 12, s. 511.) Bu yaklaşım, yol ve yolculuğun içerdiği meşakkat ve mahcubiyeti aynı anda yaşayan mülteciye el uzatmanın; yüreğindeki kimsesizlik ve mahrumiyet duygusunu gidermenin insani ve dinî anlamını çarpıcı bir şekilde sergilemektedir. Zekâtın manevi arınma ve temizlenmeyi sağlayan bir sosyal yardımlaşma müessesesi olduğu düşünülürse, ihtiyaç sahibi mültecilerle varlıklarımızı paylaşmanın, vicdanlarımızı bulandıran merhametsizlik tortularını gidereceğini söylemek de mümkündür.

Çağımızı kuşatan küresel göç manzaraları insanlığın vicdanını kanatacak boyutlara ulaşırken, canları ve aileleri için onurlu bir yaşam alanı arayışıyla vatanlarını terk etmek zorunda kalan mültecilere sunulacak her türlü maddi ve manevi yardım, Ensar’ın Muhacir’e karşı sergilediği paylaşma ahlaki çerçevesinde olmalıdır.

WFP/Berna Çetin

Ensar'ın kendilerine sığınan muhacirlere yaklaşımını çağdaş yaklaşımlardan ayıran temel fark, onların muhacirlerin maddi ihtiyaçlarının yanı sıra, içinde bulundukları manevi yalnızlığı da paylaşmalarıdır. Muhacirin mutluluğunu kendi ihtiyaçlarına önelemek, ona hayatın içinde kendi kültürünü, düşüncelerini ve inançlarını özgürce yaşayabileceği alanlar açmak ve topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak imkânlar sunmak, Ensarın yardımlaşma ahlakının belirgin özellikleridir.

Ensar, yurduna sığınan insanlara sadece evini değil kalbini de açmıştır. (es-Sallâbî, Ali Muhammed, *The Noble Life of the Prophet*, s. 627.) Kur'an-ı Kerim'de yer alan "Önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olanlar (Ensar), kendilerine gelen (Muhacir)leri severler, onlara verilenler-

Mülteci bir aileyi,
aylarca, kadın,
çocuk ve yaşlılarıyla
birlikte evinde
misafir eden
Ensarın ahlakı,
çağdaş dünyanın
bireyi merkeze
alan ve insanı
çıkartlar ekseninde
nesneleştiren
güvenlikçi ve korku
odaklı zihniyetiyle
ne kadar da tezattır!

den dolayı kalplerinde haset hissetmez, kendilerinin çok ihtiyacı olsa da onları kendilerine tercih ederler." (Haşr, 59/9.) ayet-i kerimesini, bu yönüyle bir kere daha düşünmeye ne kadar da muhtacız!

Ensar'ın Medine'ye sığınan misafirlerine gönülden ikramı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) pek çok hadis-i şerifinde övgüyle anlatılmış, Kutlu Nebi, Ensarı, havz-ı kevserin başında kendisiyle buluşacak topluluk olarak müjdelemiş ve onları sevmenin imandan olduğunu beyan etmişlerdir. (bkz. Buhari, *Menakıbü'l-Ensar*, 9; Müslim, *İman*, 128.)

İman edip de Allah yolunda hicret ve cihat edenlere kol kanat gerip yardımda bulunan Ensar'ın bu inanç ve davranışları Muhacirler için olduğu kadar kendileri için de çok farklı şeref ve bereketlere vesile olmuştur. Allah (c.c.) onları "gerçek müminler" olarak tanımlayıp onurlandırmış, onlara bağış-

lanma ve bol rızık bahşetmiştir.
(Enfal, 8/74.)

Ensar'ı ve yardımlaşma ahlakını yeniden düşünmekten söz edilecekse, şehir-i İstanbul'un yakınlarına kadar gelerek milletimize misafir olan, bir diğer bakış açısıyla, milletimizi manevi huzurunda misafirliğine kabul eden Ebu Eyyub el-Ensari (Eyüp Sultan) mutlaka anılmalıdır. O, başta Sevgili Efendimiz Hz. Muhammed'e (s.a.s.) yaptığı ev sahipliği olmak üzere, memleketine sığınan Müslümanlara sunduğu merhamet ve sevgi yüklü desteğiyle günümüz mültecilerine ev sahipliği yapan halkımıza anlamlı mesajlar bırakmıştır.

Ebu Eyyub (r.a.) Peygamberimizi doyurmanın ya da barındırmanın çok ötesinde, evini İslamiyet'in öğretildiği bir mektep hâline getirerek büyük bir hizmet ifa etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.),

fakir muhacirlere burada yemek verir, kendisine sunulan hediyeleri burada onlara dağıtırdı. Ev sahiplerine her vesile ile dua eder, onların bolluğa kavuşmalarını, huzur ve afiyet içinde olmalarını dilerdi. Rasul-i Ekrem kendi evine taşındıktan sonra da zaman zaman Ebu Eyyub'un evine misafir olmuştur. (Algül, Hüseyin, "Ebû Eyyûb el-Ensârî", DİA, c. 10, s. 124.) Efendimizin Eyüp Sultan'a karşı sergilediği nezaket ve vefa, yardımlaşma ahlakının misafire bakan yönünü ortaya koymuştur.

Eyüp Sultan'ın (r.a.) maneviyyatıyla onurlandırdığı bu toprağın sakinleri, şehirlerinin sokaklarında soğuktan titreyen mültecilere bigâne kalmamalıdır. Mülteci bir aileyi, aylarca, kadın, çocuk ve yaşlılarıyla birlikte evinde misafir eden (bkz. Sallabi, age, s. 628.) Ensarın ahlakı, çağdaş dünyanın bireyi merkeze alan ve insanı çıkarlar

ekseninde nesneleştiren güvenlikçi ve korku odaklı zihniyetiyle ne kadar da tezattır! Bugün insanlık, mültecilere bakışını Ensarın duruşuyla kıyaslamaya, yardımlaşma ahlakını yeniden düşünmeye, anlamaya ve hayata geçirmeye muhtaçtır.

Bugün Ensar olmak; yurtlarından ayrılmak durumunda bırakılmış annelerin ve babaların çocuklarının geleceğinden duydukları endişeye ortak olmak, muhacirlerin hamisi ve dostu olmak, şen şakrak düşler bile kuramayan muhacir çocukların kömür gözlerinde ki ışıltıyı canlı tutmak için yanıp tutuşmaktır.

Bugün Ensar olmak, kendi ihtiyacımız olsa bile, şefkatimize sığınan yurtsuz yuvasız muhacirleri kendimize tercih ederek Kerim Kitabımızın ifadesiyle "Allah'ın razı olduğu kullar" arasına girmek için çabalamaktır.

Müslümanlar ve Dünyevileşme

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü

Ölüm sonrası hayatı dikkate almayıp dünyayı hep ön planda tutarak yaşayan insanlar ve toplumlar tarih boyunca hep olagelmıştır. Bu yüzden Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberlerin en büyük derdi toplumlarını dünyev-

vileşme hastalığına karşı korumak olmuştur. Onların bu amaçla nasıl mücadele ettikleri Kur'an kıssalarında ders verici sahnelerle anlatılmaktadır. Dünyaya taparcasına değer veren İsrail oğullarını Hz. Musa'nın sürekli uyarmasına rağmen yola gelmemeleri onların Kur'an'da "ahireti verip dünya hayatını satın alan kimseler" (*Bakara*, 2/86.) olarak tanıtılmalarına yol açmıştır.

İsrailoğulları, ruha ve ahirete ait pek çok esası inkâr noktasına gelmişlerdi. Allah Teala ders olması hikmetiyle kendi ruhundan üfleterek Hz. Meryem vasıtasıyla Hz. İsa'nın dünyaya gelmesini takdir buyurdu. Doğumu dâhil pek çok mucizesine rağmen Hz. İsa'yı dinlemeyen İsrailoğulları'nın bu davranışları da dünyevileşmiş olmalarından kaynaklanıyordu. Bu anlayış asırlar içerisinde Batılılaştı ve asrımızdan birkaç asır önce ortaya çıkan kapitalizmin desteği ile dünyevileşmenin zirvesine oturdu.

Peygamber Efendimizin dünyayı teşrif ettiği yıllarda da dünyevileşme illeti neredeyse bütün toplumlar üzerine karanlıklar halinde çökmüştü. Kur'an'da sevgili peygamberimizin gönderilme hikmeti "insanları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak" (*Hadid*, 57/9.) olarak vurgulanıyordu. Hz. peygamber'in en büyük mucizesi olan Kur'an-ı Kerim, peygamber kıssaları, geçmiş ümmetlerin hayatları, hüküm ve ahlaki konular gibi neredeyse tüm ayetleriyle insanoglunu dünyevileşme tehlikesine karşı uyarıyor ve nasıl yaşaması gerektiğinin yolunu gösteriyordu. Özellikle çocukları yetiştirirken onlara ilk öğretilecek şeyin ne olması gerektiğine dikkat çekiyor ve Lokman (a.s.)'ın dilinden şöyle buyuruyordu: "Yavru-cuğum! Haberin olsun ki, yaptığın bir amel hardal tanesi ağırlığınca olsa da, bir kaya içinde veya göklerde yahut yerin dibinde gizlense de, Allah onu çıkarır getirir. Çünkü Allah en gizli şeyleri bilir, her şeyden haberdardır." (*Lokman*, 31/16.)

“Ey insanlar!
Haberiniz olsun
ki, Allah'ın
vaadi muhakkak
haktır. Sakın bu
dünya hayatı sizi
aldatmasın, sakın o
aldatıcı şeytan sizi,
Allah hakkında da
aldatmasın”.
(Fatır, 35/5.)

Yani, her şey Allah'ın ilmi ve bilgisi dâhilindedir. Kayanın içindeki bir tohum sizin için gizli olabilir fakat Allah'a malumdur. Göklerdeki bir zerre size çok uzak olabilir. Fakat Allah'a çok yakındır. Toprağın derinliklerinde yatan bir şey sizin için karanlıklarda yatıyor olabilir fakat Allah için aydınlıklar içindedir. Bu yüzden iyi ya da kötü, istediğiniz yer yahut zamanda Allah'a gizli kalacak bir şey yapamazsınız. O yalnızca olup biteni bilmekle kalmaz, hesap günü geldiği zaman yaptıklarınızın tam kaydını önünüze koyacaktır. (Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an)

Dünya hayatının çekiciliğinin insanı dünyevileştirme tehlikesiyle karşı karşıya getireceğini ezelili ilmiyle bilen Allah, bu büyük aldatma ve aldanma imtihanına karşı onu şöyle uyarıyordu: Ey insanlar! Rabbinizden sakının ve bir günden korkun ki, baba çocuğuna hiçbir fayda veremez. Çocuk da babasına hiçbir şeyle fayda sağlayacak değildir. Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. O hâlde dünya hayatı sizi aldatmasın, sakın o çok aldatıcı şeytan sizi Allah'ın affına güvendirerek aldatmasın. (Lokman, 31/33.) “Biliniz ki dünya hayatı bir oyun, bir eğlence, bir süs ve kendi aranızda övünme, mal ve evlat çoğaltma yarışından ibarettir. Bu, tıpkı bir yağmura benzer ki; bitirdiği ot, ekincilerin hoşuna gider, sonra kurur, onu sapsarı görürsün, sonra çerçöp olur. Ahirette ise çetin bir azap, Allah'tan mağfiret ve rıza vardır. Dünya hayatı, aldatıcı bir zevkten başka bir şey değildir.” (Hadid, 57/20.) “Ahiret yurdunda gelince, işte asıl hayat odur.

Keşke bilmiş olsalardı.” (Ankebut, 29/64.) “Ey insanlar! Haberiniz olsun ki, Allah'ın vaadi muhakkak haktır. Sakın bu dünya hayatı sizi aldatmasın, sakın o aldatıcı şeytan sizi, Allah hakkında da aldatmasın.” (Fatır, 35/5.) “Ey Muhammed! Sen onlara dünya hayatının misalini ver. Dünya hayatı, gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, bu su sayesinde yeryüzünün bitkileri (her renk ve çiçekten) birbirine karışmış, nihayet bir çöp kııntısı olmuştur. Rüzgârlar onu savurur gider. Allah her şeye muktedirdir.” (Kehf, 18/45.) Onlarca ayet-i kerime insanlığı dünyevileşmenin tuzağına düşmemeleri için ısrarla uyarmaktadır.

Hız. Peygamber de hadisi şeriflerinde, “Benim dünya ile ilgim ne kadar ki? Ben bu dünyada bir ağacın altında gölgelenen, sonra da oradan kalkıp giden binitli bir yolcu gibiyim.” (Tirmizi, Zühd, 44.); “Dünya ahiretin tarlasıdır.” (Acluni, Keşfü'l-Hafa, I, 412.) vb. ifadelerle dünyevileşme tehlikesine karşı ikaz etmektedir. Ayrıca dünyanın Allah katında bir sinek kanadı kadar

bile kıymeti olmadığını, (Tirmizi, Sünen, Zühd, IV, 560.) ahiret karşısında parmağını denize batıran kimse- nin parmağına bulaşan su kadar bir payı olduğunu (Tirmizi, Sünen, Zühd, IV, 561.) belirtmektedir.

Düşünce dünyamızın önde gelen simaları da pek çok kere dünya- ya gereğinden fazla değer vererek ahireti unutturacak bir dünyevileşmeye karşı Müslümanları hep uyarılmışlardır. Mevlana'ya göre dünyaya aşırı düşkünlük insanı Hakk'tan, hakikat bilgisinden, ebedî mutluluğa giden yoldan engeller. Bu hâle getirilen dünya insan için karanlıktır, kapalı bir zindandır. (Mevlana Celaleddin Rumi, Mesnevi, çev. Veled İzbudak, I, 79.) Dünyayı sesi hoş, içi boş bir davula benzeten Mevlana, (M. C. Rumi, Mektuplar, çev. A. Gölpinarlı, s. 36.) bu teşbihi ile de dünyanın aldatıcı güzelliklerine ve gerçek kimliğine dikkat çekmek istemiştir. (Erhan Yetik, “Mevlana'nın Dünya Görüşü ve Topluma Bakışı”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6, 102.) Yunus Emre neredeyse tüm şiirlerinde bu hususu dile getirmiş, ancak, “Mal sahibi, mülk sahibi / Hani bunun ilk sahibi / Mal da yalan, mülk de yalan / Var biraz da sen oyalan” dörtlülüğü ile dünyevileşme tehlikesine karşı dikkati zirveye taşımıştır. Cihan Padişahı Kanuni Sultan Süleyman: “Sakın aldanma görüp dehrün na'im ü nimetin / Çün degül bâkî ânu bilsen zeval üstündedir / Gönlüm olmaz giymeğe zer-baft ü dibâ vü harîr / Fahrüm oldur ki diyeler bana şâl üstündedir.” (Sakın dünyanın geçici nimet ve bolluğunu görüp de aldanma. Çünkü dünyada hiçbir

şey baki değildir, her şey yok olup gidecektir. Altın sırmalı, ipekli ve işlemeli giymeye gönlüm razı değildir. Benim hakkımda “üstünde şaldan başka bir şey yoktu” demeleri övüncümdür” demektedir. (İskender Pala, Muhteşem Şair Muhibbi, İstanbul 211, s. 70-71.) Sultan 3. Murat: “Bu dünya fanidir sakın aldanma; mağrur olup tac u tahta dayanma; yedi iklim benim deyu güvenme...” diyerek dünyevileşme tehlikesine dikkat çekmektedir.

Dünyevileşme tehlikesine dikkat çekmek için Kur'an'dan, hadislerden, sahabe sözlerinden, mutasavvıflardan, mütefekkirlerden, şairlerden, sultanlardan, ariflerden, âlimlerden, mürşitlerden vs. daha yüzlerce örnek verebiliriz burada. Ancak ne yazık ki, bütün bu ayetlere, hadislere, Allah dostlarının ve âlimlerin nasihatlerine, şairlerin, mütefekkirlerin, mürşitlerin, ariflerin sözlerine rağmen dünyevileşme hastalığı Müslü-

Neredeyse yarım
asırdan bu yana
Müslümanlar
tedrici bir yozlaşma
yaşamaktadırlar.
Başta körfez ülkeleri
olmak üzere
İslam ülkelerinde
dünyevileşmenin
inanılmaz bir hızla
ilerlediğine şahit
olmaktayız.

manları da her tarafından sarmış gibi görünüyor. Ahireti yok sayıp dünyanın cazibesine kapılarak dünyevileşmeye yönelik bu bombardıman o kadar güçlü ki, dinî ikaz ve uyarıları inkâr etmeyenlerden bazıları bile bunları seküler bir zihin dünyası içerisinde yorumlamakta ve anlamlandırmaktadır. Daha da endişe verici olanı, bazı ayetler ve hadisler, bağlamından kopartılarak “Çalışmak ibadettir”, “Kazanan Allah'ın sevgilisidir”, “Dünya ahiretin tarlasıdır”, “Dünyadan nasibini unutma” gibi ifadeler sloganlaştırılarak dünyevileşmeye zemin oluşturmak için kullanılmaktadır.

Davet adına kurulan İslami gruplarda da dünyevileşme, grup çıkarları ve iktidar hırsı zaman zaman ön plana çıkarılmakta, başlangıçta hedeflenen davet, tebliğ önceliğini tedricen kaybetmektedir. Batı'da 16. yy'da ortaya çıkan Protestanlık ilk zamanlarda nasıl

ki Tanrı rızası için kazanıp, Tanrı rızası için harcama felsefesini benimsemesine rağmen sonraları Tanrı'yı devreden çıkarıp kendi nefisleri için harcamaya başlayıp Kapitalizm'in ortaya çıkmasına sebep olduysa, Müslümanların önünde de benzer tehlikeler durmaktadır.

Neredeyse yarım asırdan bu yana Müslümanlar tedrici bir yozlaşma yaşamaktadırlar. Başta körfez ülkeleri olmak üzere İslam ülkelerinde dünyevileşmenin inanılmaz bir hızla ilerlediğine şahit olmaktadır. Lüks ve israf Müslümanları esir almış, burnunun dibindeki fakir ve ihtiyaç sahiplerini göremez hale getirmiştir. Dünyevileşme illeti Müslümanların zekât, sadaka, borç verme, yardımlaşma vb. infak duygularını oldukça zayıflatmış, sahip oldukları zekât potansiyelini gerektiği gibi hesaplayıp yerine ulaştırsalar açıklık ve sefalet içinde kıvranan Müslümanlar bu durumdan kurtulacak, yılda altı milyon kişi belki de açıklıktan ölmeyecektir. Sadece ülkemizde günde altı milyon ekmek çöpe atılmaktadır. "Yeyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz, Allah israf edenleri sevmez" ayeti herkesin dilinde olmasına rağmen %99'u Müslüman olan ülkemizde bu kadar ekmeğin çöpe atılması nasıl izah edilebilir?

Dünyevileşme bir yandan da Müslümanların ahlaki dejenerasyonuna sebep olmaktadır. Eski-den yanlış bir iş yaptığında ya da yanlış bir davranışı gördüğünde yüzü kızaran bir Müslüman dünyevileşme sürecine girdikten sonra yüzü kızarmamaya ve utanma-

maya başlıyor. Yapılan yanlışlıklar normal karşılandıkça gitgide normalleşiyor. "Bir kötülük gördüğünde elinle düzelt, elinle düzeltemezsen dilinle düzelt, dilinle düzeltemezsen kalbinle buğzet" hadisi görmezden gelinirse, dünyevileşme hastalığı Müslümanı her yandan sarmış demektir.

Öyleyse dünyanın geçiciliğini hiçbir zaman aklımızdan çıkarmadan dünya-ahiret dengesini iyi kurmalıyız. Medeniyetimizin en önemli zenginliklerinden birisi olan tasavvuf birikiminden faydalanarak züht ve takvayı hayatımızın bir parçası hâline getirmeliyiz. Başta peygamberimiz olmak üzere enbiyanın, ashabın, evliyanın hayatından kesitlerle ruhumuzu ve zihnimizi beslememiz lazım. Hem kendimiz ve hem de neslimiz için ruhsal ve bedensel beslenme kaynaklarımızın Kur'an ve sünnet merkezli olmasından taviz vermemeliyiz. Dindar nesil yetiştirmek için önümüzde duran fırsatları iyi değerlendirmeliyiz. Yüz elli bine yaklaşan din görevlisi, yüzbinlerce imam-hatip mezunu, öğretmen ve öğrencisi, on binlerce ilahiyat mezunu, öğretim elemanı ve öğrencisi, on binlerce Kur'an kursu öğreticisi ve öğrencisi, ilk ve orta dereceli okulların tüm sınıflarında üç senedir okutulan Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin hayatı, temel dinî bilgiler gibi derslerin mevcudiyeti ne büyük fırsatlardır. Bunların kıymetini bilmek için "İn şekertüm leezi-denneküm, velein kefertüm inne azâbî leşedîd" (andolsun ki, eğer şükrederseniz artırım ve şüphesiz nankörlük ederseniz azabım

şiddetli olur." (İbrahim, 14/7.) ayetini çok iyi tefekkür etmemiz gerekmektedir.

Harama asla el uzatmayan, helal dairesinden şaşmayan, faize, kumara, rüşvete vs. tenezzül ve tevessül etmeyen, dürüstlükten asla taviz vermeyen, sırf Allah için seven ve yine sırf Allah için sevmeyen, haksızlık yapmayan ve haksızlıklara boyun eğmeyen, kendisi için arzu etmediğini din kardeşine de reva görmeyen komşusu aç iken tok yatmayan, kalpler kıran değil gönüller yapan bireylerden oluşan ideal sevgi toplumunu kuracak nesilleri yetiştirmek zorundayız. Mülk suresindeki "Allah ölümü de hayatı da bakalım hanginiz daha güzel ameller işliyorsunuz diye sizi imtihan etmek için yarattı." (Mülk, 67/2.) ayetini ve "Dünya ahiretin tarlasıdır." hadisini dilimize zikir yapalım. Beş vakit namaz ve sair vesilelerle defalarca okuduğumuz Fatiha suresindeki "maliki yevmiddin" ayetini tefekkür ederek hesap gününün sahibini düşünelim ve "attığımız her adımın yarın ahirette O'na tek tek hesabını vereceğimiz" gerçeğini unutmayalım. "Öyle insanlar vardır ki rablerinden yalnızca dünyayı ve ona dair şeyleri isterler. Onların ahiretten bir nasibi yoktur. Öyleleri de vardır ki "Rabbimiz! Sen bize dünyada da ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru." derler." (Bakara, 2/201.) ayetinden ilham alarak dünyada ve ahirette iyilik isteyenlerden olalım.

Bir Hafızın Dilinden...

Ükü GÜNDÜZ
Kur'an Kursu Öğreticisi

Bir sonbahar günüydü... İlk bir rüzgâr esti önce. Kulağıma, “Hafız” dedi sessizce... Şaşırdım önce, tanıdık bu kelime... Sonra, nasıl? Dedim kendi kendime... Ayaklarım usul usul yürürken, dalmıştım bir deryanın içine...

Sınıfa ilk girmem, hocamla ilk tanışmam, ilk heyecanım olsa da,

verdiğim ilk ezberim, heyecanlarımı koşarak geçmiş, galip olmuştu bile...

Yabancıydı herkes bana... Güvercin ürkekliğinde, sevgi dolu bakışlar, mutlu günlerin, muştusuydu ama...

Arkadaşlar özleyince anne babamı teselli verir, özlem aynı olunca teselli verme sırası, bana gelirdi...

Günümün çoğunu uykuyla geçirirken, uykularımı bölen ezber sayfalarım, Allah’a hamdimin adı, umutsuz kaldığım her gün vuslata vurulan, birer prangaydı...

Kur’an’ımı kırmızı güllü bir kapla kaplamıştım. Ayetler, zamanla, kalbimi kapladı... Verilen her ezber, bir gül goncası iken, açmaya başladı...

Ya yapamadığım sayfalar, ya hocamın gözlerindeki hüznün, onlar, kalbimin en derinine iner, çıkması zamana kalırdı.

Sabır yazardım boş bulduğum her yere, sonra hemen siler, yüreğime yazardım, hiç çıkmasın diye...

Yemeklerimi en yorgun zamanlarımda yer, koşarak merdivenleri iner, inerken ezberimi okur,

Hem bir sevdaydı
hafızlık...
Kolay olur muydu
sevdalar?
Kıştan sonra
gelmez miydi
baharlar...
Şahitti tahta
rahlem her halime...
Hem sırdaş,
hem arkadaşı
en uzun gecelerime...

sonrada arkadaşlarla uğraşıp ezber bozardım.

Bazen de hiç kalmazdı mecalim... Taş kesilir, kıpırdamazdı bednim... Lal olur konuşmaz dilim, feryat figan olurdu her yerim...

Çıkış günlerinde aldığım her nefes, içimde serin serin eser, sayfamdan ayrı kaldığım her dem, nefesimi keserdi... Gözyaşlarım yastığımla aramdaki sır, hıçkırıklarım geceye emanetti...

Bazen bir korku sarardı içimi. Ya bitmezse? Yol uzun, sonunu göremesem derdim.

Gel gitlerimde olurdu bazen. Gün geldi buraya kadar, olmuyor dedim. Ben dedim, yüreğim, kal dedi. Bana kalan ise, bir daha hiç söylemediğim ilk cümlem idi...

Gidebilir miydim ki ayetler buket, duam kabul olmamışken. Ve görünmez sandığım yolu görmeye başlamışken...

Hem bir sevdaydı hafızlık... Kolay olur muydu sevdalar? Kıştan sonra gelmez miydi baharlar... Şahitti tahta rahlem her halime... Hem sırdaş, hem arkadaşı en uzun gecelerime... Ay ışığı vurunca üzerine gözlerimi kamaştırır, bir kere daha bağlardı beni kendine. Gecenin karanlığında koyulaşan ayetler, beyaz giyerdi ertesi güne...

Kurutulmuş çiçekler sakladım sayfa aralarına... Buruksa yüreğim, hüzün kokarlardı onlar, çiçek olsalar da...

Pencereye vuran kar tanelerini sayar, şaşırıp kalırdım. Beni derine

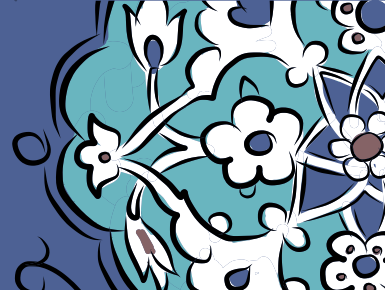
salan hayallerimi ise, ıslanmadan içeriye alırdım... Buğulu camlar ardında kocaman yapar, sonrada hayran hayran seyre daldardım...

"Ümmetimin en şerefli" demişti Peygamber (s.a.s.), şefaati hakkı vermişti Allah (c.c.), nardan uzak olacaktı Kur'an'ı hifzedenden bu beden... Öyleyse geçmeliydi hançerden, işlenmeliydiilmekilmek, aksi halde, heba olmaz mıydı? Bunca emek...

Yüklenmek demek Kur'an'ı, düz ederken yamaçları, dolu başak misali, eğik durmaktı. Sevdığın denizden vazgeçmemek, bir taşla yapışan yosun olmaktadır... Yıldızlardan yapılmış bir taç gördüm o gece... Ziyası âlemi, sevinci ruhunu sarmıştı. Ayaklarım yerden kesilmiş, kalbim biran, benden ayrılmıştı. Rabbim bu ne muhteşem, bu ne görülmemiş bir andı. Titrek bir sesle kimindir o dediğinde? Senindir demişler... İşte, işte o an, çılgınlıklarım yedi kat göklerde yankılanmış, zahmetin yerini rahmet almıştı...

Gözlerimi açtığım sabah bir başkaydı o gün... Adını koyamamış, içimi içime sığdıramamış koşmaya başlamıştım. Nihayet yol görünmüş, ayetler buket olmuş, duam kabul olmuştu... Dilimde son bir ayet... "Allah sabredenlerle beraberdir" diyerek elhamdülillah ben, "Hafız" olmuşum...

Allah'a karşı sorumluluk duygunuz, ortaya koyduğunuz sanatsal eserde tebarüz eder mi?

Cemal Şakar (Yazar, Sanat Düşünce Kuramcısı)

Eserlerimiz de amellerimize dâhildir. Öykü yazarken, iman dairesinin bizler için çizdiği meşru sınırlar içinde kalmaya çalışıyorum. Ancak edebiyat söz konusu olduğunda şimdilik net sınırlardan bahsetme imkânımız yok. Tevhit, adalet ve ahlak gibi genel ilkelerin, sanatçılar için yol gösterici olacağını düşünüyorum. Belki birkaç kuşağın deneyiminden sonra daha net sınırlardan söz edebiliriz.

İhsan Kabil (Yazar)

Allah'a karşı sorumluluk duygumuz sanat çalışmalarımızda tebarüz etmelidir. Yeryüzündeki varlık sebebimiz bizim en büyük dayanağımız olmalıdır. Bir sebep üzere geldiğimiz bu dünyadaki edimlerimiz varoluşsal manada bizi bağlamaktadır. Sosyal hayatta olduğumuz gibi kültürel çalışmalarda da estetik ve ahlaki düsturlara göre gerçekleştirmemiz gereken faaliyetler, toplumsal bir sorumlulukla ve vicdan duygusuyla hareket etmemizi gerektirmektedir. Belli ortak sosyal değerlere aykırı çalışmalar ortaya konduğunda, beşerî ve ahlaki normlara karşı bir tavır sergiliyoruz demektir. Ayrıca vicdanımız da sanat eserlerimizin toplumsal etkileşimi karşısında harekete geçecek bir duyarlılığa sahip olmalıdır. İnsan tekine ve topluma karşı yüklendiğimiz bu sorumluluk büyük ölçüde Allah'a karşı sorumluluğumuzla örtüşüyor demektir.

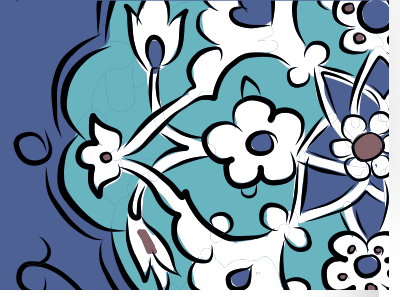

Sadık Yalsızuçarlar (Roman Yazarı)

Bunu özellikle yazarken, bilinçaltında sürekli varolduğunu söyleyebilirim. İçinde yaşadığımız toplumsal kültürle, içimizde yaşayan kültürün çeliştiği yerde kendini daha etkin biçimde gösterir. Bizi yıllarca içimizde oluşan kültür değerler, etkiler. Sadece yazarken değil, her türden edimde bu husus geçerlidir. Yazarın Yaratıcı ile ilişkisi daha derin ve gerilimli bir atmosferde gerçekleşiyor sanırım.

Yüce Allah, Neml suresinde kâinattaki düzene atfen “bu her şeyi sapasağlam yapan Allah’ın sanatıdır” der. Buradan baktığımızda sanatçı, hakiki sanatkâr olan Allah’ın sanatına karşı nasıl bir kompozisyon içerisinde durur?

Cemal Şakar (Yazar, Sanat Düşünce Kuramcısı)

Allah’ın belli sıfatlarının öne çıkarılarak ya da belli sıfatlara indirgenerek düşünülmesini sakıncalı buluyorum. Tenzih ve teşbih meselesinde her zaman sağlıklı bir orta yol gözetilmeli. Bu kadim bir mesele, kısacak soruşturmada cevaplanamaz. Ancak şu kadarını söyleyebilirim: Allah’ın yaptığı, yarattığı sun’ ise bizimkisi suni; yani biri doğal, biri yapay. İnsanın yaptıkları ancak Allah’ın yarattıklarına nispetle anlamlıdır. İnsan, Allah’ın ayetleri karşısında bazı ruh hâlleri yaşar, sonra da bu ruh hâllerini en iyi bildiği yollardan biriyle ifade eder. Bu ifade edişte eğer edebiyatın yöntemlerinden birini seçiyorsanız, bu aynı zamanda bir formu, biçimi seçiyorsunuz demektir. Yaşadığınız hâlleri bu forma aktarırsınız ve istersiniz ki eserinizi Allah’ın sanatındaki o ilahî ahenkle uyumla bir nebze de olsa tenasüp içinde olsun.

İhsan Kabil (Yazar)

Bütün dünya ve kâinat gerçekte Allah’ın mükemmel bir ahenkteki sanatkarane ürünüdür. Sanatçının ortaya koyduğu sanat eseri de bu işleyişin beşerî çerçevede bir yansıması olmalıdır. Allah’ın ekmel olan sanatında nasıl metafizik bir anlam ve manevi olanın işaret ettiği aşkın bir boyut bulunuyorsa, insan elinden çıkma sanat eserlerinde de fizik gerçekliğin ötesine geçen ve yaratılışın anlamını bize hatırlatan veya çağrıştıran bir katman bulunmalıdır. Bu anlamlar dairesi düşünüleceği gibi hiç de didaktik olma zorunda değildir; kendini estetik ve etik olarak olgunlaştırmış bir sanatçı, didaktizme düşmeden incelikli bir işçilikle eserinde insanın fitratıyla ve içinde yaşadığı tabiat ve kozmolojik gerçeklikle ahenkli bir dil ve üslup tutturabilir.

Sadık Yalsızuçarlar (Roman Yazarı)

Müslüman sanatçıda ‘tanrı kompleksi’ olmaz, olmamalı. Modernite, ‘tanrı’yı, varlığın merkezinden kovarak, yerine insanı yerleştirdi. Bu, Batılı sanat düşüncesine, benmerkezcilik olarak yansıdı. Modern sanatçı, egosantrik merkeziliğin pençesindedir. Müslüman sanatçı, ilahi yaratışı örnek alır. Aradaki fark budur. Müslüman sanatçının varlık algısının temelinde, Yaratıcı’nın mükemmel yaratışını örnek alma ilkesi yatar. Bir de, ‘Allah güzeldir, güzeli sever’ ilkesi... Çünkü aslolan güzelliğe. Güzellik aslı bir formdur, lüks bir kategori değildir. Çirkinlik ise aslı fom olarak görülmez. Son olarak şu öngörüğü vurgulamak isterim: Gerçeklik, iyilik ve güzellik içiçedir İslam sanatında. Yani, hakiki olan iyidir, iyi olan güzeldir.

Öz Yurduna Dönerken

**İbrahim
ARPACI**

Dudaklarına sus vurulanlar. Siyah peçesini boyunlarına dolayanlar. Bir ağıt ki geceden ninnisini söyleyenler. Adı düğün olmayan alay. Tellallığı yapılan davet. Sessizliğin suskunluk olmadığı mekân ve hiçbir makûs kalbin tutulmadığı sağanak ızdırar... Kimi kimsesi olmayan yabancı ölüm ve ağıt söyleyen sessizlik... Gün ışıırken ikinci bir ışığın olmayacağı sahne... Her kelamın musallaya çarpıp da çıkarcığı heyula ve bu mutena sessizlik...

Canı, kabze-i ruhla alınan ey kul;

Keşmekeşliğin izdüşümüyle dolu bir defter, ellerine tutuşturulacak olan. Sen ki, sabah güneşini görüp batışına şahit tutulamayacaksın. Sadece ladin nefeslerin melekûti sesleri çarpacak kalbinin üzerinde. O vakit binlerce peygamber mührü kadar halis bir secde dileyeceksin. İhtimal ki, medet dilediğin küçük bir çocuğun kalbi olacak. Dünyası müsrif bir müsfihin avuçlarına açacak ellerin. Ardından başkalarının kaderi, kaderin olsun diye sessiz çığlıklar atacaksın ve dillerinden tövbe etmeyi dileyeceksin. Muhtemel ki olmayacak.

Canı, beşeriyet teninden akıp giden ey kul;

Bu zamandan sonra kimsenin kaderi senin yazgın olmayacak. Evlerin bacasından çıkacak ayrılık ateşin, kalkmamışken bedeninin teneşirden... Ahh, tekrar ruh verilse cesedine, konuşman için, belki milyon fersah kere milyon cinayet işleyen bir katilin birkaç dakikasını arzulayacaksın tövbe etmek için. O vakit, nasıl da bir tövbe dileyeceksin kim bilir değil mi? Muhtemel ki bu da olmayacak.

Ey kaderi kendi eyleminde gizli olan cenab-ı insan;

Hem bu vakte kadar aklına getirmeliydin he-

sapsızca işlediğin günahlarını; senin de bir kaydın, kayıt tutanın var. Hesapları kitaplara, kitapları hesaplara dürüyenin... Sen ki, herkesin silsilesini okurken yüzünden meğer seninde tutulan bir dibacen varmış. HilKate uygun bir hikâyen varmış. Oysaki sen bin bir gündüz masallarında başkasının gecesine vaaz söylerken, senin de bir leylin varmış; bunu bilip aklına getirmeliydin. Aklına getirdiğini kalbine söylemeliydin. Kalbin mahşer meydanı ve sen her gün o meydanda kendini hesaba çekmeliydin.

Şimdi sorar hakikat namına kelimeler: Bu kadar pişmanlık dolu mudur tüm "Leyl"ler ki, bir "Veyl" kendini ona bu kadar yakın tutsundu? Ki, öyleymiş.

Be hey nisyarla malul, girdapla yaştaş insan!

Henüz çok işlerin vardır senin ardında bıraktığın, hem de daha bir diyeceklerin... Gelip de diline, söyleyemediklerin. Hem nice tül-i emellerin. Ötede durması gerekeni yanına, yanında durması gerekeni beri itelediklerin... Şimdi bak sen gidince arzuların kimseye miras kalmayacak. "Bunlar mı beni karşılayacak son" diyeceksin taşın üzerinde taş kesilmiş bedenine.

Muhtemel ki, güzel ameller için yaşamayı dileyeceksin Rabbinden ama sesin suyun öbür yakasındaki ırmaklara çarpa çarpa geri dönecek.

Unutma ey dünya gurbetinde yabancılık çekmeyen mücrim kul;

Bedeninin çıkarılıp, ruhanî bir mütecessimlik giyindiğin elbiselerle çıkacaksın münker-nekir meleklerinin karşısına. Oysa alışması düşünülmemeyecek kadar yabancı kalacağın bir davet bu... İhtimal ki, şöyle diyeceksin sesinin çarpmadığı insan kulaklarına: "Madem bu kadar

büyük hakikat, neden görmedim kimsenin boynunda secdeye amade tespihler? Neden kimsenin alınları beyazlamamış? Neden tüm günahlar işleyenin üstüne kalmıyordu da, hep dünyaydı müflis olan şirret olan. Meğer yanlış bilirmişim; herkes kendi eylemine çobanmış. Oysaki ne kadarda isterdim elime verilecek olanın benim olmamasını ya da benim olanın sağımdan olmasını” diye.

Ey cahilliği cesaretine güç veren insan;

Azığın hazırlığın, ah bir bilseydin ki, ne de çok vakit varmış heybeni dolduracağın! Ne de çok sebep varmış, seni Allah’a, yaklaştıran...

Güneşin gök kubbenin aydınlığını terk ettiği bir vakitte sevdiklerinin yanlarında bulunamamak... Gölgenin başka bir gölge üzerine düşmeyecek olması. Sabaha uyanırken yapılacak tüm işlerden seni aramak gibi bir gereksinimin boş bir kuruntudan ibaret kalması. İşte tüm bunlar tıpkı akşamın, hiç bir iple çekilir olmayacağının fısıldatılmasından ötesi olmayacak. Nedeni, ölmüş olmanla sislenen bir dünya bırakıyor olmandandır.

Dünya yurdunu kapanmamış hesaplarla bırakan kul;

Şimdi aradan geçen zamanlar tanıdığın herkesin yüzünü eskitecek. Onlar da değişecekler. Senden sonra tanımadıkları insanları gözlerinin seyir defterlerine katacaklar, muhabbet kurup ünsiyet peyda edecekler. Onlar yeni yeni insanlar tanıdıkça sen daha bir silikleşeceksin evin ortasında asılı duran çerçevede. Ahh ki; bir zaman sonra var olmak ile olmamak arası bir anıdan ibaret kalacaksın. İsmi her zikredildiğinde, gelip giden bir hatıradan fazlası olmayacaksın. Dünyada en çok sevebileceğin kişinin gündüzleri, artık senin için tüllenip, başkaları için nurlanacak. Sen diye anılarına yer eden şey ise başka yaşanmışlıklara bırakacak kendini.

Şimdi Rabbinin, hayatına son vermekle teslim aldığı pişmanlık yelesi giymiş kul;

Önceleri göz kapamakla hülyalara dalarken ve şimdi uyamazken, birilerinin kelimeleri kulağında yankılanırken ve şimdi işitemiyorken; edeceğin tek bir kelim senin sükûnetin olur mu bilinmez ama ölünce amelin ruhu taşıdığını o vakit daha iyi anlayacaksın ve en güzel çiçeklerin de yalnız açtığını.

Şimdi ıslak bir zeminde kefene sarılıyorsun. Her şey de sağıın hikmeti anlatılırken, sen önce soldan bağlanıyorsun.

PROF. DR. İBRAHİM KÂFİ DÖNMEZ:

“İslam Ansiklopedisi, Müslümanların Ciddi Projeleri Konuşabildikleri, Başlayabildikleri Ama Bitiremedikleri Şeklindeki Kanaati Kırmaması Yönüyle de Çok Önemli Bir İşlev İfa Etmiştir.”

Söyleşi: Dr. Lamia LEVENT

Diyanet İşleri Uzmanı

Hocam, öncelikle ülkemiz ve kurumumuz için iftihar vesilesi olan böylesi bir eserin ortaya çıkmasında emeği geçenler adına sizi tebrik etmek istiyoruz. Yüzlerce ilim insanının 30 yılı aşkın süren çabalarının ürünü olan İslam Ansiklopedisi'nin ortaya çıkış öyküsünden söz eder misiniz? Hangi saiklerle böyle bir ansiklopedi fikri ortaya çıktı?

Kurumumuz ve ülkemiz bakımından yüz ağartan bir faaliyet gerçekleştirildi; böyle bir çalışmaya ve ortaya çıkan değerli esere yakın ilgi göstermenizden dolayı teşekkür ederim. Bu eserin arkasında güçlü bir inanç, içtenlikle yürütülen zorlu bir çaba var. Tabii ki hepsinin ötesinde Yüce Mevla'nın lütfu ve inayeti var. Maddi-manevi emeği geçen, katkısı olan herkesi şükranla anıyoruz, ebediyet âlemine intikal edenlere Yüce Rabbimizden mağfiret diliyoruz.

Kuşkusuz son tahlilde bu eserin ve başarının sahibi milletimizdir. Türkiye Diyanet Vakfı kendisine duyulan güvenin yüklediği

sorumluluğun bilinciyle hareket ederek önemli bir ihtiyacı tespit etmiş ve sonunda kalıcı bir esere imza atmıştır. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nin ortaya çıkış öyküsünü başlangıcından beri izleyen canlı bir tanık olarak şunu rahatça söyleyebilirim ki; milletimize yaraşır, Müslümanlar için yüz akı olacak bir eser ortaya konması yönünde güçlü bir iradeyle yola çıkılmıştı. Fakat yapılan istişarelerde ülkemiz ilim muhitinin henüz böyle bir çalışmayı ortaya çıkaracak kıvama gelmediğine dair görüşler kuvvetle dile getirildiğinden ciddi bir endişe de yaşıyordu. Derginizin bu

Kuşkusuz son tahlilde bu eserin ve başarının sahibi milletimizdir.

Türkiye Diyanet Vakfı kendisine duyulan güvenin yüklediği sorumluluğun bilinciyle hareket ederek önemli bir ihtiyacı tespit etmiş ve sonunda kalıcı bir esere imza atmıştır.

bölümünde öykünün geniş anlamına imkân bulamayacağım için kısaca şunu söyleyebilirim: Niyet sağlam ve çabalar samimi olduğu için, ayrıca istişare ilkesi ihmal edilmediğinden, -böyle bir eser için uzun sayılamayacak bir tecrübe dönemini takiben- kurumsal yapılanma fikri hayata geçti, bu iş için bir bina tahsis edildi, idari ve ilmi heyetler, teknik birimler/servisler oluşturuldu, kütüphane ve dokümantasyon biriminin temeli atıldı. Bir süre sonra da bu faaliyet İslâm Araştırmaları Merkezi'nin (ISAM) vücut bulmasına vesile oldu. Merkez de değerli akademisyenlerin yetişmesine ve başta İslâm Ansiklopedisi olmak üzere çok sayıda önemli yayının gün ışığına çıkmasına zemin oluşturdu.

Bizlere kısaca İslâm Ansiklopedisi'nin mutfaklarında yaşananlardan; yani maddelerin ve yazarların tespiti, ilk etapta kaç cilt olarak planlandığı gibi konular hakkında bilgi verir misiniz?

Evet, mutfak çalışmaları çok önemli... Genellikle her cildin yayınlanmasını takiben İslâm Ansiklopedisi'ne katkı sağlayanlarla bir değerlendirme ve yeni cilt için motivasyon sağlama top-

lantısı yapılırdı. Gerek bu toplanılarda gerekse başka vesilelerle bu çalışmanın bir belgeselinin yapılması temennisi dile getirilirdi. Kanaatimce de bu eserin belgesele konu olacak değerinde bir mutfak var.

Her maddenin uzmanına sipariş edilmesi ve ilmi redaksiyonunun da konunun uzmanları tarafından yapılması ilkesi benimsendiği için ilim heyetleri belirlendi. Başlangıçta on yedi ilim heyeti vardı, sonra bu sayı yirmiye çıktı. Bu heyetler tarafından beş yüz civarında kaynak tarandı ve belirlenen madde başlıkları birleştirilerek on yedi bin maddelik genel bir liste hazırlandı; ardından harf

sırasına göre siparişlere başlandı. Maddenin ve yazarının belirlenip siparişinin yapılması önemli bir aşama olmakla birlikte, daha yapılacak çok iş vardı. Her bir madde yirmi kadar işlem basamağından geçerek son şeklini alıyordu. İlmî işlemler, ilim heyetleri ve bunların çalışmalarını koordine eden İnceleme Heyeti tarafından yürütülüyordu. Maddelerin dil, üslup ve şekil açısından incelenip ortak ölçütlere yaklaştırılması için Teknik Redaksiyon birimi faaliyet gösteriyordu. 1986 yılında hazır hale gelen Örnek Fasikül ile ilgili görüşler de değerlendirilerek 1988 yılında yayın aşamasına geçildi, İslâm Ansiklopedisi fasiküller hâlinde basılı eserler dünyasında yerini almaya başladı. 1991 yılından itibaren her yıl iki cilt çıkarılarak eser 2013'te 44 cilt hâlinde tamamlandı. Hâlen iki ek cilt için sürdürülen çalışmalar da tamamlanmak üzeredir. Şunu açık yüreklilikle söylemek gerekir ki, başlangıçta ansiklopedinin 46 cilt olacağı düşünülmüş değildi; fakat Yüce Rabbimizin lütfuyla sağlam bir yapı oluştu, idari personel dâhil emeği geçen herkes büyük bir heyecan duyarak katkı sağladı, böylesine kapsamlı ve

değerli bir eserin düzenli biçimde hazırlanıp yayın hayatına kazandırılması mümkün oldu.

İslam Ansiklopedisi'ne baktığımız zaman zengin bir muhtevaya sahip olduğunu görüyoruz. Bizlere biraz da ansiklopedinin bu zengin içeriğinden söz eder misiniz?

Ansiklopedide yirmi ilim heyetinin görev yaptığı göz önünde bulundurulursa, bir yandan bu eserin ne kadar zengin bir muhtevaya sahip olduğu diğer yandan da her maddenin sadece telif edenler bakımından değil redaksiyon aşamasında katkı sağlayanlar bakımından da her alanın uzmanlarının emeğiyle son şeklini aldığı kolaylıkla anlaşılır. Bu görev taksiminde şu başlıklar esas alınmıştır: Tefsir, Fıkıh, Hadis, Kelâm ve Mezhepler Tarihi, Tasavvuf, İslâm Düşüncesi ve Ahlâk, İslâm Sanatları (Hat, Müsiki, Mimari, Mütferrik), İslâm Tarihi ve Medeniyeti, Türk Tarihi ve Medeniyeti, Dinler Tarihi, Eski Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, Arap Edebiyatı, Fars Edebiyatı, İslâm Ülkeleri Coğrafyası, İlimler Tarihi, Müsteşrik (şarkiyat çalışmaları). Esere sağlanan diğer ilmi ve teknik katkıların sahipleri ayrı düşünölmek kaydıyla, madde yazarı sayısı 285'i yurtdışından olmak üzere toplam 1810'dur.

İslam Ansiklopedisi için bir anlamda İslam ilim ve kültür birikimini muhafaza edip hem günümüz insanına hem de gelecek nesillere aktırılması gibi büyük bir görevi de ifa etmiştir diyebilir miyiz? Kısaca ifade edecek olursak bu Ansiklopedi'nin İslam

İnternete açıldığı
günden beri yani bir
yıl bile dolmadan,
bir milyondan fazla
kişi sekiz milyondan
fazla arama yapmış
bulunuyor.

İslam dünyasına katkıları neler olmuştur?

İslâm Ansiklopedisi'nin bu işlevi yerine getirmede önemli bir paya sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ancak İslam kültür ve medeniyetiyle ilgili değerli bir envanter sunma ve geleceğe sağlam adımlarla yürümek isteyenlerin yolunu aydınlatma özelliğinin ötesinde ciddi bir bilimsel yayın olma özel-

liğini de vurgulamak gerekir. Pek çok madde için âdeta tez yazıyor-muşçasına araştırma ruhuyla ortaya konan bilimsel bir emek söz konusu. Bu gerçeğin bilim çevrelerince fark edildiğinin canlı bir örneğini zikredebilirim: Bu eseri incelemiş olan ve daha fazla bilgi edinmek isteyen Amerikalı bir akademisyen İSAM'ı ziyarete gelmişti. O zaman İlim Heyeti Başkanı ve Yönetim Kurulu üyesiydim. Benimle de görüştü. Bazı bilgiler aldı ve sonunda şöyle dedi: Biz lisansüstü çalışma yapan öğrencilerimize kural olarak ansiklopedileri kaynak göstermemelerini öneririz. Fakat bunun Encyclopaedia Judaica gibi bazı istisnaları vardır. Sizin ansiklopediyi de bu kapsamda mütalaa ediyoruz. Çünkü maddelerin bibliyografyası ve bilimsel bir üslupla kaleme alınmış olması bunu hak ettiriyor. Bu tespit TDV İslâm Ansiklopedisi'nin bilime katkısının İslam dünyasıyla da sınırlı olmadığını gösteriyor.

İslam dünyasında bu alanda mevcut olan eserlerle kıyaslayacak olursak, İslam Ansiklopedisi'ni bu eserlerden farkı nedir? Ya da bu çapta bir eser mevcut mudur?

İslam'la ilgili ansiklopedi hazırlama konusunda ilk ciddi girişimin 1892'de Londra'da yapılan Milletlerarası Şarkiyatçılar Kongresi'nde alınan kararla başladığı söylenebilir. Üç Batı dilinde çıkması kararlaştırılan Encyclopaedia of Islam'ın ilk neşri 1908-1936 yılları arasında dört büyük cilt hâlinde gerçekleşmiş, 1939'da da bir ek cilt çıkarılmıştır. 6.200'e yakın madde içeren bu ansiklopedinin İngilizce ve Fransızca dillerinde

yaklaşık 10.000 civarında maddeden oluşan on bir ciltlik ikinci neşrine 1954 yılında başlanmış ve 48 yılda tamamlanabilmiştir; 2007 yılından beri üçüncü edisyonu devam etmektedir. Bu ansiklopedinin İslâm dünyasındaki ilk tercümesi Türkiye’de gerçekleşmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nin işbirliğiyle 1940’dan itibaren 47 yıl içinde on beş cilt hâlinde tercümesi ve kısmen yeniden telifi yapılmış, İslam Ansiklopedisi adıyla yayınlanmıştır. Aynı eser 1959-1989 yılları arasında Urdu’ca’ya tercüme ve kısmen telif yoluyla Urdu Dâire-i Maârif-i İslâmiyye adıyla neşredilmiştir. Ancak bu ansiklopedinin gerek hazırlanmasındaki asıl saik gerekse hazırlayanların temel yaklaşımları sebebiyle, İslam dünyasında bu konuda hissedilen ihtiyaç karşılanamadığı gibi ciddi eleştirileri de harekete geçirmiştir. Bu bağlamda İran’da biri Dânişnâme-i Cihân-ı İslâm diğeri Dâire-i Maârif-i Bozorg-i İslâmî adıyla 1984 yılından beri neşredilmekte olan iki büyük İslâm ansiklopedisini zikretmek gerekir. Ancak alfabetik olarak bakıldığında 29 yıllık sürede bu ansiklopedilerin henüz yolun yarısını bile katedemedikleri anlaşılmaktadır. Özetle söylemek gerekirse TDV İslâm Ansiklopedisi İslam dünyasında telif yoluyla hazırlanıp tamamlanabilen ilk ve tek kapsamlı İslam ansiklopedisi konumundadır.

Araştırmacılar için önemli bir kaynak olan eser aynı zamanda dijital ortamda da kullanıma açıldı. Bu esere ulaşmak açısından büyük kolaylık anlamı-

na geliyor. Zannedersem farklı dillere çevrilmesi konuları da gündemde... Bundan sonraki aşamada İslam Ansiklopedisi çerçevesinde neler yapmayı planlıyorsunuz?

Bu eserin internette kullanıma açılması kamuoyunda büyük memnuniyetle karşılandı; özellikle alanın ilgilileri için ciddi kolaylık sağladı. Size bu konudaki göstergelerden birini örnek olarak verebilirim: İnternete açıldığı günden beri yani bir yıl bile dolmadan, bir milyondan fazla kişi sekiz milyondan fazla arama yapmış bulunuyor. Ansiklopedinin farklı dillere çevrilmesi gündemde; eşzamanlı olarak bu eserin -en azından dijital ortamda- ikinci edisyonunun yapılmasına ihtiyaç var; ISAM bu konuda hazırlık çalışmalarını sürdürüyor.

Sayın Hocam, 2014 yılı Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülüne İslam Ansiklopedisi layık görüldü. Ödülü Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi adına siz aldınız. Bu ödülün, özellikle de ilmi çalışmaların desteklenmesi adına anlamı ve önemi hakkında neler söylersiniz?

Bu eser Müslümanların bu tür ciddi projeleri konuşabildikleri, başlayabildikleri ama bitiremedikleri şeklindeki genel kanaati kırması yönüyle de çok önemli bir işlev ifa etmiştir. Canlı bir örnekle bunu açıklayayım: Doktorasını İngiltere’de yapan bir ISAM araştırmacısı yıllar sonra o üniversiteye gittiğinde kütüphane müdürü onu görür görmez “Sizin ansiklopedi hâlâ düzenli biçimde çıkıyor!” şeklinde şaş-

kınlık içeren bir söz söylüyor. O bunu niye yadırgadığını sorunca, “Biz Doğu’da başlatılan bu tür projelerin bir süre sonra yarım kalmasına alışkın olduğumuz için bunda da aynı sonuçla karşılaşacağımızı bekliyorduk.” cevabını verir. Sanıyorum ilmî kıymeti yanında belirttiğim açıdan ezber bozan bir eser olması, TDV İslâm Ansiklopedisi’nin böyle bir ödüle layık görülmesini sağladı. Tabii ki bu yöndeki takdir, bilim dünyasında ve maşeri vicdanda çok anlamlı bulundu ve büyük bir sevinçle karşılandı.

Sayın Hocam, başında bulunduğunuz İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi’ni kısaca tanıtır mısınız?

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, bilimsel araştırmayı teşvik edici, etik değerlere saygının ve estetik kaygısının öne çıktığı bir atmosfere sahip, nitelikli eğitim almak ve özellikle akademik çalışmaya yönelmek isteyenleri hedef kitlesi olarak belirlemiş, seçkin öğretim kadrosuyla ve öğrenciyle yakından ilgilenen kendine özgü danışmanlık sistemiyle hedeflerini gerçekleştirme yolunda ilerleyen bir yükseköğretim kurumudur. Arapça, İngilizce ve Türkçe hazırlık birimleri bu dillerin öğretiminde ciddi bir başarı gerçekleştirmiştir. Öğrenci alan lisans programları şunlardır: Felsefe, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Psikoloji, Arapça Mütercim-Tercümanlık, İngilizce Mütercim-Tercümanlık, İslâm ve Din Bilimleri (İlahiyat), Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Ekonomi, Sosyal Hizmet. Ayrıca bu disiplinlerin çoğunda lisansüstü programlar da mevcuttur.

ÖLÇÜP BİÇİP YARATAN el-Hâlık

Fatma BAYRAM

Her bir şeyi, yerince, miktarınca takdir edip yaratan... Hiçbir şeyin haddini ötekine geçirmeden eşsiz bir düzen kuran... Kendi katında bir taslak hâlinde sırasını bekleyen mahlukata, zamanı geldiğinde esmasıyla tecelli edip “kün” emriyle hayat veren, en büyük acı olan yokluktan nimetlerin başı olan varlığa çıkarana...

Hâlık her şeyin varlığını ve varlığı boyunca görüp geçireceği hâlleri tayin ve tespit edip ona göre yaratan demek olduğundan “takdir ve icat” yönleri olan bir isimdir. Buna göre Hâlık “bir amaca göre

planlı, şuurlu ve ahenkli bir şekilde yaratan”dır. Böyle olunca bu isim bir yönüyle insanı hiçbir şey yaratmaya gücü yetmeyen başka varlıklarda tanrılık vehmetmekten yani şirkten korurken, diğer yönüyle de Allah’ın takdiriyle var olan her şeye razı olmayı kolaylaştırır. Herhangi bir şeyin var olmasının O’nun yaratmasına bağlı olduğunu bilmek, var olsun diye uğraştıklarımız olmayınca arzumuz hilafına var kılınana razı olmayı kolaylaştırır. Bizi yaratılıştaki düzen ve amaçlılığı görmeye teşvik eder. Allah’ın her işinin bir ölçüye ve hesaba göre olduğunu bildirerek o nizamı zıt düşmek suretiyle varlığını ziyan etme tehlikesine karşı uyarır.

Kur’an’da Cenab-ı Hakk’ın “Hâlık” oluşu O’nun Rablığına en önemli delil olarak gösterilir (Zümer, 39/62;

Mü’min, 40/62; Fâtır, 35/3.) ve her şeyi yaratmasının neticesi olarak kulluğun yalnızca O’na hasredilmesi gerekirken (En’am, 6/102.) hiçbir şey yaratmaya gücü yetmeyenlere neden kulluk edildiğine şaşılır. (Ra’d, 13/16.) Yine Kur’an’a göre yaratma işi olmuş bitmiş değildir. O her an yaratmaya devam etmektedir (Rahman, 55/29; Nahl, 16/8 vb.). Rabbimizin yaratıcılığının çeşitli yönlerini vurgulayan başka isimler de vardır: Bâri’, Musavvir, Muhyî, Mubdi’, Bedî’ gibi... On yedi ilahî ismi peşpeşe zikreden Haşr suresinde yaratmanın birbirini takip eden üç safhasına işaret eden Hâlık, Bâri’ ve Musavvir isimleri peşpeşe zikredilmiştir. Esmâ-i hüsnada eş anlamlılık kabul etmeyen Gazâlî, bu üç ismin fonksiyonunu anlatabilmek için Hâlık’ın projelendiren mimara, Bâri’in projeyi uygulayan mühendise, Musavvirin de tez-

Hâlık her şeyin varlığını ve varlığı boyunca görüp geçireceği halleri tayin ve tespit edip ona göre yaratan demek olduğundan “takdir ve icat” yönleri olan bir isimdir.

yinatçıya tekabül edebileceğini söyler.

Hicr, 15/86 ve Yasin, 36/81. ayetlerinde geçen Hallâk ismi de Rabbimizin sürekli ve mükemmel bir şekilde yaratan olduğunu ifade eder. Allah Teala'nın eşsiz yaratıcılığını ve bir kez yaratmakla bırakmayıp yaratıklarını her daim yeniden var etmeye devam ettiğini idrak etmek insanı daimi şükür makamında kılar. Zaten -kâinattaki yaratılışın sürekliliği bir tarafa- bedenlerimiz, zihinlerimiz ve bilinçlerimiz bir anlığına kesintisiz yaratılışın dışında kalsalar neler olacağını hayal etmek şükreden bir kul olmak için kâfidir.

Yoktan var etmekten farklı olarak yaratma bazen mevcut bir ana maddeden gerçekleştirilir. Mesela Âdem'in topraktan, insan soyunun nutfeden yaratılışı böyledir. Bu anlamda yaratıcılık Kur'an'da Hazreti İsa'nın mucizevi olarak çamurdan bir kuş yaratması örneğinde de geçer. Bu olay Âl-i İmran, 3/49 ve Maide, 5/110'da anlatılırken kullanılan “halk/yaratma” ifadesi de mevcut bir ana maddeyi başka bir kalıba dökerek şekillendirmek olarak anlaşılmıştır. Esasen Hz. İsa'ya atfedilen halk fiili de ayetlerde daima “Allah'ın izniyle” ifadesiyle sınırlandırılmıştır. Kur'an'da iki âyette yer alan “ahsenü'l-hâlıkın (yaratanların en güzeli)” terkihi de vardan var etmenin Allah'ın kullarına da lütfedilmiş bir yetenek olduğunu

gösterir. Kur'an'daki bu iki örnekten yola çıkarak Gazali yaratmanın mecaz yoluyla kula da nispet edilebileceğini söyler. Çünkü Allah ona yaratıcılığın temelini oluşturan ilim ve kudret yeteneklerini vermiştir. İnsanda yaratıcı becerilerin değerinin hayatın her alanında giderek artan bir öneme sahip olduğu günümüzde Rabbimizin bize lütfettiği bu ihsanı O'na sığınarak sonuna kadar kullanmayı başarmak ve yaratıcı zekâyı tehdit olarak gören dar gönüllerin etkisinden kurtulmak genç zihinlerin eğitiminde öncelikle gözetmemiz gereken en ciddi toplumsal görevlerimizden biridir. İbn Arabî'ye göre de insan kararlarında isabetli olabilmek için bu ismin tecellisine muhtaç olduğu gibi nefisle, şeytanla, toplumla mücadelesinde ve kulluk hayatını en güzel bir dengede sürdürebilmek için de yaratıcılık vasfına haiz olmalıdır. Allah'ın ilminde en mükemmel bir şekilde, en güzel bir surette ve benzersiz bir konumda ibda edilen varlıkların insan eliyle icat edilerek ortaya çıkarılması da bu ismin tecellisi iledir. Bizler bu manadaki yaratıcılığı çeşitli sanat ve ilim dallarının ürünleri olarak görürüz. Bu yolla ortaya konan eser ne kadar harikulade olursa olsun hem kullanılan malzemenin hem de o malzemeyi dönüştüren akıl ve yeteneğin asıl yaratıcının ikramı olduğundan gaflet edildiğinde ise şirk baş göstermeye başlar.

İnsandaki yaratıcılık konusunu araştıranlar yaratıcı kişiliği tarif e-

derken onların başkalarına kıyasla kendileriyle daha barışık (rıza makamı) olduklarını, insanların kendileri hakkındaki değerlendirmelerinden daha az korktuklarını (Maide, 5/59.), başkalarına daha az ihtiyaç duyduklarını (Ganî isminin tecellisi) ve hayatın çelişki ve zıtlıklarındaki birliği daha kolay görebildiklerini (varlıkta tevhit prensibi) söylüyorlar. Bu da yaratıcılıktaki yapıcılık ve bütünlleştiriciliğin kişinin içsel bütünlüğünden kaynaklandığı anlamına gelir. Kendini gerçekleştiren yaratıcılık sorunlarımızdan etkilenmeksizin hayatın tüm yönlerine gün ışığı gibi yayılır, her yöne etki eder, gelişime açık her şeyin gelişmesini sağlar. Ne yazık ki gelişime kapalı yerlerde bu kapasite tamamen boşa gider.

Bu isimden kendi payına düşenle ahlaklananlar daima üretkendirler. Verilenlerden verilmeyenlere ulaşmak için yollar arar, ilim, kudret ve hikmetten kendi paylarına düşeni yaratıcı yetenekleriyle birleştirerek nice nice eserler üretirler. Bunu yaparken de rastgele ve gelişigüzel davranmazlar. Her sözleri, her işleri düşünülmüş, ölçülmüş, biçilmiş, yerli yerine konmuştur. Hilkat nasıl yaratılışımızdaki ölçü ve ahengi vurgularsa aynı kökten gelen ahlak da insanoglunun karakterindeki ölçü ve dengeyi ifade eder. Bu manada “ahlaklı olmak” Rabbimizin yaratılışımıza koyduğu ahenk ve güzelliğin bizler tarafından bilinçli bir çabayla davranışlarımızda ortaya konmasıdır.

Bir Geçiş Dönemi Âlimi

Mehmet Savaş Hoca

Prof. Dr. Faruk BEŞER
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Hayatta olan birisi için tercüme-i hal yazmanın zor bir iş olduğunu söylerler. Bu sebeple Hadis İlminde ‘akranın cerh ve tadiline itibar edilmez’ denir. Ya sevdiğiniz birisidir çok abartırsınız, ya da yermek istediğiniz birisidir, yergide aşırı gidersiniz. Mehmet Savaş Hoca gerçekten sevdiğimiz birisi olmakla beraber biz onu abartmadan anlatmaya çalışacağız. Bunu becerebileceğim konusunda kendimden çok emin olmadığım için bu yazıyı yazarken Hocanın

derslerinin en devamlılarından biri olan değerli dostum, şimdiki Bayrampaşa Müftüsü İzzet Şener Hoca’nın da desteklerini aldım. Bunun anlamı, buradaki fikirler büyük ölçüde İzzet Şener Hoca’nın da onayladığı fikirlerdir.

1980’de İstanbul’a geldiğimde ders halkasına katıldığım hocalardan birisi Mehmet Savaş Hoca idi. Fatih Camii’nin önündeki tarihi kütüphane binasında beş ile on kişi kadar vasıflı arkadaşla beraber hocanın derslerini kaçırma-maya çalışırdık. Bendeniz derslerimde genellikle dinlemeyi tercih eder, ancak çok önemli noktalarda notlar alırdım. Bununla birlikte

şimdi o derslerden aldığım notlarım baktım, kırk elli sayfa kadar var ve hepsi gerçekten önemli tespitler ya da bilgiler. Onları ayrıca yazıp, hatıra koyacağım veya başkaları da istifade etsin diye yayımlayacağım.

Tedrisi

Hocamızın bizim alıştığımızdan farklı bir tedris ve talim usulü vardı.

Kitaptan üç beş satır okur, açıklamasını ise bazen üç saati bulan yorumlarla bıkmadan, usanmadan sürdürürdü. Fıkıh kitaplarından sayfasına, hatta satırına kadar nakiller yapardı. Mesela Bedaiü’s-Sanayi’in beşinci cildinin falan sayfasında şu açıklamalar vardır derdi. Farklı kaynaklardan getirdiği bilgilerle konuyu anlaşılır hale getirirdi. Bazen öğrencileri olarak bizler yorulurduk ama o gür sesiyle anlatmaya devam ederdi.

Derse o kadar hevesli ve devamlı idi ki, hava soğuk kar, kış olsa bile derse ara vermezdi. Karşı-sındaki öğrenci sayısı az da olsa o sanki yüz kişi varmış gibi şevk ve heyecanla anlatırdı. Bazen kitabı açar şöyle göz ucuyla satırlara bakar, bir süre dururdu. Biz de acaba ibarede bir zorluk mu var diye düşünürken, o meselenin ilgili olduğu konuları ve kaynakla-

Mehmet Savaş Hoca sadece fıkıhta değil, nahivde ve İslam tarihi konusunda da çok malumatlı idi. Bunu, tahsilini yaptığı Suriye'deki kesintisiz ilim geleneğine borçlu olduğunu düşünüyoruz. Çok akıcı ve fasih bir Arapça konuşurdu.

rını uzunca anlatırdı. Anlardık ki, düşündüğü şey ibare değil, ilgili meselelermiş.

İlmî yönü

Mehmet Savaş Hoca, geleneğe bağlı, ama modernlerden de haberi olan bir âlimdir. Tabir caizse bir geçiş dönemi âlimidir. Suriye'de tahsil yaparken ilmini kopmayan gelenekten almış, Türkiye'de tedris yaparken moderne hitap etmiştir. Bugün bizim İlahiyat hocalarımızın kahir ekseriyetinin eksikliği, gelenekten yeterince haberdar ve ilgili olmamalarıdır.

Hocayı tanıyanlar onun Hanefi Mezhebinin ana kaynaklarından olan İmam Merginanî'nin el-Hidaye'si ile adeta özdeşleştiğini bilirler. Öyle ki, şu anda dahi Türkiye'de Hidaye dendiğinde sanırım akla gelen ilk isim Mehmet Savaş Hoca'dır. Metin kurgusu açısından Hidaye'nin Hanefi fıkhnın en mükemmel eseri olduğu bilinmektedir. Bu sebeple Hidaye'yi her yönüyle kavrayan bir âlim, hocamızın çokça kullandığı ifadeyle, fakîhu'n-nefs sayılır. Fakîhu'n-nefs, fıkıh melekesi kazanmış, ezberi aşmış fakihçe düşünebilen kişidir. Bu açıdan Mehmet Savaş Hocamıza 'fakîhu'n-nefs' demede abartı bulunmadığını sanıyoruz.

Mehmet Savaş Hoca sadece fıkıh-

ta değil, nahivde ve İslam tarihi konusunda da çok malumatlı idi. Bunu, tahsilini yaptığı Suriye'deki kesintisiz ilim geleneğine borçlu olduğunu düşünüyoruz. Çok akıcı ve fasih bir Arapça konuşurdu. Bunda hem kendi özel çabalarının ve nafiz zekâsının, hem de Şam'daki tahsili sırasında Meclis binasının karşısındaki bir camide uzun süre hatiplik yapmasının etkisi olduğu kesindir.

Özellikle Usul'ü-Fıkhı çok iyi hazmetmişti. Usulün bir bakıma özeti olan Mecelle maddelerini ezbere okurdu. Fıkıh kurallarını kâide-i külliye ve dâbita diye ayırır, aralarındaki farka vurgu yapardı. Furû'u Usûl ile meczeden nadir âlimlerden biriydi. "Fıkıhta asıl olan, mesaili usûle indirgemektir", derdi. Okuduğu dönemin âlimlerini ve kitaplarını çok iyi tanırdı. Dönemin âlimleri arasında ilmi açıdan faydalı mukayeseler yapardı.

Ağniyaya karşı müstağni ve minnetsizdi. Bununla birlikte rıza içinde mütevekkil ve mütevazı idi. "Elini uzatan ayağını uzatamaz" der ve bir Osmanlı Paşası ile Şam'daki bir âlim arasında geçen, bu sözün söylendiği bir olayı naklederdi. Mehmet Savaş gibi bir âlimin bugün bile o zamanlarda Haseki'nin dar bir sokağında edindiği küçük ve mütevazı bir

dairede yaşıyor olması bunun en önemli kanıtıdır. Aynı pardösüyü yıllarca giydiğine öğrencileri şahittir.

Hocamızın şahsen bendenizi üzen yönü, hiç yazmamasıdır. Gerçi ilmi sûtür ile aktarmaktan belki daha önemlisi sudûr ile aktarmaktır. Hocamız bu hizmeti halen vermektedir. Yetiştirdiği, etkilediği, katkıda bulunduğu belki bini aşkın insan vardır ve bunlar sıradan birer öğrenci de değildirler. Haseki Yüksek İhtisas Merkezi bilindiği gibi, İlahiyat Fakültelelerinden mezun olanlardan seçerek öğrenci alan bir kurumdur. Hocamız otuz yılı aşkın bir süre bu kurumdaki o seçkin öğrencilere ders vermiştir ve halen vermektedir. Bu itibarla sadece ders verdiği değil, yetiştirdiği öğrencileri elbette onun ilminin devam ettiricileridirler. Ama yine de gönül isterdi ki, "İlmi yazı ile kayıt altına alın" hadisi şerifi muktezasınca hocamız bir şeyler yazsaydı. Gerçi halen zaman geçmiş de sayılmaz. En azından ilimle memzuc hatıratını yazmış olsa büyük bir servet bırakmış sayılır. Bu konuda kendilerine yardımcı olacak birilerini seçip, Merhum Ali Ulvi Kurucu'nun Ertuğrul Düzdağ Bey ile gerçekleştirdikleri sohbet gibi aylar sürecektir konuşmaları kayıt altına alınabilir.

DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULUNDAN

Maddi çıkarlar elde etmek için boşanmak caiz midir?

Aile ve evlilik ciddi bir müessesedir. Bir kimsenin dünyevi bazı kazançlar elde etmek için nikâhı suiistimal etmesi doğru bir davranış değildir. Mesela bir kişinin, yurt dışında çalışabilmek için oturum izni almak maksadıyla bulunduğu yerin vatandaşlarından birisi ile formalite evliliği yapması veya vefat eden babasının emekli maaşından yararlanmak üzere eşinden mahkeme kararıyla boşanması nikâhın suiistimal edilmesinin örneklerindendir.

Yanlış ve yalan beyanlarla elde edilen kazanç, haksız bir kazançtır. Haksız yollarla elde edilen kazanç ise haramdır.

Bu gibi durumlarda mahkeme yoluyla boşanan eşler, dini hükümlere göre bir bain talakla boşanmış olurlar. Evliliklerini devam ettirmek istemeleri hâlinde, daha önce başka bir boşama olmamış ise, yeni bir nikâh kıydırmaları gerekir.

Vadeli satış veya borç (karz) akdinde borçlanılan para birimi yerine başka bir para biriminin ödenmesi caiz midir?

Fakihlerin çoğunluğu, vadeli satış ile borç (karz) akdinde, bedel olarak belirlenen para birimi yerine, ödeme tarihindeki kuru esas alarak farklı bir para biriminin mesela borç olarak alınan altın paranın yerine gümüş paranın -ödenmesini caiz görmüşlerdir.

İbn Ömer'den (r.a.) şöyle rivayet edilmiştir: "Baki'de deve satardım; deveyi (bazen) dinar (altın para) karşılığında satar, dirhem (gümüş para) alır; (bazen de) dirhem karşılığı satar, dinar alırdım. (Satıldığında) dirhem yerine dinarı alır ve satın aldığında da dinar yerine dirhem verirdim. Sonra Rasulüallah'a (s.a.s.) gidip 'Ya Rasulallah, müsaade eder misin, sana bir şey soracağım. Ben (bir malı) dirhem mukabilinde satıp, dinar alıyorum. Bunun yerine altının yerine gümüşü alıp veriyorum' dedim. Rasulüallah (s.a.s.); 'Aranızda (ödenmemiş) bir şey kalmadıkça o günün rayıcı ile (birinin yerine ötekini) almanda mahzur yoktur.' Buyurdu." (Ebu Davud, Buyu', 14.)

Buna göre mesela, vadeli bir satış veya borç (karz) akdine konu olan 1500 TL bedelin zimmette borç olarak kalmak üzere piyasada geçerli olan günlük kur üzerinden 1000 \$ ile geri ödenmesi, her iki tarafın da rızasının olması kaydıyla caizdir.

İnternette program, yazılım, kitap, müzik vb. indirmek ve bunları kullanmak helal midir?

Başkasının emeğini gasp anlamına gelecek her iş, tutum ve davranış, kul hakkı sorumluluğunu gerektirir. Bu sorumluluk ise, söz konusu hak sahibine iade edilmedikçe veya helallik alınmadıkça ortadan kalkmaz.

İslam emeğe büyük değer verir, haksız kazanca karşı çıkar. Kur'an-ı Kerim'de: "İnsan için ancak çalıştığı vardır." (Necm, 53/39.) buyrulur. Hz. Peygamber de (s.a.s.) emeğin hakkının verilmesini değişik hadisleriyle ifade etmişlerdir. Bunlardan birinde "Hiçbir kimse, elinin emeği ile kazandığını yemekten daha hayırlı bir kazanç yememiştir. Allah'ın Peygamberi Davud da kendi elinin emeğini yedi." (Buhari, Büyü', 15.) buyurmuşlardır.

Teknolojinin geliştiği, insan emeğinin çok değişik şekil

ve ortamlarda tezahür ettiği günümüzde aynı ölçüde hak ve emek ihlalleri söz konusu olmaktadır. Bu hak ihlalleri elektronik ve bilgisayar dünyasında da yaşanmaktadır. Bu tür haksız davranışlar sadece bireylerin hakkını gasp etmiş olmamakta, aynı zamanda, o alanlarda emek harcayan insanların yeni ürünler üretme konusundaki şevkini kırmakta, bu da geniş anlamda kamu hakkı ihlaline dönüşmektedir.

Bu sebeple birer emek mahsulü olarak internet ortamına geçirilmiş olan her türlü program, yazılım, kitap müzik vb. ürünleri ilgililerin izni olmadan elde edip kullanmak caiz değildir.

Kardeşlerden bazıları babanın mülkünden yararlanırken diğerlerinin bundan mahrum olmaları halinde ne yapılmalıdır?

Bir babanın çocukları arasında adil davranması dinimizin gereğidir. Bu nedenle sahip olunan imkânların çocuklara paylaştırılmasında veya onlara sunulmasında çocukların konum ve durumları belirleyici değildir. Önemli olan onlara adaletle davranılmasıdır. Ayrıca bir baba sahip olduğu mal veya mülkünü çocuklarına dağıtmak zorunda değildir. Şu kadar var ki baba çocuklarına evlenmelerinde, eğitimlerinde ve iş kurmalarında yardımcı olur.

Şayet baba kendi irade ve isteğiyle mal veya mülkünden çocuklarına aktaracaksa, o zaman adil davranması gerekir. Sahabeden Beşir b. Sa'd, oğlu Nu'man'a bir hibede bulunmak istediğinde eşi Hz. Peygamber'i (s.a.s.) buna şahit tutmasını ister. Beşir bunun için

Rasul-i Ekrem'e (s.a.s.) gelir ve olayı anlatır. Hz. Peygamber (s.a.s.), "Öteki çocuklarına da bir şey bağışladın mı?" diye sorar. Hayır cevabını alınca da şöyle buyurur: "Allah'a karşı sorumluluk bilinci içinde olun ve çocuklarınız arasında adaletli davranın." (Buhari, Hibe, 12-13; Müslim Hibat, 13.) Hz. Peygamber (s.a.s.)'in bu ifadesinden sonra Beşir b. Sa'd hibesinden dönmüştür. (Müslim Hibat, 13.)

Buna göre; babanın, kardeşlerden bazılarının zihnen veya bedenen engelli olması ya da diğer kardeşlerine nazaran daha çok yardıma muhtaç olması gibi haklı bir gerekçe olmadan çocuklarından bir kısmını malından faydalandırıp, diğer bir kısmını da faydalandırmaması uygun değildir. Uygun olan, eşitliği gözet-

Nişanlıların rahat görüşebilmek için nikâh kıymaları uygun mudur?

Evlenmeyi diğer akitlerden ayıran özelliklerden bir tanesi bu akitten önce genellikle bir nişanlanma döneminin geçirilmesidir. Taraflar bu süreç içinde birbirlerini daha iyi tanımakta, karşılıklı hediyeler alınıp verilmektedir.

Bu dönemde nişanlıların İslami örtünmeyi gözetmek, başkalarının göremeyeceği bir tarzda yalnız kalmamak gibi dinî ölçülere uygun olarak, birbirlerini daha yakından tanımak amacıyla görüşüp konuşmalarında bir sakınca yoktur.

Fakat nişanlıların flört etmeleri, dost hayatı yaşamaları, dedikoduya mahal verecek şekilde baş başa kalmaları, öpüşmeleri, el ele tutuşmaları ve benzeri İslam'ın onaylamadığı davranışlardan uzak durmaları gerekir. (Tirmizi, Fiten 7; Müsned, I, 26.)

Günümüzde gençler, gerek velilerinden izinsiz gerekse velilerin izni dahilinde nişanlılık döneminde güya dini hassasiyetleri gözetmek adına "dinî nikâh" yapmakta ve sonuçta hiç de arzu edilmeyen üzücü hadiseler meydana gelmektedir.

Bu tür olayların yaşanmaması için yapılan akitlerin mutlaka kayıt altına alınıp hukuki güvenceye kavuşturulması gerekir. Çünkü dindar olduğunu söyleyen gençler veya aileleri resmî tescilin olmadığı durumlarda aralarında akdedildiği ifade edilen akitleri inkar etmekte ve taraflardan biri ve genellikle kız tarafı mağdur duruma düşmektedir. Böylece, dinimizin nikâhtan gözettiği ulvi gaye gerçekleşmek şöyle dursun, insanlar din adına birbirlerine zulmeder hâle gelmektedirler.

Nikah kıyıldığında dinen evlilik hayatı başlar ve karı-koca arasında mehir, nafaka, miras gibi birtakım haklar ve sorumluluklar tahakkuk eder. Günümüzde bu haklar, evlilik resmen tescil ettirilmeksizin korunamadığından, evlenecek kişilerin "resmî nikâh" kıyılmadan 'dinî nikâh' kıydırmaları kanunen yasak olduğu gibi, dinen de doğru değildir.

Bu itibarla, adayların İslami ölçülere riayet ederek nişanlılık dönemini geçirmeleri, evlenmeye kesin karar vermedikçe resmî veya dinî denilen nikâhı gerçekleştirilmemeleri uygun olur.

Diyabet Hizmet Merkezi Projesi

Cami Merkezli Gençlik Kulüpleri/ Camiler Gençleşiyor

“Çocuğun, gencin, yetişkin ve yaşlının huzur içinde yaşayabileceği erdemli bir toplumun temelleri, din görevlilerinin cami merkezli oluşturacağı gençlik kulüpleri ile mümkün olacaktır.”

Halime KARABULUT

Birlik Mahallesi Camii Imam-Hatibi, namaza durmadan önce dönüp arkasında saf tutan cemaate bakar. “Her zamanki cemaatim, geleli 3 ay oldu artmayan ve eksilmeyen cemaatim” diye iç geçirir ve namaza durur. Namazdan sonra evsizlerin mesken ettiği demiryolu rayları ve karayollarının iç içe geçtiği altgeçit-üstgeçit yumağı hâline gelen ve halk tabiriyle köprü altı denilen yere gider Ali Hoca.

“Onlar gelmiyorsa biz gitmediğimiz içindir. Demek ki ezanımız duyulmuyor. Köprü altlarının cazibe merkezi oluşundan değil, bizim cazip seçenek sunamayışımızdandır gençlerin camiye gelmeyişi” diyerek köprü altına varır genç imam. Az ötede pejmürde kılıklı bir adamı fark eder. Topladığı yiyecekleri kendisi gibi kimsesiz olan kedi ve köpeklerle paylaşırken köprü altını mesken edinen gençlerin kendisine baktığını görür. Adam, geri kalan yiyecekleri de gençlere verir. Bu manzaraya tanık olan Ali Hoca:

“Senin kadar olamadım be mec-

nun, senin kadar hayrım yok bu gençlere, bir de sana mahallenin delisi, bana da imamı diyorlar. Artık hiçbir mazeretim olamaz benim, hiçbir gerekçem olmayacak gençlere ulaşmamak için.

Ali Hoca, akşam ezanını okumak için camiye döner. Ezandan sonra iftar yapmak için eve değil, köprü altına gider. Sokaklarda yiyecek toplayan adam ortalıkta görünmez. Beş genç kucak kucağa kıvrılmış uyumaktadırlar. Gençlerden biri başını kaldırıp Ali Hoca’nın gözlerinin içine bakar endişeli bir şekilde. “Biz bir şey yapmadık” diyerek sıçrar yerinden. Onun yükselen sesiyle diğerleri de yerlerinden doğrulurlar. Ali Hoca kendisini tanıtır. “Birlik camii imamıyım” der demez, diğer bir genç sözünü böler. “Öyleyse burada işin ne hoca? Camine git!

Ali Hoca: “Yemeğe gidiyordum. Sizleri de davet etmek istedim. Misafirim olur musunuz bu akşam? Gençler birbirlerinin yüzüne bakarlar şaşkın şaşkın. Gençlerden biri:

“Biz aç değiliz, oruçlu hiç değiliz, sen iftarına git hoca” deyince, diğerleri onu tasdiklercesine başlarını öne doğru eğerler. İmam

Efendi ısrar edince hep birlikte davete icabet ederler.

Yol boyunca konuşmadılar. Sessizlik dıştan bakılınca görünendi, her birinin beyninde şimşekler çakıyor, vicdanlar savaş alanıydı. Ali Hoca en şiddetlisini yaşıyordu, gerçeklerle ve vicdaniyla yüzleşmenin. İftarını açmıştı Ali Hoca, fakat ne yediğini bilmiyordu, daha doğrusu yemeğin tadı yoktu. Yapmak isteyip de bir türlü başlatamadığı projesini hayata geçirmeye kararlıydı artık. İftardan sonra çocuklara mesken tuttukları köprü altına kadar refakat eder.

Ali Hoca çocuklardan ayrıldıktan sonra camiye döner. Çocuklarla birlikte kalbini de bırakır köprü altına.

Ali Hoca, bir an önce hayata geçirmek istediği projesi için artık sabah olmasını dahi bekleyemezdi. “Çocuğun, gencin, yetişkin ve yaşlının huzur içinde yaşayabileceği erdemli bir toplumun temelleri, din görevlilerinin cami merkezli oluşturacağı gençlik kulüpleri ile mümkün olacaktır” tezinden hareketle başladığı projesini hazırlamıştı.

Bu projeye din görevlileri, yalnız kulüpteki gençlerle değil, mahallenin bütün gençleriyle ve aileleri ile iletişime geçerler. Olumsuz akım ve cereyanlardan gençleri koruyacak etkinlikler düzenleyerek, onları bilgilendirip, bilinçlendirmeye gayret ederler.

Ali Hoca, sabah namazından sonra ilk iş olarak imam arkadaşlarıyla buluşur. Gençlere yönelik yapmak istediklerini arkadaşlarıyla paylaşır. Ali Hoca ve arkadaşları camilerinde gençlik kulübü açmakla başlarlar işe.

Ali Hoca ve arkadaşları bu projeye ne amaçladılar, neler yaptılar?

Ali Hoca ve ekibi bu projeye, gençlerin kendi dindarlıklarını yaşamada, tanımlamada ve şekillendirmede aktif katılımını ve karar almalarını sağlamak ve onları, sekülerleşme, bireyselleşme, medya bağımlılığı, madde bağımlılığı ve illegal oluşumlardan korumak, sosyal-kültürel, sanatsal, sportif etkinlikler ile de, yetenek ve becerilerini geliştirmeyi, sağlıklı bireyler olarak topluma katılmalarını sağlamayı amaçlarlar.

12-30 yaş aralığında bulunan gençlerin katılımıyla oluşturdukları kulüplerde, cami imam hatibinin refakatinde günlük, haftalık ve aylık olarak hazırlanan faaliyetler bir bir uygulanmaya konulur.

Sabah namazı buluşmaları, hafta sonları toplu kahvaltılar, Kur'an tilaveti ve kitap okumaları... Müftü yardımcısının koordinesinde yapılan hadis, fıkıh ve tefsir dersleri, imam ve gençlerin aktif

katılımıyla, beyin fırtınası yöntemiyle bir başka zevkli olur. İlmi programların yanı sıra sosyal-kültürel faaliyetler, sanat-spor aktiviteleriyle gençlerin iyi vakit geçirmeleri sağlanır. Gençlere dini danışmanlık-rehberlik hizmeti sunulur. Bu hizmetleri yürüten belli alanlarda uzmanlaşmaya gayret eden din görevlilerinden her biri, diğerinin camisinde gençlere hizmet sunmakta, bazen ilahiyat fakültesi öğretim görevlileri, bazen edebiyatçı-yazar, bazen şehrin mülki amirleri ve çeşitli meslek kuruluşlarından rehber kişiler ile vaiz ve müftüler aracılığıyla faaliyetler devam ettirilir.

Bu projeye din görevlileri, yalnız kulüpteki gençlerle değil, mahallenin bütün gençleriyle ve aileleri ile iletişime geçerler. Olumsuz akım ve cereyanlardan gençleri koruyacak etkinlikler düzenleyerek, onları bilgilendirip, bilinçlendirmeye gayret ederler. Gençlere

değerler eğitimini vermeye gayret eden Ali Hoca ve arkadaşları, gönüllü işadamları ve hayırseverlerin destekleriyle gençlerle Çanakkale, Konya, İstanbul gibi şehirlere geziler düzenler. Gençlerle iletişimi diri tutan din gönüllüleri, gençlerin mezuniyet törenlerine, askerliğe uğurlama, düğün ve taziyelerine varıncaya dek mutlu ve hüzünlü günlerinde yanlarında olurlar. Ramazan ayı başta olmak üzere, bayramlarda, kandil geceleri ve cuma günlerinde telefon ve sosyal medya araçlarıyla iletişimi sürdürürler.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ve imam-hatip liseleri öğretmenleri ile bir araya gelen Ali Hoca ve arkadaşları, üniversite ve lise gençlerinin merak ettikleri konular ve kafalarına takılan sorular çerçevesinde, cep kitapları serisi ve gençlerin katılımıyla "Gençlik" dergisi hazırlamaya karar verirler.

Ve proje başlayalı henüz 6 ay olmuştu. Ali Hoca'nın cemaat profili değişmiş, sayısı artmıştı. Köpürünün altında sular, üstünde de arabalar, trenler geçmeye devam ediyordu. Fakat değişen bir şey vardı. Cami cemaatinin değişmesiyle toplum da değişiyordu.

İbn Nefîs'te İnsanın Zihinsel Tekâmülü

Yrd. Doç. Dr. Ali Kürşat TURGUT

Ahmet SÜNETCİ

Diyanet İşleri Uzman Yardımcısı

Tanıtımını yapacağımız 2014 yılında Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları'ndan çıkmış olan Yrd. Doç. Dr. Ali Kürşat Turgut'un İbn Nefîs'te İnsanın Zihinsel Tekâmülü isimli eseri; on üçüncü asırda yaşamış İbn Nefîs (v. 687/1288) ve onun er-Risâletü'l-Kâmilîyye fi's-Sîreti'n-Nebeviyye"si adlı eseri hakkındadır.

Turgut, İbn Nefîs'in şerh geleneğinden önce bağımsız düşünmenin önemli temsilcilerinden biri olduğunu belirtmektedir. Yazar, İbn Nefîs, düşünce tarihimizde İbn Sina (v. 1037), İbn Tufeyl (v. 581/1185) vb. düşünürlerle anılan, teolojik/felsefi roman geleneğinde, adı

ve eseri önemli bir yer tuttuğu hâlde çoğu kelim ve felsefe kitaplarında isminin dahi anılmadığına vurgu yapmakta ve onu çok yönlü bir alim olarak tanımlamaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Ali Kürşat Turgut, doktora tezi olan bu çalışmasını, giriş ve iki bölümden oluşturmuştur. Yazar, eserin giriş kısmında İslam düşünce tarihinde felesemi/teolojik roman geleneğini ele almış, bu geleneğin ana temalarına değinmiştir. Buna göre, İslam düşünce tarihinde esas ilke hakikati aktarmaktır. Felsefi/teolojik roman geleneği de hakikati anlatma yollarından biridir.

Bu geleneğin öncüsü olarak İbn Sina kabul edilmektedir. İbn Sina, Hayy b. Yakzân adlı eseriyle o güne kadar kullanılagelen bir tarzın ötesine geçmiş ve düşüncelerin hikâye/roman formatında da ifade edilebileceğini göstermiştir. İbn Sina'nın bu eseri ve aynı for-

matta yazdığı Risaletü't-Tayr, Salâmân ve Absâl isimli eserlerinde bahsettiği konular Batılı pek çok düşünürün ilham kaynağı olmuştur. Bunların en önemlilerinden biri de Dante (ö. 1265) ve onun İlahî Komedyasıdır. İslam düşünce tarihinde İbn Sina'dan sonra felsefi/teolojik hikaye tarzının diğer önemli temsilcileri Tavku'l-Hamâme Fi'l-Ülfe ve'l-Ullâf adlı eseriyle İbn Hazm (v. 456/1064), Mantıku't-Tayr isimli eseriyle Feridüddin Attar, Hayy b. Yakzân isimli eseriyle İbn Tufeyl, el-Kıssatü'l- Gurbetü'l-Garbiyye isimli eseriyle Sühreverdi el-Maktûl (v. 587/1191) gibi düşünürlerdir.

Ayrıca Turgut, giriş kısmında İslam düşünce tarihinde yazılmış felsefi/teolojik hikâye tarzı eserlerle bunlardan esinlenerek yazılan Batı'daki ütopya tarzı eserler arasındaki farkları detayları ile birlikte ortaya koymaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde İbn Nefis'in hayatı, ilmî şahsiyeti ve eserleri anlatılmaktadır. Özellikle onun er-Risâletü'l-Kâmilîyye isimli eseri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmekte ve zaman zaman bu eser, İbn Tufeyl'in Hayy b. Yakzân'ı ile karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaşmada dikkat çeken nokta, İbn Nefis'in vahiy ve akıl dışında herhangi bir bilgi vasıtası kabul etmemesi; akla büyük önem veren İbn Tufeyl'in ise ilham/sezgiyi de bilgi vasıtası olarak görmesidir. Ayrıca bu bölümde İbn Nefis'in eserinde yer verdiği "evrim/tekâmül" düşüncesi, İslam düşünce tarihi içindeki seyri de dikkate alınarak ortaya konmaktadır. Bu bağlamda, İbn Nefis eserinde insanın yaratılış ve gelişim aşamalarını Kâmil isimli bir şahsiyet üzerinden anlat-

maktadır. Mütefekkir, bunu yaparken vahyin getirdiklerine olan sadakatini ortaya koymakta, aynı zamanda da tıbbın/ilmin verilerine dayanan rasyonal açıklamalar yapmaktadır. Onun söz konusu eserinde önemle vurguladığı, belki de eserin özünü teşkil eden husus, din-felsefe/akıl-vahiy arasında çatışma değil, uyum olduğu yönündeki görüşüdür.

Eserin ikinci bölümü, kelim ilminde "uluhiyyet, nübüvvet ve ahiret" olarak tasnif edilen klasik ana konular hakkında İbn Nefis'in er-Risâle'de yaptığı akılcı çıkarımlardan oluşan değerlendirmelerini içermektedir. Adı geçen konular hakkında ilk önce kelamcılarının ve Meşşai filozoflarının görüşleri, ardından İbn Nefis'in kanaati verilmekte, bunlar arasındaki benzer ve farklı yönler vurgu yapılmaktadır.

Turgut, İbn Nefis'in dört bölümden oluşan er-Risalesinin kendisi tarafından Arapçadan yapılan tercümesini, okuyucunun istifadesine sunmak amacıyla eserin sonunda ek olarak vermiştir.

Yrd. Doç. Dr. Ali Kürşat Turgut'un 349 sayfadan oluşan bu eseri, düşünce dünyamızda çok fazla tanınmayan ancak küçük kan dolaşımının keşfi gibi tıp alanında da önemli bir hizmete imza atan, ardında onlarca eser bırakan İbn Nefis hakkında ayrıntılı bilgi vermesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca, çalışma kelim ilminde sem'iyat olarak isimlendirilen uluhiyyet, nübüvvet ve ahiret konularına dair bazı kelamcı ve filozofların görüşlerini birlikte vermesi ve kıyaslaması bakımından da alanında dikkat çekici bir özelliğe sahiptir.

Fıkıh Usûlün Mahiyeti ve Gayesi
Asım Cüneyd Köksal
İsam Yayınları
İstanbul 2014

Fıkıh Usûlünde Fahreddin er-Razi
Tuncay Başoğlu
İsam Yayınları
İstanbul 2014

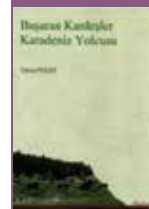
İbn Nefis'te İnsanın Zihinsel Tekâmülü
Ali Kürşat Turgut
TDV Yayınları
İstanbul 2014

Fahri Kâinat Efendimiz 1
A.Ragıp Akyavaş
TDV Yayınları
Ankara

Fahri Kâinat Efendimiz 2
A.Ragıp Akyavaş
TDV Yayınları
Ankara

Başaran Kardeşler Karadeniz Yolcusu
Fatma Pekşen
TDV Yayınları
Ankara

BÜYÜK KARANLIĞIN SIRRI

Özkan Öze

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden, yurt dışında Müşavirlik ve Ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

“Onlardan
(muhacirlerden) önce
o yurda (Medine’ye)
ve imana yerleşmiş
olanlar, hicret edenleri
severler. Onlara
verilenlerden dolayı
içlerinde bir rahatsızlık
duymazlar.

Kendileri son
derece ihtiyaç içinde
bulunsalar bile onları
kendilerine tercih
ederler.”

(Haşr, 59/9.)

